

150 39

TULETÕRJE ÕPIK

II TRÜKK.

EESTI VABATAHTLIKU TULETÕRJE LIIDU
VÄLJAANNE 1938.

A-13039

TULETÕRJE ÕPIK

~~28752~~

II TRÜKK.

EESTI VABATAHTLIKU TULETÕRJE LIIDU
VÄLJAANNE 1938.

Käesoleva väikese „Tuletõrje õpiku“ otsustas E.V.T. Liidu juhatus välja anda selleks, et vastu tulla laialdastele tuletõrje hulkadele. „Tuletõrje õpik’u“ abil saab iga tuletõrjuja end ette valmistada katsetele. Katse peab sooritama iga tuletõrjuja, kes seni pole seda veel teinud.

„Tuletõrje õpik’u“ käsikirja koostas E. Tetsmann. Käsikirja vaatas läbi komisjon, koosseisus Esimees B. Melts — E.V.T. Liidu esimees ja tuletõrje korpuse pealiku abi; komisjoni liikmed: Tuletõrje inspektor Fr. Parmask — Tuletõrje korpuse pealiku abi, A. Sork — E.V.T. Liidu abiesimees ja Harjumaa brigaadipealik, M. Saari — E.V.T. Liidu õppejuht ja Narva brigaadipealik, A. Nurm — Tallinna brigaadi tulekaitsepealik, E.V.T. Liidu instruktorid V. Peterson ja F. Kuļjus ning käsikirja koostaja.

Komisjon tegi käsikirjas vajalikke muudatusi ja täiendusi. Komisjon ja Eesti Vabatahtliku Tuletõrje Liidu juhatus loodab, et see raamatukene leiab meie tuletõrje peres hea vastuvõtu.

S i s u k o r d :

	Lhk.
Eessõnaks	2
Juhised vabatahtliku tuletõrjeühingute liikmete katsetamiseks	7
1. Katsetamine	7
2. Katsekava	8—10
I. Ajalooline arenemine tuletõrjes	11—17
Tähtsamaid sündmusi tuletõrje arenemise ajaloost	17—19
II. Tuletõrjajate üldkohustused	19—21
III. Tuletõrje seadus	
Tuletõrje ülesanded	21
Tuletõrje jaotus	22—23
Vabatahtlik tuletõrje	23
Eesti Vabatahtliku Tuletõrje Liit	23
Tuletõrjeasjanduse üldine juhtimine	24
Tulekustutus- ja päästetööde juhtimine	25
Tuletõrje õigused ja kohused	25—26
Tuletõrje liikmete õigused ja kohused	27
Kodanikkude ja asutuste kohused kahjutule korral	28—29
Tegevuskulud	29
Tuletõrjekapital	29
Järelevalve	30
IV. Tuletõrje tegevuse juhtimine	
Tuletõrje üldine juhtimine ja järelevalve	31
Tuletõrje Korpus ja brigaadid	31—32
Divisjonide alajaotused	32—33
Pealikud ja nende ametisse nimetamise kord	33—35
Kohalik tuletõrjejuht	35
Alluvus ja vahekord ning suhted politseiga	36
Distiplinaarkaristused	37—38

V. E. V. Tuletõrje Liit.

E. V. T. Liidu eesmärk ja ülesanded . . .	39—40
E. V. T. Liidu koosseis	40
E. V. T. Liidu liikmete kohustused . . .	40
E. V. T. Liidu organid	41—42

VI. Riviõppus.

Üldmäärused	42—43
Juhtimise viisid ja abinõud	43—46

Üksiktuletõrjuja väljaõpe.

A. Üldalused	46
B. Üksiktuletõrjuja koondravis	46
1. Seisang	46—48
2. Liikumine ja peatumine	48—51
3. Pöörded	51—52
4. Liikumissuuna määramine ja muutmine	52—53
5. Tervitamine	53—56
6. Peapaljastamine ja -katmine	56

Salk.

Salga koosseis	57
Salk koondravis	57
Rivistused	57—59
Liikumine	59—60
Suuna asendite muutmine	60
Rivistuste muutmine	60—62

VII. Kustutussalga ja tuletõrjuja varustus.

Käsiprintsialga normaalvarustus	63
Hüdropuldisalga varustus	63
Tuletõrjulate isiklik varustus	63—64

VIII. Tulekustutusabinõud.

Hüdropuldi osad	64
Hüdropult, tema ehitus ja rikked	65—66
Käsiprintsosi osad	67
Käsiprintsosi kirjeldus	67
Millele on rajatud pumpamisprotsess	68—71
Vee imemine ja -surumine	71
Joatoru tähtsus ja otstarve	
Käsiprintsosi tööviime. Käsiprintsosi katseta- mine, hooldamine, töötakistuste kõr- valdamine	72—75

	Lhk.
Imevvoolik ja tema käsitlemine	75—76
Survevoolik	76—77
Voolikute ühendajad	77

IX. Päästeriistad.

Päästenõõr	79
Redelid	78—81
Ronimistehnikast	81
Redelite katsetamine	81—82
Mis tuleb tähele panna päästeharjutustel ja keelatud harjutused	82—83
Haakimisvöö ja vööhaak	84
Sõlmed ja sidumisviisid	84—89

X. Kahjutuled ja nende põhjused.

Kahjutuli ja põlemine	89
Kahjutulede liigitamine suuruse järgi	90
Kahjutulede põhjuste kindlakstegemine	90
Kahjutulede põhjuste liigitamine	90—91
Kahjutuled hooletusest	91
Kahjutuled korratute tuleasemete läbi	91
Kahjutuled sädemete läbi	91
Pikne	91
Kahjutuled elektrivoolu läbi	92
Isesüttimine	92
Kahjutuled õnnetusjuhtumite läbi	93
Kahjutuled süütamise läbi	93

XI. Tulekustutamise taktika.

Kahjutulest teatamine ja hälitus	93—94
Kord pritsikuuris ja sõit kahjutulele	94
Mis tuleb igal tuletõrjujal, kes esimesena jõuab kahjutule kohale teha ja tähele panna	94—95
Tule levimise takistamine	95
Mis kustutussalga pealik juba teel kahju- tule kohale teha võiks	95
Tuletõõkonna ülesanded	96
Pritsitõõkonna ülesanded	96
Voolikutõõkonna ülesanded	96
Varu ülesanded	96
Kustutussalga- või rühmapealiku üles- anded kahjutute kohale saabumisel	97
Pealiku korraldused tule leviku takista- miseks	97

	Lhk.
Pritsi asetamine kahjutule kohal	97
Inimeste päästmine	98
Loomade päästmine	98—100
Vallasvara päästmine	100
Tulekustutamise põhialused	100
Tulekustutamise vahendid	100
Üksiktõrjuja liikumine põlevas majas	101
Kaitse suitsu ja vingugaasi vastu	101
Pisteleek ja kuidas end kaitsta selle vastu	102
Kui põlevas majas ja selle lähemas ümbruses on voolu all olevaid elektri-juhtmeid	102
Hädaohud, mis ähvardavad tuletõrjujaid kahjutule kustutamisel	103
Tuletõrje ülesanded pärast kahjutule kustutamist	103
 XII. Tulekaitse.	
Tulekaitseabinõud	104
Kes teostavad tulekaitset	105
Tulekaitse teostamine on ka tuletõrje ülesanne	105
Kuidas tuletõrje teostab tulekaitset	105
Sundmäärus tuleõnnetuste vastu võitlemiseks maal	106—111
Määrus tulekaitse kohta avalikkudes ehitustes kui ka muudes kohtades	111—114
Tuletõrjevalve sisekord	114—115
Valvetasu	115—116
Ehitusmäärused	116
Koolide tuletõrje määrus	117—118
 XIII. Gaasikaitse.	
Kaitse suitsu ja gaaside vastu	118
Suits	118
Gaasid, millega tuletõrjujail tuleb kõige sagedamini kokku puutuda	118—120
Sõjagaasid	120—121
Õhurünnak	121
Süütepommid	121—122
 XIV. Väljavõte kriminaalseadustikust	
	123—125

Tuletõrjeühingute tegevliikmete katsetamise juhised.

Koostatud Eesti Vabatahtliku Tuletõrje Liidu juhatusel
poolt 19. detsembril 1937.

A l u s : Tuletõrjeühingu normaalkodukorra §§ 69—77.
Kinnitatud Korpuse pealikult 20. dets. 1937. a.

1. Katsetamine.

1) Tuletõrjeühingu tegevliikmete tuletõrje teenistusalaliste teadmiste hindamist toimetab katsekomisjon.

2) Tegevliikmed, kes pole sooritanud katseid ei käesoleva katsekava alusel, ega neid, mis korraldatud E. V. Tuletõrje Liidu poolt, on kohustatud ilmuma katsetele.

Katsetele ilmumise aja määrab rakenduskonnanjuht siis, kui ta leiab, et kõigil katsekava aladel on küllaldaselt tehtud ettevalmistustöid.

3) Katsekomisjon on viieliikmeline. Komisjoni esimeheks on tuletõrjeühingu rakenduskonnanjuht või tema asetäitja. Kaks komisjoni-liiget nimetab rakenduskonnanjuht tuletõrjeüksuste pealike hulgast. Kaks komisjoni-liiget määrab tuletõrjeühingu juhatus.

4) Katsekomisjoni koosoleku aja määrab komisjoni esimees.

5) Katsekomisjoni koosolekud on kinnised. Komisjoni koosolekutest võivad vaatlejatena osa võtta nende tuletõrjeüksuste pealikud, kelle üksusest esineb liige katsetel.

6) Katsed toimetatakse allpool tähendatud katsekava ulatuses.

7) Küsimuste esitajaks on komisjoni esimees või tema määramisel üks komisjoniliikmetest. Iga katsealune ilmudes katsele esineb rivi määrustiku kohaselt komisjoni esimehele.

8) Katsealusele esitatakse igalt alalt kolm küsimust, missugustele vastused hinnatakse viie-punktilise süsteemi järgi:

5 — väga hea, 4 — hea, 3 — rahuldav, 2 — puudulik, 1 — nõrk.

Näiteks: 1) esimene vastus väärrib 5 (väga hea), teine 3 (rahuldav), kolmas 4 (hea) — kokkuvõte oleks seega $5+3+4=12:3=4$ (hea).

2) esimene vastus väärrib 4 (hea), teine 2 (puudulik), kolmas 3 (rahuldav), keskkokkuvõte oleks seega $4+2+3=9:3=3$ (rahuldav).

Kui komisjoni liikmete hinnang ühe küsimuse osas on lahkuminev, arvestatakse jällegi keskkokkuvõte, kusjuures murdarvu korral otsustab hinnangu komisjoni esimees.

Näiteks: komisjoni esimehe hinnang — 4, I liikme — 4, II liikme — 3, III liikme — 2, IV liikme — 4 = $=17:5=3\frac{2}{5}$. Komisjoni esimees võib otsustada hinnangu, kas 3 — rahuldavaks või 4 — heaks.

9) Sellele, kes katsed sooritanud vähemalt rahuldavalt, antakse komisjoni poolt vastav kirjalik tunnistus E. V. Tuletõrje Liidu juhatuse poolt määratud vormi järgi, millele kirjutavad alla kõik katsekomisjoni liikmed.

10) Katsetel puudulikuks või nõrgaks osutunud ühinguliikmel on õigus teistkordselt ilmuda katsekomisjoni — katsetele, kuid mitte enne kolme kuud.

2. Katsekava.

1) Tuletõrje seaduslikud alused.

1) Tuletõrje ülesanne tuletõrje seaduse nõudel (T. S. § 1 ja 2).

2) Tuletõrje jagunemine (T. S. § 3).

- 3) Kohalikus omavalitsuse piirkonnas tulekustutus-
tööde juhataja (T. S. § 11 ja 12).
- 4) Tuletõrje liikme õigused (T. S. § 21).
- 5) Tuletõrje liikme vastutus (T. S. § 23).
- 6) Tuletõrje Korpuse ja tema jagunemine. (T.S. § 10)

II. Oma ühingu ja rakenduskonna tundmine.

- 1) Ühingu liikmete jagunemine.
- 2) Oma ühingu juhatuse liikmed.
- 3) Oma ühingu juhatuse valitavad liikmed.
- 4) Oma ühingu juhatuse alalised liikmed.
- 5) Oma ühingu revisjoni komisjoni esimees.
- 6) Oma ühingu vahekohtu liikmed.
- 7) Kellel on õigus osa võtta ühingu peakoosole-
kust?
- 8) Kellel on õigus osa võtta peakoosolekust sõna-
kellel hääleõigusega?
- 9) Kes on oma salga, rühma-, kompanii-, divisjoni-
brigaadi- ja kes Tuletõrje Korpuse pealik?
- 10) Kes on oma ühingu rakenduskonna juht?

III. Tuletõrje taktika.

- 1) Kus on liikme elukoha lähem kahjutulest teata-
mise koht?
- 2) Kahjutule signaalid kohalikus omavalitsuse piir-
konnas?
- 3) Oma üksuse kogumiskoht.
- 4) Pritsi asukoha või selle lähem telefoni number.
- 5) Töökondade juhid (tule, vooliku, pritsi ja
varu).
- 6) Tuleleviku takistamise võimalused ja algava
kahjutule kustutamine.
- 7) Joajuhtimine seinas, põrandas, toas ja pööningu
kustutamisel.
- 8) Tuletõrjajate kohused valve teostamisel rahva
kogunemistel.

IV. Õnnetusjuhtumite vältimine ja päästmine.

- 1) Hädaohud, mis ähvardavad tuletõrjujat kahjutulel.
- 2) Endakaitse ruumidesse minekul jne.
- 3) Inimeste päästmise viisid ruumidest.
- 4) Loomade päästmise viisid.
- 5) Vallasvara päästmise tarvidus, järjekord.
- 6) Ligema arsti, apteegi (maal) ja haigla asukoht.

V. Tegevusabinõud.

- 1) Hüdropuldi materjalosad.
- 2) Hüdropuldi rikked.
- 3) Hüdropuldi rikete kõrvaldamine.
- 4) Käsipritsi materjalosad.
- 5) Käsipritsi töörikked.
- 6) Käsipritsi rikete kõrvaldamine.
- 7) Voolikud (imev, surve).
- 8) Voolikute käsitamine.
- 9) Voolikute kuivatamine.
- 10) Voolikute parandamine.
- 11) Voolikute alahoid.
- 12) Voolikute ühendajad.

VI. Kahjutulede vältimine.

- 1) Mis on kahjutuli?
- 2) Kahjutulede tekkimise põhjuste liigitamine.
- 3) Kahjutuled hooletusest.
- 4) Kahjutuled korratutest tuleasemetest.
- 5) Kahjutuled sädemetest ja tahma põlemisest.
- 6) Kahjutuled piksest.
- 7) Kahjutuled süütamisest.
- 8) Kahjutuled muist põhjustist.
- 9) Kuidas hoiduda oma kodus kahjutulest?

VII. Rivi ja distsipliin.

- 1) Üksikmehe väljaõpe (seisang, pöörded, liikumine, tervitamine).
- 2) Distsipliin (mõiste, esinemine, käsutäitmine).

I. AJALOOLINE ÜLEVAADE TULETÕRJE ARENEMISEST.

Tuletõrje arenemine on käinud käsikäes inimsoo kultuurilise arenemisega. Tuletõrje alg-ajad ulatuvad ürgajasse. See oli inimsoo suurimaid võite, kui inimene sai tule oma valdusse. Kuid inimene sai juba enne seda tunda tule hävitavaid omadusi ja pidi otsima abinõusid, kuidas end kaitsta tule vastu, kui see pääseb valla. Inimsoo arenemisega arenes ka tule kasutamine ja ühtlasi ka tuletõrje. Kindlasti olid tuletõrje ja kahjutulede ärahoidmise korraldused olemas juba vanas Egiptuses, Babilonis ja teiste vanade kultuurrahvaste juures.

Esimesest tulekustutuspritsist on teateid juba 250. a. enne Kristust. Selle pritsi on leiutanud Aleksandria linna kodanik Ktesebius ühes oma abilise Heroniga. See esimene prits oli varustatud õhukatlagaga, mis oli siis praeguse käsipritsi sarnane, kuid tal puudusid voolikud. Hiljem, suurte sõdade ja rahvaste rändamise mõllus, läks kaduma Ktesebiuse leid — tuletõrjeprits leiti uuesti alles 1800 aastat hiljem — 1518. aastal.

Kahjutuli oli vanal ajal Jumala nuhtluseks. Sage-dasti tuli hävitas terve linna või suurema osa sellest. Tuli levines alla tuule ja hävinesid kõik majad, mis olid tule teel ees.

Kindlast tuletõrje-korraldusest on teateid vana Rooma ajast. Keiser Augustuse ajal, kui Rooma riik oli oma vägevuse tipul, oli Roomas kindel tuletõrje-korraldus. Tuletõrje kohustused olid pandud linna sõjaväe peale. Linn oli jagatud mitmesse jaoskonda, igas

jaoskonnas olid oma tulekustutajate salgad, peeti alalist valvet sellekohastes valvetornides. Öösel liikusid patrullid linna tänavatel ja kui märgati kahjutuld, siis alarmeeriti tagavaramehi pasuna puhumisega.

Kuid võrdlemisi eeskujuliku tuletõrje korralduse juures juhtus ka siis suuri kahjutulesid. Kõik on kuulnud suurest Rooma linna põlemisest keiser Neero ajal. Seda suurt kahjutuld aeti Neero süüks, kuid täpsemad ajaloo uuringud on selgitanud, et see polnud keiser Neero süü. Rooma linn ehitati uuesti üles ja keisrite Vespasianuse ja Trajanuse ajal 70—100 a. p. Kristust oli Roomas eriti eeskujulikud seadused ja määrused tulekaitse ja tuletõrje alal.

Rooma riigi lagunemisega ununesid ka tulekaitse ja tuletõrje määrused. Keskajal läks inimsoo arenemine üldse tagurpidi, sellepärast pole ka kuulda midagi tuletõrjest.

Kui inimesed asusid elama linnadesse, siis võeti tarvitusele ka abinõud tulehädadohu vastu. Esimesed — siia-ajani säilinud — tulekaitse määrused on pärit 12.—13. aastasajast. Viini linnas oli juba 1278. a. kindel tulekaitse määrus. Keskaegsed tulekaitse määrused käsitlesid ehitusi, tulekollete ehitusi ja tulega ümberkäimist.

Esimene tähtsam samm tuletõrje arengus oli, kui uuesti leiutati tulekustutamiseprits. See oli aastal 1518, kui Saksamaal, Augsburgi sepp P l a n e r valmistas tuletõrjepritsi. See oli halvem, kui Ktesebiuse prits, tal puudus õhukatel. Kulus veel poolteist aastasada, kuni a. 1654 valmistati esimene õhukatlagaga prits. Sepameistrid püüdsid üksteise võidu täiendada ja parandada käsipritsi. Vanaaegsed pritsid olid suured, rasked ja kohmakad, nende töövõime oli väike.

Suur pööre tuli tuletõrjesse, kui Hollandi maaler J a n v a n d e r H e y d e aastal 1672. leiutas vooli-

kud. Siis sai ka pritsi töö rohkem mõjuda, ei olnud enam vaja pritsi asetada just põleva maja ääre, vaid vooliku kaudu sai juga juhtida ka kaugemalt.

Esimesed voolikud olid nahast kokku õmmeldud või kokku needitud, nende vastupidavus polnud suur, kuid neist oli siiski kasu. Kanepi- ja lina lõngadest kujutud voolikud leiutati alles 19. aastasajal.

Pärast käsipritsi ja voolikute leiutamist näeme ka juba kindlama kujulist tuletõrje korraldust. Linnavalitsused muretsevad endale tuletõrjepritse ja seavad ametisse isikuid, kes ajavad tuletõrje asju ja valvavad, et tulekaitse määrused oleksid täidetud. Tulekustutamisest ja võitlusest tulega pidid osa võtma kõik kodanikud, eriti oli see kohustus pandud mitmet liiki käsitöölise ja tööliste peale.

Esimesed palgalised tuletõrjed on juba 250 aastat vanad, nagu Viinis, Kopenhaagenis ja mujal.

Esimene vabatahtlik tuletõrje asutati 1738. aastal Ameerikas ja selle asutajaks oli piksevarda leiutaja Benjamin Franklin. Ameerikast tuli vabatahtliku tuletõrje idee Euroopasse. Rohkem kui sada aastat tagasi olid vabatahtlikud tuletõrje-korraldused juba Rootsis, Schveitsis ja mujal Lääne-Euroopas.

Inglismaal leiutati aurumasin ja kohe hakati kasutama aurumasinat ka tuletõrjepritsi juures. Seda mööda, kuidas paranes ja täienes aurumasin, täiendati ja parandati ka aurupritsi. 1858. a. ehitati Saksamaal esimene isesõitja aurupritsi.

Bensiinimootori ja auto leiutamisega võeti need uuendused tarvitusele ka tuletõrjes ja varsti surus autopritsi aurupritsi täielikult tahaplaanile. Tulekustutamisel on otsustav tähtsus kiirusel, mida lühema aja jooksul tuletõrje jõuab kahjutulekohale, seda kindlmini suudab ta jagu saada lahtipääsnud tulest. Linna tuletõrjetes on auto üldiselt tarvitusel ja nüüd muretsevad ka maa tuletõrjeüksused autosid ja mootorpritsi.

Tuletõrje kõige kiirem arenemine on sündinud just viimastel aastatel pärast maailmasõda. Väike-mootorprits on pärast-sõjaaegse tehnika saavutus. Mootorpritsede valmistatakse ikka väiksemaid ja tugevama jõulis. Austria tuletõrjes on tarvitusel mootorpritsed, mida üks mees jõuab seljas kanda. Üldse on kõigi maade tuletõrjete mootorprits võidukäigul. Saksamaal on tuletõrjeüksuse normaalseks tulekustustuspritsiks — mootorprits ja mitmes Saksa provintsis maksab korraldus, et uue pritsi soetamisel võidakse muretseda ainult mootorprits.

Tuletõrje tehnika on teinud viimastel aastatel hiigelsuuri samme, võetakse tarvitusele igasuguseid uuendusi ja täiendusi, mida pakuvad tehnika ja keemia. Üleni terasest autoredelid, suitsu- ja gaasitorbikud, hapnikuseadmed, vahu- ja kuivkustutajad, sprinkleriseadmed, automaat-tulekustutajad ja automaat-kahjutulestteatajad. Viimasel ajal on tehtud suuri edusamme mehaanilise või õhuvahuga. Tuletõrje teenistuses on raadio ja teised tehnika imed.

Tuletõrje on kujunenud oma-ette teaduseks.

Tuletõrje arenemine on käinud käsi-käes kõige muu eduga ja see arenemine on veel täies hoos.

Eestis algas tuletõrje arenemine linnades juba keskajal. Tallinn, Narva, Tartu, Pärnu olid Hansa liidus ja arenesid juba siis jõudsasti. Esimesed tuletõrje ja tulekaitse korraldused, mis senini säilinud, on mitusada aastat vanad. Tallinna linna arhiivis leidub Tallinna tulekaitse ja tuletõrje korraldus käsikirjas aastast 1555. Vanades määrustes on pearõhku pandud kahjutulede ärahoidmisele. Karmilt karistati tulega hooletult ümberkäimist, tuleasemete ja korstnate mittekorras hoidmist. Tallinnas oli ametis brandmeister, mõnikord isegi üle tosina brandmeistri, kelle ülesandeks oli tulekaitse ja tuletõrje korraldamine.

Tulekaitse- ja tuletõrje määruseid täiendati ajajooksul mitmel korral. Juba varakult muretses linn ja gildid vajalikke tulekustutus-abinõusid: redeleid, pootshaake, ämbreid ja kui leiutati tuletõrjepritsi, siis muretsesid ka meie linnad endale selle uue abinõu. Tallinnas oli juba 1698. aastal „suur veeprits“, mis kaks korda aastas korda seati.

1797. a. oli Tallinnas juba neli, hobustega veetavat, tuletõrjepritsi, mis asusid pritsimajas.

Tartu linn sai esimese voolikutega pritsi 1792. aastal. Voolikud olid nahast ja 100 jalga pikad. Pritsil oli kolm voolikut.

Kui Tartu ülikool Vene ajal, aastal 1804. uuesti töötama hakkas, siis oli ülikooli juures oma tuletõrjeüksus, kelle peamisteks tulekustutusabinõudeks olid k u s t u t u s l u u a d. Ülikoolil oli 100 kustutusluuda. Kustutusluud koosnes 10—18 jalga pika varre otsas olevast kaseokste kimbust, mis oli ümber mähitud riidekaltsudega. Tulekustutamisel kasteti luud vee sees märjaks ja pekseti sellega tuli kustunuks. Ülikooli tuletõrjeülem prof P a r r o t demonstreeris üliõpilastega mitu korda tulekustutamist kustutusluudadega, rahva ees, turuplatsil. Selleks ehitati platsile väike majakene ja süüdati põlema. Kui majakene põles täies hoos, asusid üliõpilased kustutusluudadega tööle ja kustutasid tule mõne minutiga.

Kuid kustutusluuad ununesid siiski varsti. 1809. a. ei olnud Tartu linna tulekustutusabinõude hulgas enam ühtegi kustutusluuda.

Kõige vanem vabatahtlik tuletõrje-korraldus Eestis oli Tallinna Mustapeade tuletõrje komando, mis asutati 1788. a. Tuletõrje asutati Mustapeade oma maja kaitseks, kuid ta andis abi ka teistel kahjutule-juhtumistel. Mustapeade tuletõrje üks käsipritsi, mis muretseti 1808. a. on töökõlbulik veel praegugi.

Kõige vanem ja esimene vabatahtlik tuletõrjeühing Eestis on Tallinna vabatahtlik tuletõrjeühing, mis asu-

tati 1862. a. Tallinna vabatahtliku tuletõrjeühingu asutamiseks andsid tõuget 1860. ja 1861. a. juhtunud suuremad kahjutuled. Linna selleaegne tuletõrje korraldus ei suutnud täita oma ülesannet ja tekitas linna kodanike hulgas suurt nurinat. Üks ühingu asutaja — Theodor Hollandt oli elanud Schveitsis ja seal olnud ühe vabatahtliku tuletõrje-kompanii liige. Schveitsist saadud kogemustel ja eeskujul organiseeriti ka Tallinna vabatahtlik tuletõrje.

Kaks aastat hiljem, 1864. a. asutati Tartu vabatahtlik tuletõrjeühing. Kolmas vabatahtlik tuletõrjeühing asutati 1866. a. Pärnus. Pärnu tuletõrje asutamine sai hoogu Riias. Pärnu tuletõrje oli esimene, kes sai endale aurupritsi 1879. a.

Valga, Võru, Kuresaare ja Põltsamaa tuletõrjeühingud asutati 1867. a., Viljandi ja Haapsalu tuletõrjed 1868. aastal.

Maa tuletõrjeühingutest on kõige vanem Lihula tuletõrjeühing, mis asutati 1867. a. ja Skamja tuletõrjeühing, mis asutati 1877. a. ning Ambla tuletõrjeühing, mis asutati 1881. aastal.

Enne maailmasõda tegutsesid praeguses Eesti vabariigi piirides 124 tuletõrje organisatsiooni.

Linnades olid tuletõrjeühingute ja -seltside asutajad saksasoost käsitöölised-meistrid ja hiljem olid seltsitegelasteks ka silmapaistvamad Saksa seltskonnategelased. Linnade ja ka alevite tuletõrjete valitses saksa keel ja saksa meel. Asjaajamise ja käskluste keel oli saksa keel. Hiljem sunniti Vene valitsuse poolt käskluste ja asjaajamise keeleks vene keel. Liikmete enamus olid siiski eestlased ja nii kuidas arenes eestlus üldse, nii pääses ka Eesti keel tuletõrjes maksvusele, paljudes seltsides juba 1905. a., teistes aga alles 1917. ja mõnes alles Eesti Vabariigi algupäevadel.

Puhteesti tuletõrje arenemine algas alles Eesti Vabariigi algusest peale. Suure tõuke andis selleks Eesti Tuletõrje Liidu asutamine 7. detsembril 1919. a.

Eesti Tuletõrje Liit seadis kohe alguses oma ülesanneteks: koostada tuletõrjeühingutele uus põhikiri, valmistada tuletõrje-seaduse kava, anda välja tuletõrjekäsiraamat ja tuletõrje ajakiri. Põhikirja koostamine läks kõige rutemini, esimene käsiraamat ilmus 1923. a., sama aasta aprillikuus hakkas ilmuma tuletõrje ajakiri „Tuletõrje Teated“, mis sai 1933. a. uue nime „Eesti Tuletõrje“. Tuletõrjeseadus võeti Riigikogus vastu 1924. a. Eesti oli Balti riikides esimene, kes sai endale tuletõrjeseaduse. Seadust täiendati ja muudeti 1925. a., 1926. a. ja 1928. aastal. Uus praegune tuletõrjeseadus anti Riigivanema dekreediga 4. mail 1936. aastal.

Eesti Tuletõrje Liidu ja üksikute tuletõrjete ajaloo kohta leiab rohkem materjali „E. Ü. T. Liidu 15. a. juubelialbumist“ ja vanemast Tallinna tuletõrje ajaloo kohta „Tallinna v. t. ü. juubelialbumist“. Minevikust ammutame jõudu tuleviku tööle, sellepärast tuleb õppida ajalugu. Ajalugu — s. o. meie eelkäijate tööd ja tegevust — tundma õppides on meil võimalik käesoleval ajal tegutseda otstarbekohasemalt ja ära hoida eksisamme. Mineviku kogemusi ja õpetusi tuleb alati pidada kalliks.

Tähtsamaid sündmusi tuletõrje arenemise ajaloo kohta.

250 a. enne Kristust leiutas Aleksandria kodanik Ktesebius esimese tuletõrjepritsi. Leidus läks aga kaduma.

60 a. enne Kristust ja 100 a. pärast Kristust oli Roomas juba kindel tuletõrje-organisatsioon.

1278. a. p. Kr. oli Viini linnas juba täielik tuletõrje määrus.

1518. a. leiutati Saksamaal tuletõrjeprits uuesti, kuid ilma õhukatlatata.

1555. a. tuletõrje-korraldus Tallinnas on praegu veel käsikirjas olemas linna arhiivis.

1654. a. valmistati Saksamaal esimene käsiprits, mis oli varustatud õhukatлага.

1672. a. leiutas Hollandi maaler Ian van der Heyde tuletõrjevoolikud, mis olid nahast.

1686. a. asutati Viini elukutseline tuletõrje.

1687. a. asutati Kopenhaageni elukutseline tuletõrje.

1738. a. asutas Benjamin Franklin — Ameerikas esimese vabatahtliku tuletõrje.

1750. a. leiutati Prantsusmaal konksredel.

1792. a. sai Tartu linn esimese pritsi voolikutega.

1838. a. asutati esimene Soome vabatahtlik tuletõrjeühing — Turu linnas.

1841. a. asutati esimene vabatahtlik tuletõrje Saksamaal Meiszeni linnas.

1861. a. asutati Helsingi elukutseline tuletõrje.

1862. a. asutati Tallinna vabatahtlik tuletõrje.

1864. a. asutati Tartu v. t. ü.

1865. a. asutati esimene Läti vabatahtlik tuletõrje Riias.

1866. asutati Pärnu v. t. ü.

1867. a. asutati Valga, Kuressaare ja Võru vabatahtlikud tuletõrjed.

1868. a. asutati Haapsalu ja Viljandi v. t. ü.

1876. a. asutati Lihula v. t. ü., esimene tuletõrjeühing maal.

1879. a. toodi Eestisse esimene auruprits Belgiast Pärnu v. t. ü-le.

1884. a. asutati Tallinna v. t. ü. juure esimene tuletõrje muusikakoor.

1913. a. toodi esimene autoprits Tartu v. t. ü-le.

1919. a. 7. sept. asutati EVT Liit.

1921. a. ehitati Saksamaal esimene väike mootorprits.

1923. a. hakkas ilmuma Eesti tuletõrje häälekandja „Tuletõrje Teated“, mis muudeti 1933. a. „Eesti Tuletõrje’ks“.

1924. a. pandi maksma esimene tuletõrje seadus Eestis.

1926. a. asutati Eesti-Läti-Leedu Tuletõrje Liitude Liit.

1928.—29. pandi maksma sundmäärus kahjutulede vastu võitlemiseks maal.

1932. a. võeti Riigikogus vastu tuletõrje toetamise maksuseadus.

1936. a. pandi maksma uus tuletõrje seadus, uus normaalpõhikiri, anti uued määrused tuletõrje tegevuse juhtimiseks.

1937. a. viidi läbi Eesti tuletõrje ümberkorraldamine.

II TULETÕRJUJATE ÜLDKOHUSTUSED

Tuletõrjujad on kohustatud:

1) pidama kalliks tuletõrje au ja head nime, käituma ausalt, korralikult, viisakalt ja väarikalt, pidades meeles, et iga üksiku tuletõrjuja ülalpidamise üle otsustatakse mitte üksi selle üksuse üle, kuhu tema kuulub, vaid terve tuletõrje pere üle;

2) kahjutule hälituse korral ilmuma ilma viivitamata nii kiiresti kui võimalik kahjutulekohale või kindlaksmääratud kogumiskohale tuletõrjuja vormiriietuses või vähemalt varustatud tuletõrjuja märgiga ühes tarviliku varustusega;

3) ilmuma määratud ajal õppustele, harjutustele ja teistele tuletõrje teenistuskohuste täitmisele või teatama aegsasti oma vahetule pealikule, kui ollakse takistatud oma teenistuskohuseid täitmast;

4) täitma täpselt oma otseste pealike ja nende asetäitjate käske ja korraldusi;

5) mitte lahkuma oma vahetu pealiku loata kahjutule, õppuse, harjutuse või muult tuletõrje teenistuskohuste täitmise kohalt;

6) kahjutule kustutamisel üles näitama rahulik-

kust, külmaverd, sõnakuulelikkust, sitkust, ettevaatlikkust ja tarviduse korral julgust ning leidlikkust;

7) teenistuses olles küsimustele vastama lühidalt ja selgelt. Igasugused vastuvaidlused käskudele ja korraldustele on keelatud. Alkohooliste jookide tarvitamine teenistuskohuste täitmise ajal on keelatud, samuti suitsetamine, kus see pole lubatud;

8) teatama oma vahetule pealikule tema poolt kindlaks määratud korras oma elukoha muudatusest ja kohaliku omavalitsuse piirkonnast lahkumisest;

9) hoolitsema oma vormiriietuse ja tuletõrjeühingust saadud isikulise tuletõrje varustuse alal- ja korrashoiu eest ning hoolikalt ümber käima tuletõrjeabinõudega ja üldvarustusega. Tuletõrjest lahkumise korral tagasi andma kõik ühingult tarvitamiseks saadud varustuse ja vormiriietuse — heas korras; kaduma läinud asjade eest tasuma aga nende väärtuse varaamatus märgitud ostuhinna järele;

Iga tuletõrjuja peab hoolitsema, et tema vormiriietus oleks alati puhas ja korras. Vormiriietust tuleb kanda korralikult. Au- ja hoolsus- ning teenetemärke ei kanta kahjutuledele, harjutustele ja valvekorral, vaid ainult paraadidel, matustel, aktustel, aastapäevadel ja teistel pidulikkudel juhtumitel.

10) teatama oma vahetule pealikule kõigist tähelepanekuist tuletõrjeüksuse tegevuses, mis võivad olla kasulikud, samuti ka kõigist tähelepanud sündmusist tuletõrjes, mis töid või ähvardavad tuua kahju tuletõrjeüksusele.

Tuletõrjuja kohustused oma ühingu vastu. Iga tuletõrjuja kohus on täita täpselt ja heameelega kõiki tuletõrjeühingu liikme kohuseid, maksta korralikult liikmemaksu, käia hoolega koosolekutel ja võtta aktiivselt osa kõigist ühingu ettevõtetest ja tegevusest ning kõigiti kaasa aidata, et meie tuletõrje areneks ja edeneks.

Iga tuletõrjuja kohus on tunda ühingu põhikirja ja kodukorda. Normaalpõhikiri ja normaalkodukord on saadaval EVT Liidu kaubalaos ja abiladudes. Kodukorra järgi peab iga ühingu liige muretsema endale põhikirja ja kodukorra omal kulul.

III TULETÕRJESEADUS

Praegu kehtiv tuletõrjeseadus anti Riigivanema dekreedina 4. mail 1936. aastal. Tuletõrjeseadus ilmus „Riigi Teataja's“ nr. 39 — 1936. a. Tuletõrje muutmise ja täiendamise seadus anti 30. märtsil 1938 ja ilmus „Riigi Teatajas“ nr. 38. Tuletõrjeseadus on äratrükitud „Eesti Tuletõrjes“ nr. 5 — 1936. a. ja samal 1936. a. ilmunud „Tuletõrje Väike Käsiraamat'us“. Tuletõrje muutmise seadus on äratrükitud ka „Eesti Tuletõrje's“ nr. 4 — 1938. a.

Iga tuletõrjuja kohus on tunda tuletõrjeseadust, sest see on meie tuletõrje aluseks. Tuletõrjeseaduse põhjal anti välja „Vabatahtliku tuletõrjeühingu normaalpõhikiri“, „Tuletõrje tegevuse juhtimise korralduse määrus“ ja teised määrused.

Tuletõrjeseadus määrab kindlaks tuletõrje ülesanded, jaotuse, vahekorrad omavalitsusega, tuletõrje järelvalve, tuletõrje õigused ja kohused, tuletõrje liikmete õigused ja kohused, kodanikkude ja asutuste kohused kahjutulede korral jne.

TULETÕRJE ÜLESANDED. Tuletõrjeseaduse §§ 1. ja 2. on üles loetud tuletõrje ülesanded.

§ 1. „Tuletõrje ülesanne on kõrvaldada, samuti vältida hädaohte, mis kahjutule läbi ähvardavad või võivad ähvardada üldsuse või üksiku isikulist või varalist julgeolekut.“

§ 2. „Tuletõrje annab abi politsei nõudel ka teiste loodusjõulistele ja muude suuremate õnnetustele, samuti ka avalikku julgeolekut ja korda ähvardavate hädaoh-

tude puhul, kus läheb tarvis tuletõrje jõudu või tööriistu, eriti kodanliku õhukaitse tegevuses.“

Tuletõrje ülesanded on siis: 1) kõrvaldada hädaohte s. o. kustutada ja likvideerida lahtipääsnud kahjutuld; 2) vältida hädaohte — s. o. ära hoida, et kahjutuled ei pääseks lahti; 3) anda abi politsei nõudel loodusjõuliste ja muude suuremate õnnetuste puhul; 4) anda abi politsei nõudel ka avalikku korda ähvardavate hädaohtude puhul ja 5) anda abi eriti kodanliku õhukaitse tegevuses.

Kõigile neile ülesannetele tuleb tuletõrjet ette valmistada ja välja õpetada.

TULETÕRJE JAOTUS.

§ 3. „Tuletõrje jaguneb: 1) riiklikuks tuletõrjeks, 2) omavalitsuste tuletõrjeks, 3) eraasutuste ja ettevõtete tuletõrjeks ja 4) vabatahtlikuks tuletõrjeks.“

§ 4. „Riiklik tuletõrje asutatakse tarviduse järgi riigiasutuste ja ettevõtete juures. Siseministri otsusel, kokkuleppes vastava ministriga, on tuletõrje asutamine kohustuslik.“

Riiklikud tuletõrjed on näit. raudtee-tuletõrjed, tuletõrjed Sõjaministeeriumis ja sõjaväe asutustes, Tallinna Sadama tuletõrje lendsalk, riigimõisade tuletõrjeüksused.

§ 5. „Omavalitsuste tuletõrje asutatakse tarviduse järgi ühe või mitme omavalitsuse piirkonna jaoks.“

Omavalitsuse tuletõrje asutamine on linnale või vallale sunduslik, kui neis ei ole jõudlusvõimelist ja kohalikkudele oludele vastavalt korraldatud ja varustatud vabatahtlikku tuletõrjet.

Linnades, kus on rohkem kui 20.000 elanikku, peab olema valvekorras ja tegevusvalmis tuletõrje lendsalk. Lendsalga kutseliste tuletõrjajate minimaalse arvu määrab Siseminister.“

Omavalitsuste tuletõrjed on meil praegu Tallinna ja Tartu linnades. Ka mõne vallavalitsuse juures olid tuletõrjed, mille liikmed koosnesid vallaelanikest.

§ 6. „Eraasutuste- ja ettevõtete tuletõrje asutatakse tarviduse järgi eraasutuste ja -ettevõtete juures. Tuletõrje asutamine on sunduslik nende eraasutuste ja -ettevõtete juures, kus Siseminister seda nõuab.“

Praegu tegutsevad kõigi suuremate vabrikute juures tuletõrjed, kus on osa liikmeid palgalised, suurem osa liikmeid aga vabatahtlikud — vabriku ametnikud ja töölised, näit. A/S. A. M. Lutheri tuletõrje, Volta tuletõrje jne.

VABATAHTLIK TULETÕRJE.

§ 7. „Vabatahtliku tuletõrje moodustavad vabatahtlikud tuletõrjeühingud ja nende Liit.

Tuletõrjeühingud tegutsevad põhikirja alusel, mis peab vastama Siseministri poolt kinnitatud normaalpõhikirjale. Põhikirja registreerimiseks peab olema kohaliku prefekti nõusolek.

Ühe omavalitsuse piirkonnas tegutseb üks tuletõrjeühing.“

Vabatahtlikud tuletõrjed on vastavalt sellele paragrahvile ümberkorraldatud, igas omavalitsuse piirkonnas tegutseb ainult üks tuletõrjeühing. Kus omavalitsuse piirkonnas oli mitu tuletõrjeühingut, liitusid need tuletõrje seaduse § 7 viimase lõike elluviimise määruse järgi. Endised ühingud jäid esialgu tegutsema tuletõrjeühingu kogudena.

EESTI VABATAHTLIKU TULETÕRJE LIIT.

§ 8. „Vabatahtlikud tuletõrjeühingud moodustavad Eesti Vabatahtliku Tuletõrje Liidu.

Tuletõrje Liidu ülesandeks on: 1) kahjutulede vastu võitlemise põhimõtete arendamine ja levitamine;

2) tuletõrjeühingute huvide kaitsmine ja nende ideeline juhtimine;

3) tuletõrjele tuletõrje tegevusvahendite muretsemise abistamine;

4) vabatahtliku tuletõrje juhtide väljaõppe teostamine.

Eesti Vabatahtliku Tuletõrje Liit tegutseb Siseministri poolt kinnitatud ja seaduslikus korras registreeritud põhikirja alusel.“

TULETÕRJEASJANDUSE ÜLDINE JUHTIMINE.

§ 9. „Tuletõrjeasjanduse üldine juhtimine riigis kuulub Siseministrile, kes teostab seda Politseitalituse kaudu. Siseministril on õigus anda määrusi abinõude tarvitusele võtmise kohta kahjutulede vältimiseks ja tuleohu vastu võitlemiseks, ära kuulates Teedeministri arvamise.“

§ 10. „Käesoleva seaduse § 3 loetletud tuletõrjed, välja arvatud tuletõrjed Sõjaministeeriumis, sõjaväes ja nende asutustes, moodustavad Eesti Tuletõrje Korpuse. Korpuse pealikuks on kodanliku õhukaitse ja tuletõrjejuhataja, pealiku abideks — Eesti Vabatahtliku Tuletõrje Liidu esimees ja Politseitalituse tuletõrje inspektor. Tuletõrje Korpusel on juriidilise isiku õigused.

Tuletõrje Korpus jaguneb tuletõrjebrigaadideks Vabariigi Valitsuse poolt määratud piirkondade järgi. Tuletõrjebrigaadi tegelikuks juhiks on brigadipealik. Pealikul on 2 abi. Brigadipealikud ja nende abid nimetab Siseminister Politseitalituse direktori ettepanekul. Tuletõrjebrigaadile võidakse Siseministri otsusega anda juriidilise isiku õigused. Kui tuletõrjebrigaadile on antud juriidilise isiku õigused, siis võib ta kinnisvara ja raudvara (§ 15) omandada, võõrandada, pandida, kohustustega koormata Korpuse pealiku nõusolekul.

Tuletõrje tegevuse juhtimise korralduse kooskõlas

käesoleva seadusega määrab lähemalt Vabariigi Valitsus Siseministri ettepanekul.

Tuletõrje Korpuse ja tema alljaotuste kirj vahetus ametiasutustega tuletõrje asjus on vaba kantselei- ja tempelmaksust.“

TULEKUSTUTUS- JA PÄÄSTETÖÖDE JUHTIMINE.

§ 11. „Tulekustutus- ja päästetõid juhib kohalik (linna, alevi, valla) tuletõrjejuht või ta asetõitja niikaua, kuni mõni kõrgem tuletõrjejuht võtab üle juhtimise. Kõrgemad tuletõrjejuhid määratakse kindlaks § 10. nimetatud korras.

Kõik kustutus- ja päästetõid teostavad tuletõrjed, samuti ka kõik § 29. loetletud abijõud alluvad eelmises lõikes nimetatud tuletõrjejuhile.“

§ 12. „Kuni tuletõrje saabumiseni korraldab ja juhib tulekustutus- ja päästetõid politsei või omavalitsuse esindaja, selle jõrgi, kumb neist on ennem kohal.“

§ 13. „Tulekustutustõõde juhtimine metsa või raba põlemisel toimub Metsaseadusega kindlaks määratud korras.“

TULETÕRJE ÕIGUSED JA KOHUSED.

§ 14. „Vabatahtlikud tuletõrjeõhingud ja Eesti Vabatahtliku Tuletõrje Liit loetakse heategevateks organisatsioonideks.“

§ 15. „Tuletõrje põralt olevad ja tema õlesannete teostamiseks kasutatavad veo- ja liiklemisvahendid, tulekustutusriistad, teadete edasiandmise ja vastuvõtmise vahendid ja tuletõrje varustus loetakse raudvaraks ja nad on vabastatud kõigist riigi- ja omavalitsuste heaks võetavatest maksudest.

Vabatahtlikud tuletõrjeõhingud võivad oma raudvara pantida ja võõrandada kohaliku prefekti nõusolekul.

Vabatahtlikkude tuletõrjeühingute kinnisvara võib võõrandada, pantida ja kohustustega koormata vastava linna või omavalitsuse loal.“

Tuletõrje seaduses § 16. räägitakse, et riigi- ja omavalitsuse maksudest on vabad: 1) EVT Liidu tuletõrje-tegevusvahendite laod, 2) tuletõrje tarbeasjade sissevedu, kui on selleks majandusministri nõusolek.

3) „Vabatahtlikkude tuletõrjeühingute poolt korraldatud peod ja muud mittealalised lõbustused, millede puhastulu läheb tuletõrjevahendite, riistade hoiuruumide ja tuletõrjevarustuse soetamiseks ja korras- hoiuks.“

4) Vabatahtliku tuletõrje päralt olevad pritsimajad, pritsikuurid ja maa-alad.“

Tuletõrje pidude alkoholiliste jookidega einelaud on selle paragrahvi põhjal maksust vaba, kuid tuletõrjeühinguil tuleb siiski nõutada maksudevalitsusest selleks vastav luba. Loa eest maksu ei võeta.

§ 17. „Tuletõrjetel, mille koosseisud on kohalikule prefektile teada antud, on õigus kanda vormiriideid ja märke. Riiete ja märkide vormi ning kandmise korra samuti ka märkide väljaandmise korra määrab Sise- minister.

Eesti Vabatahtliku Tuletõrje Liidul on õigus välja anda tuletõrje teenetemärke, mille põhikirja kinnitab President.“

§ 18. „Kohaliku omavalitsuse piirkonnas ja tarvi- duse korral ka väljaspool (§ 19) on tuletõrje ülesannete täitmine kui ka valve teostamine tuleõnnetuste välti- miseks rahvakogumistel, kus see valve ette nähtud, tuletõrjele kohustuslik.“

§ 19. „Naabruses asuvad tuletõrjed on kohustatud kahjutule asukoha tuletõrjejuhi, ta asetäitja või poliit- sei nõudel üksteist abistama tööjõuga ja -riistadega,

kuid nii, et tuleohu kõrvaldamine oma piirkonnas on kindlustatud.“

§ 20. „Kahjutulest päästetud varade kaitsmine on tuletõrjele kohustuslik kuni kahjutule likvideerimiseni. Põlengu kohalt lahkudes antakse päästetud vara üle selle omanikule või tema asetäitjale, nende puudumisel politseile.“

TULETÕRJE LIIKMETE ÕIGUSED JA KOHUSED.

§ 21. „Tuletõrje liikmetel ja § 29. põhjal abiks nõutud isikutel, kes on kaotanud töövõime ajutiselt või jäädavalt, osaliselt või täiesti tuletõrje teenistuskohuste täitmisel või selle tagajärjel saadud haavade, vigastuste või haiguste läbi, on õigus saada pensioni, toetusraha ja arstiabi riigi- ja omavalitsuste ametnikkude ja teenijate kohta maksvate seaduste alusel. Pensioni ja toetusraha saamise õigus on ka tuletõrje teenistuskohuste täitmisel kannatada saanud isikute perekonna liikmetel, kannatada saanud isikute surmakorral.

Pensioni- ja toetusraha arvestamise alused määrab Vabariigi Valitsus Siseministri ettepanekul.

Kui esimeses lõikes tähendatud isikud on pensioniõiguslikud ka oma elukutse järgi, siis makstakse neile see pension kumb on suurem.

Käesolevas paragrahvis loetletud pensionid ja toetusraha makstakse riigisummadest, kuna arstiabi kulud tasub kohalik omavalitsus.“

§ 22. käib eraasutuste ja ettevõtete tuletõrjete kohta.

§ 23. „Tuletõrje teenistuskohuste täitmisel vastutavad tuletõrjeliikmed riigiteenijatega ühesugustel alustel.“

Tuletõrjujaid võidakse vastutusele võtta, kui nad näitavad tegevuseta olekut, ei võta tarvitusele vajalikke abinõusid või lähevad üle oma võimupiiride.

KODANIKKUDE JA ASUTUSTE KOHUSED KAHJUTULE KORRAL.

§ 24. „Igaiüks, kes märkab kahjutuld, mida ta ise ei suuda kustutada, on kohustatud viivitamata sellest teatama lähemale tuletõrjele või politseile.“

§ 25. „Kahjutule korral igasugune veo- ja liiklemisvahendite pidajad, nende hulgas ka riigi- ja omavalitsusasutused, on kohustatud andma oma veo- ja liiklemisvahendid kustutus- ja päästetööde teostamiseks.“

Raudteed ja laevad on kohustatud kahjutule korral võimaldama tuletõrjele kiiret vedu ühest kohast teise ja andma abi kahjutule juures, mis on nende ligidal. Vedu raudteel ja riigi- ning omavalitsuse laevadel sünnib tasuta (§ 27.).“

§ 26. „Maa-alade, ehituste ja ehitusosade omanikud ja valdajad on kohustatud tuletõrjele ja politseile kahjutule korral:

1) võimaldama pääsu oma maa-aladele, ehitustesse ja ehitusosadesse ja võimaldama nende kasutamist kustutus- ja päästetööde läbiviimiseks, kusjuures tuleb võimalikult arvestada varaomaniku näpunäiteid, kui viimane on kohal;

2) nõudmise peale andma oma valduses olevad või oma maa-alalt saadavad veetagavarad tarvitada kustutustöödeks;

3) andma kasutada oma valduses olevaid kustutus- ja päästeriistu ning teadete edasiandmise ja vastuvõtmise vahendeid.“

§ 27. räägib tasumaksmisest §§ 25. ja 26. põhjal tarvitatud või rikutud vahendite eest.

§ 28. „Omanikud ja valdajad peavad võimaldama kasvude, aedade, ehitusosade ja ehituste kõrvaldamist, mis ettevõetud kohaliku tuletõrjejuhi või tema asetäitja korraldusel ja kohalviibiva politsei nõusolekul, kustutus- ja päästetööd teostavaile jõududele tegutsemise

võimaldamiseks või tule levimise vältimiseks. Sel teel tekkinud kahju loetakse tulekahjuks.“

§ 29. „Kui tuletõrje jõududest ei jätku suurema hädaohu kõrvaldamiseks, võtavad kustutus- ja päästetöödest osa vastavates seadustes ettenähtud korras sõjavägi ja kaitseliit. Samuti on suurema kahjutule korral politsei nõudel kohustatud kustutus- ja päästetöödest osa võtma elanikud 17—60 aasta vanuses.“

Tuletõrje ülalpidamisest räägitakse §§ 30—34. Vabatahtlik tuletõrje peetakse ülal liikmemaksudest, toetustest, annetustest ja oma ettevõtetest.

TEGEVUSKULUD.

§ 35. „Vabatahtliku tuletõrjeühingu tegelikud kulud § 1. ja 2. loetletud ülesannete täitmisel meeskonna, vee ja kustutusabinõude veo ning tarvitatud kütte- ja määrdeainete peale, tasub kohalik omavalitsus.“

§ 36. „Tuletõrjete tegelikud kulud § 19 täitmisel meeskonna, vee ja kustutusabinõude veo ning tarvitatud kütte- ja määrdeainete peale tasub see omavalitsus, kelle piirkonnas abi vajati.“

Kui näiteks A. valla tuletõrjejuht kutsub abiks B. valla tuletõrje, siis tasub B. valla tuletõrje kulud § 36. järgi A. valla omavalitsus.

§ 37. räägitakse, missugused kulud tasub ministerrium omavalitsusele.

§ 38. ja 39. räägitakse tasumaksimisest tuletõrje valvele.

TULETÕRJEKAPITAL.

§§ 40—46. Tuletõrje toetamiseks võetakse kinnis- ja vallasvarade kindlustuslepinguilt tule, plahvatuse ja pikse vastu kindlustamisel maksu 50% suuruses kindlustuslepinguilt võetava tempelmaksu summast arvates. Kindlustusseltsid maksavad laekunud summad Sise-

ministeeriumi juures asuvasse tuletõrjekapitali deposiiti. Tuletõrjekapitalist määratakse toetusi:

1) vabatahtliku tuletõrje organisatsioonile, kelle tegutsemisvõime tõstmine vajalik, kuid kelle oma aineeline seisukord ei võimalda seda;

2) omavalitsustele juhtudel, kui nende tuletõrjeüksuste arendamine osutub kasulikumaks kui kohaliku vabatahtliku tuletõrje toetamine.

3) Tuletõrje Korpusele tuletõrjete juhtimise ja väljaõppe kulude katteks.

JÄRELEVALVE.

§ 47. „Tuletõrje tegutsemise järelevalve kuulub Siseministrile, kellel on õigus:

1) lasta revideerida tuletõrje organisatsioonide tegevust, kontrollida nende üksuste tegevusvalmisolekut, nõuda aruandeid, anda määrusi järelevalve teostamiseks ja võtta osa, kas isiklikult või alluvate ametisikute kaudu tuletõrje organisatsioonide ja nende organite koosolekutest;

2) tühistada tuletõrje organisatsioonide ja nende organite mitteseadusepäraseid, samuti ka tuletõrje tegevusele kahjulikke otsuseid;

3) kõrvaldada tuletõrje organisatsioonide liikmeid ametikohtadelt tuletõrjes, kui nad ei täida neile pandud kohuseid või täidavad neid puudulikult, või kahjustavad oma tegevusega tuletõrje huvisid, ja asendada neid kuni seatud korras uute liikmete ametisse astumiseni;

4) lõpetada või panna seisma tuletõrje organisatsioonide tegevus, kui see ei vasta käesoleva seaduse ja tema põhjal antud määruste nõudeile, samuti kui need organisatsioonid ei täida oma ülesandeid või täidavad neid puudulikult.“

§ 48. „Kohalikul omavalitsusel on õigus revideerida kohaliku vabatahtliku tuletõrjeühingu arvepida-

mist ja võtta osa ühe esindajaga ühingu juhatuse- ja peakoosolekutest.“

Tuletõrje seaduse viimased paragrahvid räägivad, missugused organisatsioonid, mis ühenduses tuletõrjega, peavad lõpetama oma tegevuse, missuguseid seadusi muudetakse ja missugused seadused kaotavad oma maksvuse. Muu seas on muudetud ka Metsaseaduse § 70. selles mõttes, et ka tuletõrje liikmetele metsapõlemise kustutamisel makstakse tasu Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud tasu normide järgi.

IV TULETÕRJE TEGEVUSE JUHTIMINE

Tuletõrje tegevuse juhtimine sünnib tuletõrje seaduse § 10. ja selle põhjal Vabariigi Valitsuse poolt 25. novembril 1936. a. antud „Tuletõrje tegevuse juhtimise korralduse määruse“ järgi, mis hakkas maksma 1. jaanuaril 1937. a.

Tuletõrje üldine juhtimine ja järelevalve. Selle määruse järgi tuletõrje tegevuse üldine juhtimine riigis kuulub Siseministrile.

Siseminister kinnitab eriti tuletõrje tegevusse, korraldusse, teenistusse ja väljaõppesse puutuvad eeskirjad.

Tuletõrje tegevuse lähemat juhtimist teostab Politseitalituse direktor, kellele kuulub peale muude ka tuletõrje tegevuse järelevalve.

Politseitalituse direktor: 1) valvab, et tuletõrje tegevus oleks suunatud tuletõrje ülesannete teostamisele; 2) valvab seaduste, määruste ja seatud korras antud korralduste täitmise järele tuletõrje alal.

Tuletõrje Korpuse. Eesti Tuletõrje Korpuse moodustavad riiklikud tuletõrjed, välja arvatud tuletõrjed Sõjaministeeriumis ning sõjaväe üksustes, vabatahtlikud tuletõrjed ja omavalitsuste tuletõrjed, eraasutuste ja -ettevõtete tuletõrjed.

Eesti Tuletõrje Korpus jaguneb neljateistkümneks tuletõrjebrigaadiks allnimetatud piirkondade järgi:

- 1) Tallinna brigaad: — Tallinna linn.
- 2) Tartu brigaad: Tartu linn.
- 3) Harjumaa brigaad: Harjumaa ühes linnadega, väljaarvatud Tallinn.
- 4) Virumaa brigaad: Viru-Järva prefektuuri piirkond Virumaa osas.
- 5) Narva brigaad: Narva prefektuuri piirkond.
- 6) Järvamaa brigaad: Järvamaa ühes linnadega.
- 7) Läänemaa brigaad: Läänemaa ühes linnadega.
- 8) Saaremaa brigaad: Saaremaa ühes linnadega.
- 9) Pärnumaa brigaad: Pärnumaa ühes linnadega.
- 10) Viljandimaa brigaad: Viljandimaa ühes linnadega.
- 11) Tartumaa brigaad: Tartumaa ühes linnadega, välja arvatud Tartu linn.
- 12) Valgamaa brigaad: Valgamaa ühes linnadega.
- 13) Võrumaa brigaad: Võrumaa ühes linnadega.
- 14) Petserimaa brigaad: Petserimaa ühes linnadega.

Tuletõrje brigaadid jagunevad 53. divisjoniks ja üheks üksik-kompaniiks (Tartu linna omavalitsuse kompanii).

Divisjonide piirkonnad on Siseministri poolt kindlaks määratud. Divisjonide piirkonnad on äratrükitud 1938. a. „Käsiraamat-Kalendris“.

Divisjonide alajaotused. Tuletõrje divisjoni alajaotuseks on kompanii, rühm ja salk. Nende koosseisud kinnitab Korpuse pealik.

T u l e t õ r j e k o m p a n i i koosneb kompanii-pealikust ja vähemalt kahest tuletõrjerühmast. Normaalselt on valla, alevi ja väiksema linna piirkonnas üks tuletõrje kompanii.

Tarvduse järgi võidakse kompanii koosseisu täiendada kompaniipealiku abiga, käsunduspealikuga ja varustustehnikuga.

Tuletõrjerühm moodustub rühmapealikust ja 2—6 tuletõrjesalgast (kustutus- või erisalgast või mõlemast koos).

Tarviduse korral võidakse rühma koosseisu täiendada rühmapealiku abiga.

Kustutussalk on tuletõrjeüksus, mis on koostatud ja varustatud nii, et ta on suuteline kahjutule korral sooritama iseseisvat kustutusülesannet ja teostama sealjuures hädavajalikke päästetöid. Vastavalt kustutusriistadele kustutussalk võib olla käsi- pitsi-, mootorpitsi-, autopitsi-, aurupitsi- või hüdropuldisalk.

Kustutussalk koosneb normaalselt salgapealikust ja 9—15 tõrjujast. Tõrjujad on pitsimeister, esitõrjujad, vanemtõrjujad, tõrjujad ja nooremtõrjujad. Vabatahtlikus tuletõrjes täiendatakse kustutussalga koosseisu tarviduse korral veel salgapealiku abiga ja kuni 8 tõrjujaga. Kustutussalgas võib siis olla 25 tuletõrjujat (salgapealik, salgapealiku abi ja 23 tõrjujat).

Peale kustutussalga on veel olemas erisalgad.

Pealikud ja nende ametisse nimetamise kord. Tuletõrje tegevuse juhtimise korralduse määruse järgi on Tuletõrje Korpuse pealikuks Siseministeeriumi kodanliku õhukaitse- ja tuletõrje juhataja. Praegu on Tuletõrje Korpuse pealikuks major R. V a h a r o.

Korpuse pealiku abideks on Eesti Vabatahtliku Tuletõrje Liidu esimees ja Politseitalituse tuletõrjeinspektor. EVT Liidu esimeheks on praegu B. M e l t s, Politseitalituse tuletõrjeinspektoriks F. P a r m a s k. Nemad on Korpuse pealiku abid.

Brigaadi pealikud ja nende abid nimetab ametisse Siseminister.

Divisjoni pealikud ja nende abid ning brigaadi staapide pealikud nimetatakse ametisse Politseitalituse direktori poolt Korpuse pealiku ettepanekul.

Kompaniipealikud ja nende abid ning divisjoni staa-

pide pealikud nimetatakse ametisse Korpuse pealiku poolt brigaadipealiku ettepanekul.

Rühma- ja salgapealikud ning nende abid nimetatakse ametisse brigaadipealiku poolt divisjonipealiku ettepanekul.

K o m p a n i i p e a l i k on kompanii vastutav juht kompanii tegevuse, varustuse korrasoleku, distsipliini, kasvatus ja väljaõppe alal. Kompaniipealik esitab divisjonipealikule ettepanekud tuletõrjujate nimetamiseks ja kinnitamiseks kompanii koosseisus vabadele ametikohtadele; peab hoolega silmas rühma- ja salgapealikute, nende abide ja kompanii teiste ametiisikute tegevust ning astub tarvilikke samme nende vabastamiseks kohtadelt, kui nende poolt on märgata lohakust või hooletust oma ametikoha või tuletõrjeteenistuse täitmise vastu; nimetab kompanii koosseisus olevaile vabadele ametikohtadele tuletõrjujate hulgast asetäitjad, kes täidavad ametikohal ettenähtud kohuseid, kuni seatud korras nimetatud isikute ametisse astumiseni.

R ü h m a p e a l i k on rühma tegelik juht ja vastutav rühma kasvatus, distsipliini, väljaõppe ja sisekorra eest. Rühmapealik: 1) korraldab ja juhib tuletõrjesalkade tegevust ja väljaõpet; 2) valvab rühma ning salkade varustuse alal ja korrashoiu järele; 3) teab ja tunneb rühma koosseisus olevaid tuletõrjujaid; 4) valvab rühma tuletõrjujate korraliku käitumise ja kohuste täitmise järele ning 5) teab alati täpselt rühma nimelist ja alalolevat koosseisu ning äraolevate puudumise põhjust.

S a l g a p e a l i k : 1) juhib salga tegevust ja teostab väljaõpet; 2) tunneb kõiki salga tõrjujaid, teades nende nime, haridust, ametit eraelus, sõjaväelist auastet, vaimlisi ja kehalisi võimeid, tuletõrjelisi teadmisi ja oskusi, ülalpidamist väljaspool tuletõrjeteenistust ja häid ning halbu kalduvusi; 3) peab salga

varustuse- ja koosseisu nimekirja ning teab täpselt salga nimelist ja alalolevat koosseisu ja tuletõrjeteenistukohuste täitmiselt puuduvate äraoleku põhjust; 4) vastutab salga varustuse alal- ja korrasoleku eest ning valvab salga tuletõrjajate isikulise varustuse korrasoleku järele; 5) kannab ette oma vahetule pealikule kõigist sündmusist tema salgas, eriti kõigist takistustest salga töös ja tegevuses.

P e a l i k u a b i täidab pealiku poolt antud ülesandeid ja tarviduse korral ta kohuseid, kui pealik on takistatud oma kohuseid täitmast.

Kohalik tuletõrjejuht. Kohalikuks (linna, alevi, valla) tuletõrjejuhiks on vastava omavalitsuse piirkonnas asuvate tuletõrjeüksuste ametiastmelt kõrgem pealik. Kui omavalitsuse piirkonnas on mitu võrdset kõrgemat pealikut, siis määratakse kohalikuks (linna, alevi, valla) tuletõrjejuhiks üks neist, teda ametikohale nimetava võimu poolt.

Kohalik (linna, alevi, valla) tuletõrjejuht määrab endale asetäitjad. Korpuse pealik võib määrata kindlaks kohaliku tuletõrjejuhi asetäitmise korra.

Harilikult asub ühe valla, alevi ja väiksema linna piirkonnas üks tuletõrje kompanii. Kompaniipealik on ka kohalikuks tuletõrjejuhiks. Kui vallas või linnas asub mitu kompaniid, siis üks kompaniipealik määratakse kohalikuks tuletõrjejuhiks Korpuse pealiku poolt.

Kohaliku tuletõrjejuhi ülesandeks on tuletõrje tegevuse juhtimine ja korraldamine vastava omavalitsuse piirkonnas. Kohalik tuletõrjejuht peale tuletõrjeseaduses ettenähtud tulekustutus- ja päästetööde juhtimise:

1) lahendab tuletõrje organisatsiooni, koosseisu, varustamise, väljaõppe ja allüksuste paigutuse küsimusi otstarbekohaselt ja vastavalt kohalikkudele oludele;

2) töötab välja omavalitsuse piirkonna tuletõrjekava ja hälituskorra ning hoolitseb nende teostamise eest;

3) võtab tarvitusele abinõud kahjutulede vältimiseks omavalitsuse piirkonnas;

4) valvab tuletõrjeriistade, kustutusvee tagavarade, pritsimajade ja kuuride, tuletõrje signalisatsiooni ning muu tuletõrje varustuse ja abinõude korras- ja valmisoleku järele omavalitsuse piirkonnas;

5) võtab tarvitusele abinõud distsipliini ja korra säilitamiseks tuletõrjete ja valmisolekuks tuletõrje ülesannete täitmisel;

6) peab tihedat kontakti ja koostööd kohaliku omavalitsusega.

Alluvus ja vahekord ning suhted politseiga. Tuletõrje Korpuse allub Politseitalituse direktori kaudu Siseministrile.

Tuletõrjebrigaadid alluvad Korpuse pealikule, divisjonid — brigaadipealikule ja divisjoni allüksused — divisjonipealikule.

Tuletõrje ülesannete täitmise alal on õigus anda korraldusi: prefektil — prefektuuri piirkonnas asuvatele tuletõrjeüksustele, politseikomissaril — politseijaoskonna piirkonnas asuvatele tuletõrjeüksustele ning kohalikul konstaablil — neis linnades, kus politseikomissari ei ole ja maal — politseirajooni piirkonnas asuvatele tuletõrjeüksustele. Neid korraldusi täidetakse, kui ülema korraldusi.

Kodanliku õhukaitse hälituse, samuti sõjaväe mobilisatsiooni korral või Presidendi või Sõjavägede Ülemjuhataja eri korraldusel lähevad tuletõrjeüksused kodanliku õhukaitse juhtide alluvusse.

Tuletõrje Korpuse ametiisikud annavad oma tegevusest aru järgmises korras:

- 1) Korpuse pealik — Politseitalituse direktorile;
- 2) Korpuse pealiku abid — Korpuse pealikule;
- 3) brigaadipealikud — Korpuse pealikule ja prefektile;

4) divisjonipealikud — brigaadipealikule ja kohalikule politseikomissarile;

5) divisjonide allüksuste pealikud — oma otsekohele pealikule ja linnades kohalikule politseikomissarile ning neis linnades, kus politseikomissari ei ole ja maal — kohalikule politseikonstaablile.

Distsiplinaarkaristused. Üleastumiste eest tule-
tõrje teenistuskohuste täitmisel, mille eest kriminaal-
karistust ei ole ette nähtud, samuti distsipliini rikku-
misel karistatakse tuletõrjujaid distsiplinaar korras.

Distsiplinaarkaristused on:

- 1) märkus, laitus, noomitus;
- 2) erakorraline töökohustus tuletõrjeteenistuses (à 2 tundi), korraga mitte üle 7 töökohustuse;
- 3) ümbernimetamine kõrgemalt ametikohalt alama ametikohale;
- 4) kõrvaldamine ametikohalt;
- 5) väljaheitmine tuletõrjest.

Tähendatud karistusi võib määrata ainult üksikult, väljaarvatud punktides 1 ja 2 tähendatud karistused, missuguseid võib määrata ka koos. Erakorralist töökohustust ei määrata pealikutele ja nende abidele.

Distsiplinaarkaristusi võivad määrata: Siseminister, Politseitalituse direktor, Korpuse pealik ja ta abid, brigaadipealikud ja nende abid, divisjonipealikud ja nende abid ning järgmised ameti-isikud ja organid:

a) eraasutuste ja -ettevõtete tuletõrjes — vastava asutuse või ettevõtte juhataja;

b) vabatahtlikus tuletõrjes — vabatahtliku tuletõrjeühingu juhatus ja peakoosolek.

Karistuse viib täide karistatava otsekohene ülem.

Õigus karistada erakorralise töökohustusega on: Siseministril, Politseitalitusel, Politseitalituse direktoril, Korpuse pealikul ja ta abidel; brigaadipealikutel

ja nende abidel — kuni 7 töökohustusega; divisjoni-pealikutel ja nende abidel ning kompaniipealikutel — kuni 5 töökohustusega; kompaniipealikute abidel ja rühmapealikutel — kuni 3 töökohustusega; rühmapealikute abidel, salgapealikutel ja nende abidel kuni 2 töökohustusega.

Õigus ümbernimetada kõrgemalt ametikohalt alama ametikohale ja kõrvaldada ametikohalt on Siseministril ja ametikohale nimetaval võimul.

Tuletõrjeühingu juhatuse võib määrata karistuseks: 1) märkuse, laituse, noomituse; 2) kõrvaldada ametikohalt, millisele juhatuse on liikme määranud või valinud või esitada ametikohalt kõrvaldamise ettepaneku ametikohale nimetavale võimule ja 3) välja heita tuletõrjest.

Distsiplinaar korras karistatul on õigus karistusotsuse peale kaevata karistust määranud otsesele ülemusele, kelle otsus on lõplik. Kaebus esitatakse oma otsese ülemuse kaudu.

Tuletõrjeühingu juhatuse karistusotsuse peale võib kaevata ühingu peakoosolekule juhatuse kaudu ühe kuu jooksul, arvates juhatuse otsuse tegemise päevast.

V. EESTI VABATAHTLIKU TULETÕRJE LIIT.

Eesti Vabatahtliku Tuletõrje Liit asutati 7. septembril 1919. a. Tallinnas, esimesel Eesti tuletõrje kongressil. Asutajateks olid 48 tuletõrjeühingut. Asutamise eeltööd tegi Tallinna vabatahtlik tuletõrjeühing.

EVT Liidu põhikiri muudeti 1936. aastal ja uus põhikiri registreeriti 28. novembril 1936. Uus põhikiri on kinnitatud Siseministrilt 28. nov. 1936. a.

EVT Liidu põhikiri on äratrükitud „Eesti Tuletõrje’s“ nr. 11 — 1936. a. ja 1937. a. „Tuletõrje Käsi-raamat-Kalendris“.

EVT LIIDU EESMÄRK JA ÜLESANDED.

Eesti Vabatahtliku Tuletõrje Liidu eesmärgiks on: tuletõrje alal teotsevate organisatsioonide koondamine; kahjutulede vastu võitlemise põhimõtete arendamine ja levitamine; vabatahtliku tuletõrje esindamine, huvide kaitsmine; juhtimine ja järelevalve ning juhtide väljaõppe teostamine; tuletõrjete varustamine aja- ja nõuetekohaste tegevusvahenditega ning vabatahtliku tuletõrje arendamine solidaarsele ühistööle kõigi teiste organisatsioonidega (EVT Liidu põhikirja § 1.).

Oma ülesannete teostamiseks Liit kehtivate seaduste ja määruste piires:

1) selgitab tuletõrje seisukorda, ta puudusi ja tarvidusi;

2) kutsub osa võtma oma tegevusest peale vabatahtlikkude tuletõrjeühingute kõik tuletõrje ülesannete teostamisega seoses olevad asutused ja organisatsioonid;

3) levitab tuletõrje ülesannete teostamisega seoses olevaid põhimõtteid ja arendab neid, tehes sellekohast selgitustööd rahva, eriti noorsoo hulgas;

4) annab välja tuletõrjeasjanduslikke ajakirju ja kirjandust, asutab tuletõrjeasjandusliku raamatukogu ja muuseumi ning korraldab neid;

5) astub vastavaid samme asutuste ees tuletõrje organisatsioonide huvides;

6) teatab valitsus- ning omavalitsusasutustele oma soove ning teeb ettepanekuid tuletõrje olukorra tervendamiseks, avaldab vastavate asutuste ettepanekul või enese algatusel arvamusi tuletõrjesse puutuvate seaduste ja määruste kavade kohta;

7) annab juhtnööre tuletõrjeühingutele tegutsemiseks, kontrollib nende tegevust ja toimetab nende majandusliku asjaajamise, varade ja arvepidamise revideerimist vähemalt kord viie aasta kestes;

8) annab nõu ja lahendab tuletõrje organisatsioonides ettetulevaid arusaamatusi;

9) abistab tuletõrje organisatsioone tegevusvahendite muretsemisel oma lao, abiladude ja töökodade kaudu;

10) teostab vabatahtliku tuletõrje juhtide väljaõpet ja katsetades nende teadmisi annab välja vastavaid tunnistusi;

11) palkab ametisse eriteadlasi ja instruktoreid;

12) toimetab tuletõrje tegevusvahendite katsetamist ja hindamist;

13) asutab tuletõrjekooli ja peab selle üleval;

14) solidaarse ühistöö saavutamiseks teiste organisatsioonidega korraldab kongresse, näitusi, võistlusi, kõnekoosolekuid, tuletõrjepäevi jne.

15) selgitab tulekindlate ehituste vajadust ja abinõusid kahjutulede vastu võitlemiseks ning kahjutulede vastu kindlustamise tähtsust;

16) vajaduse korral, korraldab korjandusi kahjutule läbi kannatanud elanikkude heaks. (EVT Liidu põhikiri § 2.).

EVT Liidu koosseis. Liidu tegevliikmeteks on kõik seaduslikus korras registreeritud vabatahtlikud tuletõrjeühingud. (EVT Liidu põhikiri § 9).

Liidu toetajaliikmeteks võivad olla juuriidilised isikud, kes aitavad kaasa Liidu eesmärgi ja ülesannete teostamisele. (EVT Liidu põhikiri § 10).

Auliikmeteks võidakse valida isikuid (ka välismaalasi), kellel erilisi suuri teeneid Eesti Vabatahtliku Tuletõrje Liidu ja Eesti tuletõrje suhtes. (EVT Liidu põhikiri § 11.).

EVT Liidu liikmete kohustused: EVT Liidu tegevliikmed on kohustatud: 1) Liidu juhatuse ja peakoosoleku poolt vastuvõetud otsuseid täitma; 2) tasuma Liidu peakoosoleku poolt määratud liikmemaksu kind-

laksmääratud tähtaegadeks; 3) alaliselt silmas pidama Liidu huvisid. (EVT Liidu põhikiri § 14.).

EVT Liidu organid: EVT Liidu organiteks on peakoosolek, juhatus ja revisjonikomisjon.

Peakoosolek. Vabatahtlikud tuletõrjeühingud võtavad osa Liidu peakoosolekust kirjalikult volitatud esindajate kaudu. Esindajad määrab tuletõrjeühingu juhatus tuletõrjeühingu tegevliikmete hulgast. Igal tuletõrjeühingul on õigus saata peakoosolekule üks esindaja iga täissaja tegevliikme kohta. Tuletõrjeühingutel, kelle liikmete arv on alla saja, on õigus saata Liidu peakoosolekule ainult üks esindaja.

Liidu toetajaliikmeiks olevad juriidilised isikud võtavad osa peakoosolekust igaüks ühe kirjalikult volitatud esindaja kaudu.

Vabatahtlikkude tuletõrjeühingute esindajail, Liidu auliikmeil ning Liidu juhatuse ja Liidu revisjonikomisjoni liikmeil on peakoosolekul sõna- ja hääleõigus.

Toetajaliikmete esindajail on peakoosolekul sõnaõigus.

Liidu peakoosolekud on otsusevõimelised, kui need on kokkukutsutud põhikirjas ettenähtud korras kokkutulnud liikmete arvule vaatamata. (EVT Liidu põhikiri §§ 28., 29., 31.).

Liidu juhatus on Liidu täidesaatev organ ning koosneb Liidu esimehest, abiesimehest, sekretärist, sekretäri abist, majandusjuhist, majandusjuhi abist, propagandajuhist, propagandajuhi abist, õppejuhist ja õppejuhi abist. Tarviduse korral võib peakoosolek Liidu juhatusliikmete arvu suurendada.

Liidu juhatuse asukoht on Tallinn. Juhatuse liikmed valib Liidu peakoosolek hääleõigusliikmete peakoosolekust osavõtjate hulgast viieks aastaks ja nendele 5 kandidaati samaks ajaks.

Iga aasta valitakse uuesti $\frac{1}{5}$ juhatuseliikmeid vanuse järgi. Võrdse vanuse korral otsustab uuestivalimisele kuuluvuse liisk. Lahkunud juhatuse liikmeid võidakse valida tagasi.

Liidu esimees ja abiesimees valitakse peakoosoleku poolt eraldi. Teiste juhatuse liikmete ametite jagamine toimub juhatuse oma äranägemisel.

Liidu esimehe ja abiesimehe ning teised juhatuse liikmed kinnitab ametisse Siseminister. (EVT Liidu põhikiri §§ 18, 19, 21).

Liidu revisjoni komisjon. Liidu majanduslikku asjaajamist, varade seisu ja arvepidamist revideerib iga aasta peakoosoleku poolt valitud kolmeliikmeline revisjoni komisjon. Peakoosolek valib ühtlasi kolm revisjoni komisjoni liikme kandidaati, kes on enneaegselt komisjonist lahkunud liikmete asetäitjateks, kuni lahkunud liikmete volitusaja lõpuni. Revisjoni komisjoni liikmeks ei või olla Liidu juhatuseliige. (EVT Liidu põhikiri § 45).

VI. RIVIÕPPUS.

Üldmäärused.

Riviks nimetatakse tuletõrjujate kindlaksmääratud paigutust nende asetamiseks kohale, liikumiseks ja tegevuseks.

Rivilistel oskussõnadel on igaühel oma täpselt kindlaksmääratud mõiste. Ainult selles kindlaksmääratud mõistes võib neid tarvitada, olgu see harilikus kõne, käskudes või teadetes.

Rivikorraks nimetatakse rivide ühendamist ühiseks tegevuseks ühe isiku juhatusel.

Viirg koosneb üksteise kõrvale paigutatud tuletõrjajaist. Esimeses viirgus paremal tiival seisev mees on alustõrjuja.

Kolonn ühekaupa moodustub üksteise taha paigutatud üksikutest tuletõrjajatest. Kolonn kahekaupa, kolmekaupa jne. moodustub üksteise kõrvale paigutatud ühekaupa kolonnidest. Esimene tuletõrjuja kolonnis ühekaupa on kolonni algtuletõrjuja, viimane — kolonni lõpptuletõrjuja. Mitmekaupa kolonnis moodustavad algtõrjujad kolonni alguse, lõpptuletõrjujad kolonni lõpu. Salgapealik on kolonni ees, salgapealiku abi — kolonni lõpus.

Joonele paigutatud üksuse otsi nimetatakse tiibadeks: paremaks ja vasakuks. Pöörete juures tiibade nimetus ei muutu.

Rivistuse külge, mille poole tuletõrjajate näod pööratud, kui neil rivi parem tiib paremal, vasak tiib vasakul käel on, nimetatakse rindeks.

Jooneks nimetatakse niisugust üksuse paigutust, kus üksuse elemendid seisavad kõrvuti ükskõik missugustes ehk kui suurtel vahedel. Sõna „joon“ tarvatakse kõigi koondravis asuvate üksuste kohta.

Rivi jaguneb koondriviiks ja lahkriviiks. Koondravis seisavad tuletõrjujad üksteisest 1 m 10 sm kaugusel. Lahkravis suureneb see vahe vastavalt käsklusele.

Rivis peab valitsema täielik vaikus ja tähelepanek. Rivist loata lahkumine on keelatud.

Juhtimise viisid ja abinõud.

1) Üksiktuletõrjuja või ühise juhatuse all teotsev osa teostab pealiku tahet tema käskluse, leppemärgi või signaali, suusõnalise või kirjaliku käsu või isikliku eeskuju järgi.

2) K ä s k l u s e k s nimetatakse ettekirjutatud viisil sõnastatavat ja hääldatavat ning eeskirjas määratud viisil täitmisele kuuluvat käsku. Käsklusi kasutatakse kõigil neil juhtudel, kui juhtimine nende abil on võimalik ja kui täitmine peab sündima ajaviitmatult.

Käskluse andmisel nende andja seisab, liigub ja käitub alati rividistsipliini nõuete kohaselt, võttes enne käskluse andmist vastava seisangu ja olles ise käskluse täpse täitmise eeskujuks.

Käsklus, mis antakse vahetuks täitmiseks, jaguneb harilikult eel- ja täitekäskluseks.

Eelkäsklusega määratakse toiming, mida on vaja täita. Eelkäskluse algesse, vajaduse korral, lisatakse isiku või osa nimetus, kellelt toimingu täitmist nõutakse. Eelkäsklus hääldatakse pikalt ja selgesti.

Täitekäsklusega määratakse täitmise algmoment. Täitekäsklus hääldatakse järsult, kõlavalt ja energiliselt, eraldades teda eelkäsklusest selgesti märgatava ajavahemikuga.

Kogu käskluse hääldamisel hääle kõvadus peab vastama täitjate kaugusele käskluse andjast.

M ä r k u s : Eelkäsklus on trükitud harvendatud tähtedega, täitekäsklus aga trükitud rasvaste tähtedega. Käskluse sõnad, mida tarbekorral võib asendada teiste sõnadega, on trükitud harilike tähtedega.

3) **Leppemärke** kasutatakse käskluse asemel, kui viimased ei ole kuuldavad kauguse või muude olude tõttu.

Kindlaksmääratud tähendusega leppemärgid on järgmised:

a) „**Tähelepanu**“ — tõsta käsi püstloodis üles; antakse iga muu leppemärgi eel.

b) „**Ei saanud aru**“ — kiiresti vibutada käega pea kohal edasi-tagasi seni, kuni antud leppemärk korratakse.

d) „**Edasi — marss**“ — sirutada ülestõstetud käsi liikumise suunas.

e) „**Edasi joostes — marss**“ — sirutada ülestõstetud käsi mitu korda liikumise suunas.

g) „**Seis**“ — lasta ülestõstetud käsi järsult alla.

h) „**Suunda muuta**“ — sirutada ülestõstetud käsi uues suunas ja hoida nii, kuni osa või kolonni alge on võtnud uue suuna.

i) „**Kohale**“ — viibata külgsuunas väljasirutatud käega aeglaselt ettepoole.

j) „**Koguda**“ — keerutada käega pea kohal, kuni kogumine alanud.

Vajadusel võidakse kasutada veel mitmesuguseid muid leppemärke, teatades nende tähenduse aegsasti vastuvõtjaile.

4) **Signaalid**: Helisignaalide andmiseks kasutatakse vilesid, signaalsarvi, sireene ja muid helisid tekitavaid abinõusid.

Signaale kasutatakse tähelepanu äratamiseks, alarmi väljakutsumiseks ja tarbekorral mõnede käskluste asemel.

Kindlaksmääratud tähendusega signaalid on järgmised:

a) „**Tähelepanu**“ — üks pikk vile või signaalsarve heli; täitjad lõpetavad igasuguse tegevuse ja pöörduvad näoga signaaliandja poole.

b) „**Õhualarm**“ — rida lühikesi vilesid või signaalsarve helisid.

d) „**Gaasialarm**“ — rida pikki vilesid, sireeni või signaalsarve helisid.

e) „**Tee vabaks**“ — kaks lühikest vilet või signaalsarve heli; korratakse tarbekorral pärast pikemaid ajavahemikke.

g) „**Koguda**“ — rida lühikesi ja pikki vilesid või signaalsarve helisid vaheldamisi.

5) Käsk peab olema kindel, täppis, võimalikult lühike, õigeaegne ja selge. Ta ei tohi võimaldada mitmesugust arusaamist ülesandest ja peab sisaldama

kõike, mida käsusaajal on tarvis teada antud ülesande täitmiseks.

Käsuandmise viisil on suur mõju käsutäitjate tahtejõule. Nõudlikkus, kindel ja rahulik käskluse toon käskluste andmisel äratavad usaldust käsuaandja vastu, kuna kõhklemine, ruttamine ja vastolud käskudes kõigutavad juhi autoriteeti ja põhjustavad ebakindlat ning korratut käskude täitmist.

Suuline käsk korratakse käsusaajalt kohe pärast selle saamist. Pike mates käskudes korratakse ainult nende lühikene sisu. Vajaduse korral tuleb pealikutel signaale edasi anda kõigile alluvatele.

ÜKSIKTULETÖRJUJA VÄLJAÕPE.

A. ÜLDALUSED.

6) Üksiktuletõrjuja hoolas ja põhjalik riviline väljaõpe on alusmüüriks ühtlase koostöötamise ja täieliku liituvuse saavutamisele kõigis üksustes. Üksiktuletõrjuja harjutamisel tehtud vigade tagajärgi ei ole võimalik kõrvaldada koostöö harjutustel.

Erksus ja täpsus käskluste täitmisel, laitmatu seisang, tegevusvõtete puhtus ja hoogsus kõigis liigutustes on põhialuseks koostöötamisele koondravis. Teotsimine koondravis omakorda on parem abinõu distsipliini arendamiseks ja süvendamiseks.

Üksiktuletõrjuja rivilisel õpetamisel tuleb panna nende nõuete täitmisele suurimat rõhku.

ÜKSIKTULETÖRJUJA KOONDRIVIS.

1. Seisang.

7) Hea seisang ja õige kehahoid liikumisel on iga tuletõrjuja väärika esinemise ja distsipliini peamiseks tunnuseks. Seepärast laitmatut seisangut ja head ke-

hahoidu peab igalt tuletõrjajalt nõudma igal sobival juhul, kui ta esineb tuletõrjajana.

Seisangut kontrollida igal kogumisel ja rivistumisel, kui selleks vähegi on aega.

8) Tuletõrjuja põhiseisanguks rivis igasugustel õpustel ja vormiriietuses esinemiste puhul on **v a l v e l - s e i s a n g**, mis võetakse rivis käskluse järele „**Valvel**“ ja iga eelkäskluse järele.

Valvelseisangus seista sirgelt ja täiesti liikumatult järgmiselt:

— jalakannad koos, põiad ühel joonel ja ühepalju väljaspoole pööratud, moodustades üksteisega umbes 60° nurga;

— keha sirge ja ristluudest paindumata, keha raskus lasub ühetasaselt jalakandadel ja põidadel, kõht on ette lükkamata, õlad ühetaoliselt alla lastud ja veidi tahapoole tõmmatud, rind vabalt ees;

— käed vabalt alla lastud, peopesad sissepoole pööratud, sõrmed koos ja kergesti kõverdatud, käepäkk ja sõrmeotsad puudutavad reit, keskmine sõrm asub püksiõmbluse kohal;

— pea püsti, lõug kergelt tagasi tõmmatud nii, et pea ja kael asuksid püstloodis ühel sirgjoonel, suu kinni, vaade ette suundud.

Valvelseisang võetakse silmapilkselt ja järsu liigutusega.

9) „**Vabalt!**“ — Hoida keha vabalt ja lasta parem jalg nõtku; võidakse liigutada pead ja pikemaajalisel seisul viia keha raskus ühelt jalalt teisele; jalgu paigalt mitte ära tõsta.

10) „**Kohendu!**“ — Võtta vaba seisang. Võidakse tõsta kannad lahku, pöörata vahetu ülema poole ja kohalt lahkumata kohendada riideid ja rakmeid. Kohendumine tuleb lõpetada käskluse järele: „**Kohendumine lõpetada!**“ Sellejärele võetakse seisang „vabalt“.

11) „**Rivitul!**“ — Lahkuda kohalt; eemalduda võidakse ainult niipalju, et ei oleks takistatud kiire kogunemine juhi käskluse või signaali järgi; on lubatud kohendada rakmeid ja riideid, kõnelda ja istuda. Kohatel, kus suitsetamine ei ole keelatud, võidakse suitsetada.

„**Paigale!**“ — Asuda kiiresti endisele kohale ja võtta seisang „vabalt“.

2. Liikumine ja peatumine.

12) Liikumine koondravis toimub v a b a s a m m u, t a k t s a m m u, v a l v e l s a m m u, t a k t või k i i r j o o k s u g a.

13) Vabasammu kasutatakse halbadel teedel liikumisel ja kohendumise võimaldamiseks liikumisel koondravis, üleminekul sildadest ja liikumisel lahkruvis, normaalne liikumiskiirus teedel peab olema mitte alla 4 km. 40 minuti vältel. Vabasammul ei ole täpselt määratud sammu pikkus ega sagedus.

Liikumise algamiseks vabasammu antakse käsklus:

„**E d a s i — marss!**“ — Liikuda, nagu kellegil soodsam, hoides pea otse ja rind kõrgel, et kergendada hingamist. Sammu takti pidamine ei ole nõutav. Oma kohalt rivis mitte lahkuda. Võidakse kohendada riideid ja rakmeid, teha lahti kraehaagid ja kuue nõöbid ja kõnelda. Suitsetamiseks on vaja erilist luba.

14) T a k t s a m m u kasutatakse koondravis kõigil harilikel liikumistel ja ka rännakutel.

Käskluse järele „**T a k t s a m m u — marss!**“ — alata liikumist vasaku jalaga, hoides kere ja pea pkt. 8 kohaselt liigutades käsi vabalt sammu taktis ettepoole vööpandla kõrgusele, ligidale ja tahapoole nii palju, kui käsi hooga lüües võib minna. Sammu pikkus on ligikaudu 80 sm, sagedus 120 sammu minutis.

15) V a l v e l s a m m nõuab jõupingutust ja arendab liituvust ja distsipliini. Valvelsammu tarvitatakse

lühidatel maadel, tervitamisel koondriivis ja esinemistel (paraadmarsil).

„**V a l v e l s a m m u — marss!**“ — Alata liikumist vasaku jalaga. Viia kergesti kõverdatud vasak jalg ühes keha raskusega ette ja panna ta 80 sm. kaugusele paremast jalast kogu tallaga maha, surudes ühesellega vasaku põlve sirgeks ja kandes keha raskuse vasakule jalale. Jalga tõsta ainult niipalju, kui on vaja õige sammu pikkuse saamiseks; jala tõstmisel hoida saapanina kergesti alla- ja väljaspoole. Sellejärele teha samm parema jalaga samuti nagu vasakuga. Nii viisi jätkata liikumist.

Kere ja pea hoida pkt. 8 järgi; käed liiguvad sammu taktis pingutuseta umbes vöökohta kõrguseni ette ja väljasirutatult taha, sõrmed on kergesti kõrverdatud.

Valvelsammu sagedus on 120 sammu minutis.

16) „**P a i g a l — marss!**“ — Märkides sammu takti paigal jalgade tõstmisega ja mahapanemisega. Tõusva jala konts tõsta maasoleva jala poole sääre kõrguseni ja selle kõrvale, saapanina kallutada tõstmisel veidi allapoole.

Liikumisel käsklus antakse jala mahapanekul, sellejärele teha teise jalaga veel samm ja alata järgmise jalaga sammu märkimist paigal.

„**O t s e — marss!**“ — Täitekäsklus antakse vasaku jala maha asetamisel, pärast seda teha parema jalaga veel üks samm paigal ja jätkata edasiliikumist vasaku jalaga, kas takt- või valvel sammul, vastavalt sellele, kuidas liiguti enne käsklust „**p a i g a l — marss!**“

17) „**T õ r j u j a Kasesalu — seis!**“ — Täitekäskluse järele teha järgmise jalaga veel üks samm, panna tagaolev jalg sammu taktis teise (juure) kõrvale ja jääda liikumatult valvel seisangusse.

Takt- ja valvelsammu liikumisel täitekäsklus antakse harilikult parema jala mahapanekul.

18) „**K i i r j o o k s u — marss-marss!**“ — Joosta nii kiiresti kui jõutakse. Peatumine kiirjooksul sünnib kas määratud eseme juure jõudmisel või käskluse järele: „**Seis!**“ Kiirjooksu kasutatakse ainult väikes-tele kaugustele.

19) Taktjooksul on samm pikkus 80—90 sm, sagedus 170—180 samm minutis. Taktjooksu võib kasutada rakmetes kuni 200 m., ilma rakmeteta kuni 500 m.

„**T a k t j o o k s u — marss!**“ — Eelkäskluse ajal kallutada keha ettepoole ja kõverdada käed küünarliigetest, tõmmata sõrmed kergesti rusikasse ja tõstes rusikad keha ette vöö kõrgusele; küünarnukid hoida keha lähedale.

Täitekäskluse järele alata vasaku jalaga jooksu taktipärasel sammul.

Jalgade etteviimine toimub vabade liigutustega; põlved ja labajalad liiguvad üksteise lähedalt ette nii, et jooksujoon oleks sirge ja jäljed rööbastikku, esimesena puutub maha talla esiosa. Silmapilgul, mil keha raskus toetub etteviidud jalale, viimane sirgub ja tõukega vastu maad saadab keha edasi jooksusuunas.

Kere on kallutatud ette, puusad pöörduvad jooksu taktis sujuvalt ette- ja tahapoole, rind on kergesti tõstetud, kael loomulikus seisundis, pea otse, vaade ette suundud.

Kõverdatud käed õõtsuvad õlaliigetest loomulikult, liikudes ette rinna kõrguseni, taha — vabalt.

Peatumine taktjooksult täidetakse pkt. 17 toodud käskluse ja juhiste järele, vähendades eelkäskluse järele vähehaaval sammu sagedust.

20) Üleminek ühelt sammuliigilt teisele teostatakse käskluste järgi:

„**T a k t s a m m u — marss!**“

„**V a l v e l s a m m u — marss!**“

„**V a b a s a m m u — marss!**“

„T a k t j o o k s u — m a r s s !“

„K i i r j o o k s u — m a r s s - m a r s s !“

Üleminekul taktsammult vabasammule või ümberpöördult täitekäsklus antakse vasaku jala mahapanekul, sellejärele teha veel üks samm endisel viisil ja alata liikumist vasaku jalaga uuel sammul.

Vabasammul minnakse esiteks taktsammule ja sellelt valvelsammule.

Jooksudelt võib üle minna ainult vabasammule. Üleminekuks jooksult sammule vähendada eelkäskluse järele vähehaaval jooksukiirust, täitekäskluse järele minna üle vabasammule.

21) Väiksemaks kohamuutmiseks, kui asutakse paigal, antakse käsklus:

„K o l m s a m m u e d a s i (t a g a s i , p a r e m a l e , v a s a k u l e) — m a r s s !“

Liikumine edasi-tagasi täidetakse taktsammul. Peatumine sünnib ilma käsklusetä. Liikumisel paremale (vasakule) astuda samm parema (vasaku) jalaga, panna vasak (parem) jalg kiiresti parema (vasaku) juure ja niiviisi jätkata liikumist, kuni on tehtud määratud arv samme. Pärast peatumist jääda valvelseisangusse.

3. Pöörded.

22) „P a r e m (v a s a k) — p o o l !“ a) P a i g a l . Täitekäskluse järele pöörata kiiresti parema (vasaku) jala kannal ja vasaku (parema) jala ninal $\frac{1}{4}$ ringi paremale (vasakule), ühes pöördega panna tagaolev jalg järsult eeloleva jala kõrvale; pärast pööret jääda valvelseisangusse. Kogu pööre täidetakse ühe võttega; pöördel ajal jäävad käed liikumatuks.

b) L i i k u m i s e l t a k t s a m m u . Täitekäsklus antakse selle jala mahapanekul, kuhu poole pööre tehakse.

Ex. M. I. K. T. T.

Ühes järgmise sammu astumisega pöörata vasaku (parema) jala ninal $\frac{1}{4}$ ringi paremale (vasakule), üheaegselt pöördega sirutada välja parem (vasak) jalg sammuks uues suunas ja jätkata liikumist. Pöörde tegemisel jalad põlvist ei kõverdu, käte liikumine jätkub endiselt.

d) Liikumisel vabasammu ja jooksul. Pööre täidetakse vabalt.

e) Valvelsammu ja sammumisel paigal pöördeid ei tehta.

23) „Ümber — pöör!“ a) Paigal. Pöörata kiiresti vasaku jala kannal ja parema jala ninal $\frac{1}{2}$ ringi vasakule, ühes pöördega panna parem jalg järsult vasaku jala kõrvale, pärast pööret jääda valvelseisangusse. Pöörde ajal jäävad käed liikumatuks. Pööre tehakse ühe võttega.

b) Liikumisel taktisammu. Täitekäsklus antakse parema jala mahapanekul. Teha vasaku jalaga veel täis samm edasi, asetada parem jalg poole sammu kaugusele vasaku jala ette maha, pöörata järsult mõlema jala ninadel pool ringi vasakule, viies keharaskuse paremale jalale ja jätkates liikumist vasaku jalaga uues suunas täiel sammul. Käte liikumine pöördel jätkub endiselt.

d) Liikumisel vabasammu ja jooksul. Pööre täidetakse vabalt.

e) Valvelsammul ja sammumisel paigal pööret ei tehta.

4. Liikumissuuna määramine ja muutmine.

24) Üksiktuletõrjuja või osa liikumist võidakse suunda:

— määratud eseme pihta; mööda või piki määratud joont; — juhi järele; — näidatud suunas; — paremale, vasakule või tagasi kaarkäigu abil.

25)f Liikumisel suunda muudetakse alljärgnevate käskluste järele:

a) „**S u u n d** valge maja — **marss!**“ Eelkäsklusel jõuda selgusele määratud suunapunkti asukoha üle.

Täitekäskluse järele võtta suund määratud eseme peale ja hoida see liikumisel alles, valides endale määratud suunas tarbekorral järk-järgult abipunkte, et mitte kõrvale kalduda õigest suunast.

b) „**S u u n d m ö ö d a** (p i k i) teed — **marss!**“ Täitekäskluse järele alata liikumist mööda (piki) määratud joont, hoides end sellest alati ühekaugusel.

d) „**S u u n d m i n u j ä r e l e** — **marss!**“ — Alata liikumist juhi jälgedes.

e) „**S u u n d s i n n a** (näidates käega) — **marss!**“ — Alata liikumist näidatud suunas.

g) „**S u u n d p a r e m a l e** (vasakule) — **marss!**“
„**S u u n d p a r e m a l t** (vasakult) **t a g a s i**
— **marss!**“

Võtta suund endisest 90° paremale (vasakule) või paremalt (vasakult) tagasi.

h) „**K a a r e s p a r e m a l e** (vasakule) — **marss!**“ — Täitekäskluse järele alata kaarliikumist poolsammul liikumist kaares paremale (vasakule). Kui kaarliikumisega on võetud nõutud suund, antakse käsklus:

„**O t s e** — **marss!**“ — mille järele jätkata liikumist täiel sammul otsesuunas.

5. Tervitamine.

26) Väljaspool rivi paigal tervitatakse järgmiselt:

a) **P e k a t t e t a**. Tuletõrjujad tervitavad pöördudes tervitatava poole, võttes valvelseisangu ja jälgides pea pööramisega tervitatavat, kuni tema möödumiseni. Tervitus algab 4 m tervitatava ees ja lõpeb pärast tema möödumist.

Pealikud tervitavad pöördumisega tervitatava poole ja peakummardamisega.

Tervitus algab 4 sammu tervitatava isiku ees ja lõpeb pärast tema möödumist.

b) P e a k a t t e s. Pöörduda tervitatava isiku poole, vaadata temale silma, ja võtta valvelseisang, samal ajal tõsta parem käsi, mille neli sõrme on sirgelt koos ja põial toetub esimese sõrme vastu, järsu liigutusega ilma peopesa pööramata, meelekohta mütsi ääre juure: käsi jääb randmest paindumata ja moodustab käsivarrega ühise sirge joone, õlavars on loomulikult üles tõstetud; esimese ja keskmise sõrme otsad puutuvad mütsi äärt. Jälgida tervitatavat pea pööramisega. Tervitus algab 4 m tervitatava isiku ees ja lõpeb pärast tema möödumist. Tervitamise lõpetamiseks viia parem käsi järsu liigutusega oma endisele kohale, pöörates ühtlasi pea otse.

d) R i v i t u l t koos asuvad tuletõrjujad tervitavad pp a või b kohaselt käskluse „valvel!“ järele. Tervitus lõpeb kas p. 29. kohaselt või muu käskluse (käsu) järele.

27) Väljaspool rivi liikumisel tervitatakse järgmiselt:

a) P e a k a t t e t a. Tuletõrjujad tervitavad pöörates pea järsu liigutusega tervitatava poole, vaadates temale silma ja jälgides teda kuni möödumiseni pea pööramisega; tervitamise ajal mõlemad käed jäävad liikumatult alla lastuks. Tervitus algab 4 m tervitatava ees ja lõpeb pärast tema möödumist.

Pealikud tervitavad pea pööramisega tervitatava poole ja peaga kummardamisega; käed jäävad tervitamise ajal liikumatuks.

b) P e a k a t t e s. Pöörata pea, tõstes kergesti lõuga, järsu liigutusega tervitatava poole, vaadates temale silma, ühtlasi tõsta parem käsi järsult üles, nagu kirjeldatud p. 26-b ja jälgida tervitatavat pea pööramisega; parema käe sõrmed jäävad mütsiääre juure, vasak käsi liikumatult allalastuks. Tervitus algab 4 sammu tervitatava ees.

Pärast möödumist tervitatavast lasta käsi järsu liigutusega alla ja pöörata pea otse.

28) Tervitamiseks rivis paigal antakse käsklus:

„Valvel! Paremale (vasakule, keskele) — vaat!“

Võtta valvelseisang, pöörata järsult pea käskluses näidatud suunda ja tõsta lõug vähe üles, vaadates tervitatavale silma. Tervitatava liikumisel saata teda vaatega, pöörates vastavalt pead.

Pealikud tõstavad ühtlasi parema käe tervitusasendisse (pkt. 26-b), kui ollakse peakattes.

29) Tervitamise lõpetamiseks rivis paigal antakse käsklus:

„O t s e — vaat!“

Pöörata pea järsu liigutusega otse ja jääda valvelseisangusse.

Pealikud lasevad ühes sellega parema käe alla.

30) Tervitamiseks koondrivis liikumisel antakse käsklus:

„V a l v e l s a m m u — marss!“

„P a r e m a l e (vasakule, keskele) — vaat!“

Käskluse järel „v a l v e l s a m m u — marss!“ meeskond algab liikumist vasaku jalaga valvelsammul; käskluse järele „P a r e m a l e (vasakule) — vaat!“ kõik pööravad pea vasaku jala mahapanekul järsu liigutusega tervitava poole, saates teda vaatega; käed liiguvad p. 15. kohaselt.

Pealikud tõstavad ühtlasi parema käe tervitusasendisse (p. 26-b) ja katkestavad vasaku käe liikumise.

Tervitamine lõpeb käskluse järgi:

„T a k t s a m m u — marss!“

Pöörata pea järsu liigutusega otse ja alata liikumist taksammul, vasaku jalaga.

Pealikud lasevad käed tervitusvõttest alla.

Paraadi, õppuste jne. kordadel pöörduetakse harilikult üksuse poole teatavate soovisõnadega, sellepeale üksus vastab kooris järgmiselt:

1) Tervituse puhul vastatakse: „T e r v i s t !“ juure lisades tervitaja ametinimetus: „Tervist härra pealik!“ „Tervist härra komissar!“ „Tervist härra esimees!“ „Tervist härra minister!“ „Tervist härra inspektor!“ Kui tervitab prefekt või abiprefekt, siis vastatakse: „Tervist härra prefekt!“ Ohvitseridele lisatakse juure aukraad, näit.: „Tervist härra major!“ „Tervist härra kolonel!“ „Tervist härra kindral!“

2) Õnnesoovi puhul aastapäevaks jne. vastatakse: „T ä n a m e!“ juure lisades tervitaja ametinimetus.

3) Üksuse ülistamise puhul ja teenete hindamisel kõnes, vastatakse: „M e i e k o h u s !“

6. Peapaljastamine ja katmine.

31) Koondrivis paljastatakse pead käskluse järele: „M ü t s i d (kiivrid) **peast!**“ Peakate võetakse peast vaba käega (kui mõlemad vabad, siis parema käega) järgmiselt:

— suvemüts haarata nokast pöidlaga alt, teiste sõrmedega pealt, tõsta müts peast ja lasta käsi ühes mütsiga vabalt alla, hoides mütsi põhjaga väljapoole;

— talvemüts haarata eesmisest ülemisest nurgast, tõsta peast ja lasta käsi ühes mütsiga vabalt alla, hoides mütsi põhjaga ettepoole;

— kiivri võtmiseks peast vabastada lõuarihm parema pöidlaga lõua alt, viia rihtm pöidlaga kiivri esiserva alla, vajutada ta vastu kiivrit ja võtta kiiver peast ning hoida nagu suvemütsi.

32) Pead kaetakse käskluse järele:

„M ü t s i d (kiivrid) — **pähe!**“

Panna müts või kiiver pähe ja jääda endisesse asendisse.

SALK.

Salga koosseis. Kui iga tuletõrjuja tunneb üksik-tuletõrjuja rivikorda ja ülesandeid taktikalise tegevuse juures, võetakse ette harjutused salgaga.

33) Tuletõrjesalk on tuletõrjeüksus, mis on koostatud ja varustatud nii, et ta on suuteline kahjutule korral sooritama iseseisvaid ülesandeid ja teostama sealjuures hädavajalikke töid.

33) Normaalselt kustutussalk koosneb salgapealikust ja 9—15 tõrjujast. Vabatahtlikus tuletõrjes täiendatakse salga koosseisu veel salgapealiku abiga ja 8 tõrjujaga.

Salk koondravis.

1. Rivistused.

34) Salga rivistused koondravis on salgajoon ja salgakolonn. Normaalselt salk on rivistatud joonele ühte viirgu. Tarbekorral salka võib rivistada joonele kahte ja rohkem viirgu. Kolonni rivistatakse salka samuti ühe-, kahe- ja kolme kaupa.

35) Salga kogunemist joonele tehakse ainult paigal. Kogunemist kolonni täidetakse paigal ja liikumisel. Tarbekorral salka võidakse koguda lühendatud vahedele ja kaugustele, nimetades seda kogunemiseks antavas eelkäskluses.

36) Salk koguneb salgapealiku järgi kiirjooksul.

„Salk joonele — kogu!“

„Salk joonele kahte (kolme) viirgu — kogu!“

„Joonete lühendatud vahedele — kogu!“

Joonel on alustuletõrjujaks pikem mees salgas. Ülejäänud tõrjujad asuvad tema järgi vasakule ja joonduvad temaga.

Vahed tuletõrjulate vahel on 1 m 10 sm lugedes mehe jalakannalt kõrvalseisva mehe sama jalakannani. Viirgude vahe on samuti 1 m 10 sm. Vahed tulevad võtta silmamõõdu järgi.

Joondumine lõpetatakse käsklusega: „Valvel!“

37) „Salk kolonni — kogu!“

„Salk kolonni kahe (kolme) kaupa — kogu!“

„Kolonni lühendatud kaugustele — kogu!“

Kolonnis on alustuletõrjajaks pikem mees, kui see pole käskluses teisiti määratud. Alustuletõrjuja asub salgapealiku selja taha. Teised tõrjujad asuvad oma kohtadele tema järele joondudes.

Pärast salga paigale asumist pöördub pealik ümber ja kontrollib tarbekorral joondumist. Joondumine lõpetatakse käsklusega: „Valvel!“

38) Paigal seisva salga joondumise viimistlemiseks vajaduse korral antakse käsklus:

„Salk — joonu!“

„Salk, lühendatud vahedele (ja kaugustele) — joonu!“

Joondumine joonel sünnib niiviisi, et iga tuletõrjuja pöörates pea paremale ja tõstes veidi lõuga, näeb endast lugedes neljanda tuletõrjuja rinda.

Kolonnis tuletõrjujad asuvad üksteise taga, moodustades ühe sirgjoone (rea). Kaugused tuletõrjulate vahel on 1 m 10 sm lugedes jalakannast jalakannani.

Liikumine.

39) Salk liigub kolonnis, joonel liigub ta ainult väiksemateks ümberpaigutusteks.

Salga liikumised, peatumine, sammu muutmine ja pöörded täidetakse samade käskluste ja juhiste järgi, mis antud üksiktuletõrjuja kohta (p.p. 12—33). Lii-

kumisesuuna, sammu õige pikkuse ja sageduse eest on vastutav alustuletõrjuja.

Eelkäskluse järele salgapealik leiab määratud suuna. Täitekäskluse järele salk hakkab liikuma korraga, joondudes selja taha ja külgsuunas, (joonel ja kolonnis kahekaupa) ning hoides õiged kaugused ja vahed; ebaõiged kaugused ja vahed parandatakse liikumisel vähehaaval, et mitte rikkuda korda rivis.

40) Joonel või kolonnis asuva salga väikesi ümberpaigutusi võidakse teostada joondumisega alustuletõrjuja järele. Selleks paigutatakse alustuletõrjuja vastavalt ümber ja antakse käsklus:

„S a l k (v a s a k u l e , k e s k e l e) — j o o n d u !“

Täitekäskluse järgi salk asub kiiresti uuele kohale ja joondub. Joondumine lõpetatakse käsklusega „Valvel!“

Suuna ja asendite muutmine.

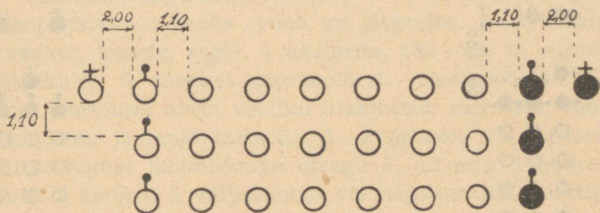
41) Joonele rivistatud salga suunda võib muuta ainult paigal. Kolonni rivistatud salga suunda võib muuta paigal ja liikumisel.

42) Joonele või kolonni rivistatud salga suuna muutmine paigal täidetakse joondumisega alustuletõrjuja järele nagu kirjeldatud p. 40.

Rivistuste muutmine.

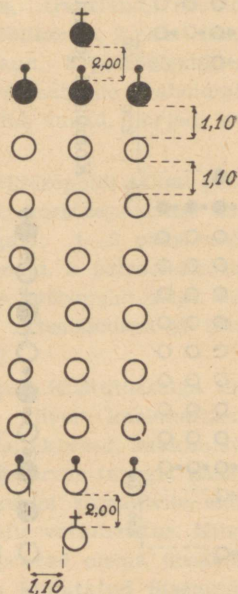
43) Joonel ühes või kahes viirus asuva salga ümberrivistamine paigal kolonnis ühe- või kahekaupa (või ümberpöördult), kui pole vaja arvestada suunda,

teostatakse joone pööramisega paremale (kolonni pööramisega vasakule).

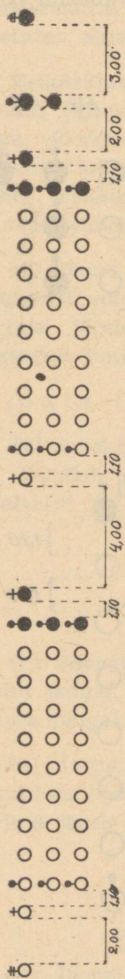

Rühm joonel.

Kui on vaja arvestada suunda, siis pärast moodustamist joonest kolonn viiakse nõutavasse suunda samade käskluste ja juhiste järgi, mis antud üksiktuletoorjuja kohta (p. 25).

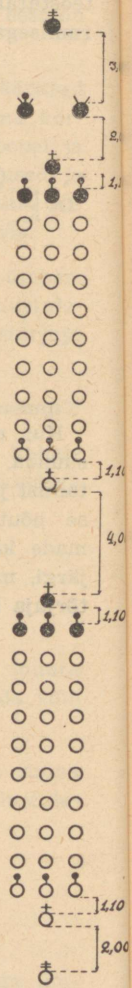
Rühm kolonnis.

Kompanii joonel.

Tingmärgid:

- kompaniipealik
- kompaniipealiku abi
- rühmapealik
- rühmapealiku abi
- salgapealik
- salgapealiku abi
- käsunduspealik
- varustustehnik
- tuletõrjuja

Kompanii kolonnis.

VII. KUSTUTUSSALGA JA TULETÖRJU- JATE VARUSTUS.

Käsiprintsisalga normaalvarustus. Varustus, mis igal käsiprintsisalgal peaks olema on järgmine: 1—2 veokit (vanker, kaarik, regi), 1 käsiprints, 100—150 m survevoolikuid, 8 meetrit imevoolikut, voolikuvärten või kast, tarvilisel arvul vooliku klambreid, mähiseid, vooliku sildu ja muid tarbeid; 1—2 joatoru, või joatoru mitmesuguse läbimõõduga otsaga 8—12 mm, 1 hüdropult, 2 ämbrit, 1 väljatõmbe- või najatusredel, tarvili-
kud tööriistad kastiga, nagu kirves, kirka, saag, labidas, kühvel, kang, tuur, vigla, vasar, tangid, meisel, haamer, rauaviil, kass (palkide või seina lahtirebimise riist 2—3 haruga) ja pootshaagid; korstnapõlemise abistamisriistad: sädemepüüdja, traatluud, nõekulp, nõepann; 1—2 päästenööri, 2 tööülikonda, 2 paari nahk-
ehk kummikindaid, 1 sanitarpaun, 2 petrooleumitun-
galt, 2 veevaati eriveokeil ja veekahjude ärahoidmise abinõusid; presentkatted, kühvlid, luud, harjad, saepuru kottides.

Hüdropuldi salga varustus. Hüdropuldi salgal peaks olema neli hüdropulti, 8 ämbrit, korstnapõlemise abis-
tusriistad (nagu käsiprints salgal); 1—2 päästenööri, 2 tööülikonda, 2 paari nahkkindaid, 2 petrooleumitun-
galt. Liiklemisabinõudeks peaks hüdropuldi salga tule-
tõrjumatel olema jalgrattad, ratsahobused ja talvel
suusad.

Tuletõrjumatel isikulik varustus. Kustutussalga tule-
tõrjumatel isikulik varustus on: kiiver kaelakaitsena-
haga, tööülikond, säärsoopad, nahkkindad, haakimisvöö
vööhaagiga ja rõngaga, tuletõrjekirves tupega, pääste-
nõör kandekotiga ja päästekonksuga, signaalvile, elekt-
rilamp ja suitsutorbik. Peale selle vormiriietus. Kiiver,
tööülikond ja vormiriietus peavad olema kooskõlas
„Vormiriiete määrusega“, mis kinnitatud Siseminist-
rilt.

Tuletõrjuja isikulist varustust tuleb kontrollida vähemalt kaks korda aastas, kevadel ja sügisel, peale selle veel iga õppuse eel ja igakord pärast tõsist tegevust. Leitud puudused kantakse ette vahetule pealiskule, kes kahtlustäratavad või hädaohtlikkude puudustega varustusesemed viivitamata tegevusest kõrvaldab. (Väljavõtte Korpuse pealiku käskkirjast nr. 4 — 5. juunist 1937. a.)

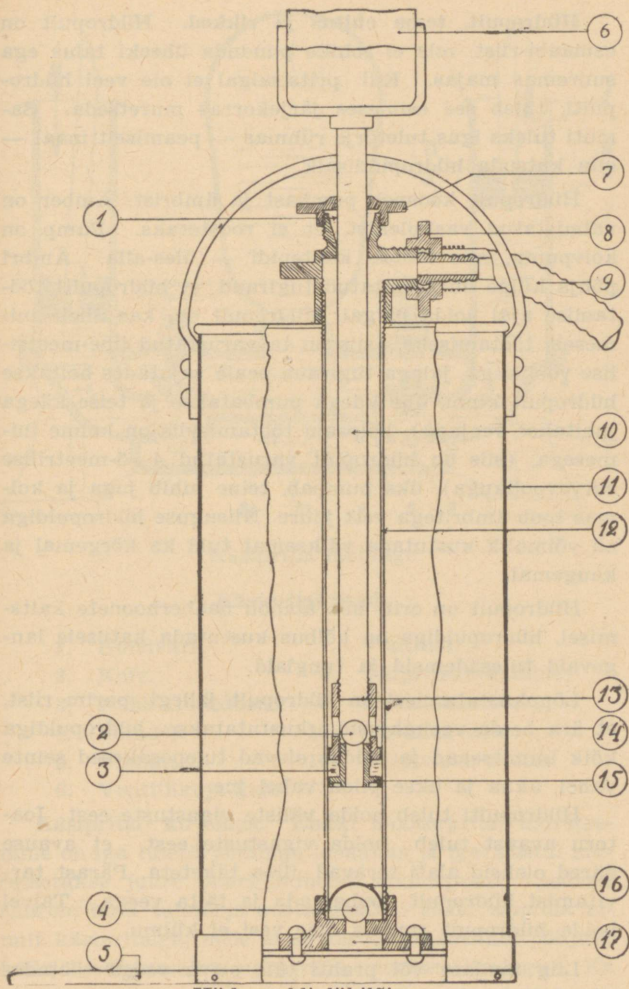
Suitsu- ja gaasitorbikust loe lähemalt „Tuletõrjuja Gaasikaitse Käsiraamat’ust“.

VIII. TULEKUSTUTUSABINÕUD.

Iga tuletõrjesalga tuletõrjuja peab teadma kõiki tema salga tulekustutusabinõusid ja varustust. Peab tundma iga oma salga riista üksikasjaliselt. Peab oskama kõigi oma salga riistade ja abinõudega kiiresti ja hästi tegutseda.

Hüdropuldi osad.

1. Rasvanöör-tihendus.
2. Ülemine kuulventiil.
3. Rasvanöör-tihendus.
4. Alumine kuulventiil.
5. Tugi.
6. Käepide.
7. Tihenduse kinnitusmutter.
8. Voolikuühendaja.
9. Voolik.
10. Kolvivars.
11. Kest.
12. Silinder.
13. Kuuli takistajapolt.
14. Vee edasipääsu avaus.
15. Kolv.
16. Kuulitakistaja look.
17. Vee sissevoolu avaus.

Hüdropuldi läbilõige.

Hüdropult, tema ehitus ja rikked. Hüdropult on esmaabi-riist, mis ei tohiks puududa üheski talus ega suuremas majas. Kui pritsisalgal ei ole veel hüdropulti, tuleb see esimeses järjekorras muretseda. Samuti tuleks igas tuletõrje rühmas — peamiselt maal — ellu kutsuda hüdropuldialk.

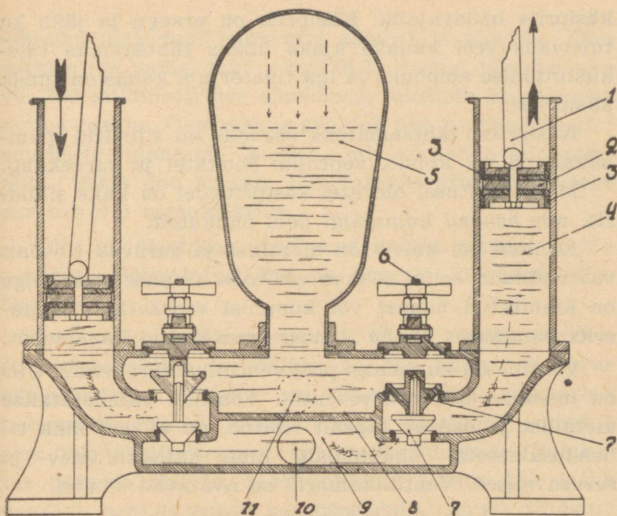
Hüdropult koosneb pumbast ja ämbrist. Ämber on valmistatud vaskplekist, et ei roostetaks. Pump on kolvpump, mis töötab kahtepidi — üles-alla. Ämbri põhja külge on kinnitatud tugiraud, et hüdropulti töötamise ajal hoida paigal. Hüdropult on, kas ühele inimesele töötamiseks, (siis on ta varustatud ühe-meetrilise voolikuga, jalaga tugiraua peale vajutades hoitakse hüdropult kinni, ühe käega pumbatakse ja teise käega juhatakse veejuga), hõlpsam töötamisviis on kolme inimesega, (siis on hüdropult varustatud 4—5-meetrilise survevoolikuga), üks pumpab, teine juhib juga ja kolmas toob ämbritega vett juure. Niisuguse hüdropuldiga on võimalik kustutada väiksemat tuld ka kõrgemal ja kaugemal.

Hüdropult on eriti hea abinõu naaberhoonete kaitsmisel, hüdropuldiga on hõlbus kustutada katusele langevaid tulesädemeid ja tunglaid.

Lõppkustutamisel on hüdropult jällegi parim riist, et ära hoida veekahjusid, kustutatakse hüdropuldiga kõik immitsevad ja peidus olevad tulepesakesed seinte vahel, akna ja ukse piida vahel jne.

Hüdropulti tuleb hoida väliste vigastuste eest. Joatoru avaust tuleb hoida vigastuste eest, et avause ääred oleksid alati teravad, ilma täketeta. Pärast tarvitamist hüdropult puhastada ja täita veega. Talvel hoida hüdropult ruumis, kus vesi ei külmu.

Liig mudase või prahti täis oleva veega töötades võib hüdropuldi ventiilide vahele sattuda mustust, millepärast ventiilid jäävad ebatihedaks ja hüdropult kaotab imemis- kui ka survevõime.

Käsipritsi läbilõige.

Käsipritsi osad.

1. Kolvivarv.	7. Ventiilid.
2. Kolv.	8. Väljaviske-kamber.
3. Nahk-tihendused.	9. Imemiskamber.
4. Silinder.	10. Imemisavaus.
5. Õhukatel.	11. Väljaviske-avaus.
6. Ventiilikoja-kaan.	

Käsipritsi kirjeldus. Ehkki mootorpritsi muretsemine on iga tuletõrjeühingu ideaaliks ja igal aastal muretsetakse juure paarkümmend mootorpritsi, peavad suurem hulk tuletõrje kustutussalku siiski leppima ainult käsipritsiga, meie ei suuda majanduslikel põhjusil kõiki kustutussalku varustada mootorpritsidega. Ka mootorpritsi olemasolu juures on käsiprits alati heaks tagavarajõuks. Mootorpritsi juures võib ka kõige hoolsama käsitsemise juures juhtuda tõrkeid ja siis on

käsipritsi hädavajalik. Käsiprits on praegu ja jääb ka tulevikus veel kauaks ajaks üheks tähtsamaks tulekustutamise abinõuks ja iga tuletõrjuja kohus on tunda käsipritsi.

Käsipritsi tähtsamateks osadeks on silindrid, pumbakannud või kolvid, ventiilid, õhukatel ja survekang.

Meil tarvitusel olevatel käsipritsidel on kaks silindrit, mis asuvad kummalgi pool õhukatelt.

Kannud või kolvid on metallist ja suruvad tihedalt vastu silindri seinu. Kannu või kolvi alumise otsa külge on kinnitatud nahast või kummist mansett. Tihendusks pannakse kannu ümber rasvatatud kanepinöör.

Ventiile on kummalgi pool ventiilikambris kaks. Üks on imemis-, teine surveventiil. Ventiilid valmistatakse metallist ja nad on täpsalt treitud, nii et nad ilma tihendusaineteta, õhukindlalt kinni katavad imev- ja surveavaused. Ventiilikambrid on avatavad käsitsi.

Õhukatel on valatud vasest või malmist, on õhukindel ja täidetud õhuga. Õhukatel on asetatud kahe silindri vahele ja on ventiilikambrite kaudu ühenduses silindritega ning pritsi imemis- ja väljaviske-avaus- tega. Õhukatla maht peab olema 8 korda suurem ühe silindri mahust.

Survekangiga pannakse prits tööle. Kangi mõlemale poole otsa kinnitatakse käsipuud. Survekangi õla vahekord on 1:3—1:5. Kui vahekord on liig väike, on raske pumbata, kui kang on liig pikk, jääb pumba liikumine liig pikaldaseks.

Käsipritsi juures moodustab silinder kolviga pumba, mis nimetatakse kolvpumbaks. Käsiprits koosneb siis kahest kolvpumbast, mis imevad vett veevõtukohast ja suruvad selle läbi survevooliku tulle?

Millele on rajatud pumpamisprotsess? Kõikide pumpade töö on rajatud õhu ja vee füüsikalistele omadustele. Õhk, mis ümbritseb kogu maakera, omab teatava raskuse ja surub või lasub selle oma raskusega

kõikidel maa peal leiduvatel asjadel ja ainetel. Õhu raskus on sama suur, kui 10,33 meetri kõrguse vee või 760 millimeetrilise elavhõbeda ükskõik kui jämeda samba raskus. Õhu raskus avaldub ühe ruutsendimeetri suurusele ruumalale survet, mis võrdub 1 kilogrammile. Seda õhu survet nimetatakse atmosfääriliseks surveks või atmosfääriks.

Õhk on elastiline, laseb end kokku suruda ja hõrendada. Hõrendatud õhk on kergem kui normaalne õhk.

Pumba kolvi liikumisega alt üles, sünnib silindris õhu hõrendamine ja sellega ka õhu kaalu või surve vähendamine. Silinder on imeventiiliga ühenduses imevoolikuga, mis otsapidi vees. Väljaspool silindrit olev õhk püüab raskuse vahet tasakaalustada. Pumbates hõreneb õhk ka imevoolikus. Väline õhk lasub veekogu peal ja surub vee hõrendatud õhuga täidetud imevoolikusse ja sealt edasi pumba silindrisse. Pumba või pritsi imemisvõimeks on õhusurve vahe pritsi imevruumis ja väljaspool seda. Kui meie suudame silindri ja imevooliku õhust täiesti tühjaks pumbata, siis võiks veesammas tõusta kuni 10,33 meetri kõrguseni ehk teiste sõnadega — prits imeks 10,33 meetri sügavuselt. Tegelikult ei ime ükski pump ega prits nii sügavalt. Pumba imemisvõimele avaldavad mõju järgmised asjaolud:

1) kõrgus merepinnast. Mida kõrgemal asub maa-koht merepinnast, seda hõredam on õhk. Kui näiteks 100 meetrit merest kõrgemal pumba teoreetiline imemiskõrgus on 10,2 m, siis 1000 meetri kõrgusel on see 9,2 m, 2000 meetri kõrgusel 8,1 m;

2) vee temperatuur. Kui vesi on näiteks 0 kraadi, siis imeb prits vee 7 meetri sügavuselt, on vesi 30°C, siis 6 m, 50°C — 4 m, 60°C veel 2,5 meetri sügavusest. Kui vesi on üle 70°C soe, siis prits seda enam ei ime, veeaurud tekitavad nii palju vastusurvet. Sooja ja

kuuma vett saaks pritsis tarvitada ainult siis, kui vesi asuks kõrgemal pumba imemisseadeldisest ja jookseks ise pumba.

3) imevooliku seinte hõõrumine.

4) imemisventiili tõstmiseks ja lahtihoidmiseks kulutatud jõud.

5) jõukulutus, mis sünnib vee läbimisel imemisventiili avausest.

6) pumba mittetäielik tihedus.

7) ühendaja mittetäielik tihedus.

8) pumbatava vee tihedus või erikaal.

Nii, et tegelikult meie ei saa kunagi vett kätte 10 meetri sügavusest. Kõige parem prits võib imeda 8,5 meetri sügavusest. Vanemate käsipritside juures, kus ventiilid ja voolikuühendajad ei ole enam täiesti õhukindlad, on imemiskõrgus 5—6 meetrit.

Peale vee imemise peab iga tuletõrjeprits sooritama veel teise töö — peab suruma vee tugeva joana tulepesa pihta. Pritsi survevõime oleneb ventiilide ja kolvi tihedusest. Survet arvestatakse atmosfääride järgi. Jõud, mis veesamba 10 meetrit kõrgele tõstab, on üks atmosfäär. Kinnise toru sees võib 5 atmosfäärilise surve juures vee suruda 50 meetri kõrgusele. Kui aga vee väljapääsu avaus on madalamal, näiteks joatoru otsas, mida käes hoiab esitõrjuja — joajuht, siis purskub vesi survega ja suure kiirusega välja. Joa kõrgus ja pikkus oleneb pritsi tihedusest, vooliku-liini pikkusest ja joatoru suulise avause läbimõõdust.

Käsipritsil on kaks silindrit, milledest vesi paisatakse vaheldumisi välja, kui kolv (pumba kann) liigub alla. Kolvi üles ja alla liikumisega sünnib vee imemine ja surumine, kuid et ühe kolvi jõudmisel silindri ülemise ääreni sünnib väike vaheaeg, siis vesi läheks survevoolikusse jaokaupa. Õhukatel või survekuppel kõrvaldab vee jaokaupa väljaviskamise. Kolvi liikudes alla surutakse vesi silindrist välja, osa vett lä-

heb väljaviske avause kaudu survevoolikusse, osa õhukatlasse. Õhukatlasse minev vesi surub seal oleva õhu kokku. Kui nüüd pumpamisel tuleb eelpoolnimetatud vaheaeg või n.n. surnud punkt, hakkab kokkupressitud õhk laienema ja surub vee õhukatlast või survekuplist välja surveavause kaudu survevoolikusse. Sellega on kindlustatud ühetasane veevool survevoolikus.

Vee imemine ja surumine. Pumpamisel kolvid liiguvad kordamisi üles ja alla. Kolvi liikudes ülespoole sünnib imemine — õhu hõrendamine silindris. Välisõhu surveel vesi imevoolikust tõstab imemisventiili üles ja läbi avause tuleb silindrisse esiteks õhk ja siis kohe vesi. Vesi täidab silindri. Surveventiil on kinni. Kui kolv on tõusnud oma äärmise kõrguseni, silinder on täitunud veega, imevoolikust ei saa enam vett juure tulla, imeventiil vajub oma raskusega oma avause peale ja suleb selle. Kui nüüd kolvi surutakse alla, siis surutakse vesi vastu surveventiili, nii et see tõuseb üles ja vesi tungib surveavause kaudu survevoolikusse ja õhukatlasse. Kui kolv jõuab silindri põhjani, on kõik vesi silindrist välja surutud ja surveventiil vajub ise oma raskusega oma avause peale ja suleb selle. Nii sünnib vaheldamisi kummaski silindris ja veeimemine ning surumine sünnib pidevalt.

Joatoru tähtsus ja otstarve. Et tuld kustutada kahjutulel, selleks on vaja pikka ja tugevat juga, seda pole aga võimalik saada, kui vesi jookseks välja otse survevoolikust. Selleks, et saada vajalikku juga, ühendatakse vooliku otsa joatoru. Joatoru abil muutub voolikus surve all voolava vee jõud kiiruse jõuks — kineetiliseks jõuks. Joatoru on teatava pikkusega toru, mille ühes otsas on ühendaja pool, millega joatoru ühendatakse voolikuühendajaga ja teises otsas joatoru avaus, mille läbi veejuga paiskub välja. Joatoru on koonuse või silindri taoline. Joatoru avaus peab olema jatkuline, otsa keeratav, nii et avaust saab vahetada.

Avaus peab olema seestpoolt täiesti sile ja ühtlaselt minema kitsamaks. Käsipritsi joatoru avause läbimõõt on 8—12 mm.

Käsipritsi töövõime. Käsipritsi katsetamine, hooldamine, töötakistuste kõrvaldamine. Käsiprits, mille silindrite läbimõõt on 100 mm ja kolvikäigu kõrgus 255 mm, töövõime on 240 liitrit minutis. Käsipritsi töövõime oleneb pumpajate arvust, kui pumpajate jõud on suurem, siis on suurem ka pritsi töövõime. Kui prits annab näiteks 11 mm jaatoru avausega ja 3 atmosfäärilise pritsi surve juures 140 liitrit min., siis sama prits sama avausega annab 5 atmosfääri juures 181 liitrit, 7 atmosf. juures 214 liitrit ja 8 atmosfääri juures 240 liitrit vett minutis. Mida tugevamini pumbatakse, seda rohkem vett. Kuid 8 atmosfäärilist survet käsipritsi juures on raske saavutada. Samuti oleb joa-viskekaugus ja kõrgus pritsisurve — pumpajate hulgast.

Käsipritsi katsetamisega tehakse kindlaks pritsi seisukord, tema töövõime ja omadused. Katsetamist alatakse välise vaatlusega, kas ei ole mingisuguseid nähtavaid vigastusi, või rikkeid, kas iga osa on omal kohal.

Pritsi imemise võimet katsetatakse asetades prits jõe kaldale, sillale või mõnele teisele veevõtu kohale, kui on võimalik pritsi asetada nii kõrgele, et saadakse katsetada pritsi maksimaalset imemisvõimet (kuni 7—7,5 meetrit). Harilikult pole kohapeal võimalik katsetada niiviisi, sellepärast on otstarbekohasem katsetada pritsi vaakummeetri abil.

Enne katsetamist peab prits olema täiesti kuiv, pritsi sees ei tohi olla tilkagi vett, ka ventiilid tulevad pühkida kuivaks. Siis ühendatakse vaakummeeter imemisavause külge. Kui vaakummeeter on varustatud kummiplatega, siis on vaja alguses vaakummeetrit ainult kergelt suruda vastu imemisavaust. Pärast mõnekordset pumpamist hoidub vaakummeeter ise end at-

mosfäärilise surve tõttu kinni. Kui kummiplatet ei ole, siis kruvitakse vaakummeeter imemisavause külge.

Nüüd hakatakse pikkamisi pumpama. Vaakummeetri osuti hakkab tõusma, kuni ta on tõusnud punktile, millest enam kõrgemale ei tõuse. Nüüd jäetakse pumpamine seisma ja vaadatakse vaakummeetri osuti tagasi langemist. Hea pritsi juures ei tohi osuti ühe minuti jooksul üle 10 sm tagasi langeda. Hea pritsi juures tõuseb vaakummeetri osuti kuni 60 sm, mis vastab 8,1 meetri kõrguse imemisvõimele. Kui vaakummeeter näitab 48 sm, siis vastab see 6,5 m imemiskõrgusele.

50 sm vastab 6,8 imemiskõrgusele

52 „ „ 7,0 „

53 „ „ 7,2 „

54 „ „ 7,3 „

55 „ „ 7,4 „

56 „ „ 7,6 „

Pritsi survevõimet katsetatakse manomeetri abil. Ka selle katse ajal peab prits olema täiesti kuiv. Manomeeter kruvitakse pritsi väljaviskeavause külge, imemisavaus jäetakse lahti. Pumpatakse seni kaua, kuni manomeeter näitab 3 atmosfääri. Nüüd jäetakse pumpamine järele ja survekang seatakse täiesti tasakaalu — horisontaalsesse seisundisse. Vaadatakse survekangust. Surve ei tohi langeda üle ühe atmosfääri ühe minuti jooksul. Survekang peab jääma ilma toetamiseta endisesse horisontaalsesse seisukorda. Samal ajal tuleb vaadata, kas prits kusagilt ei lase õhku läbi. Sisisemine, vilistamine ja survekangi langemine ühele poole näitavad, et pritsi ühendused ei ole õhukindlad, või on pritsi keres kuskil mõni väikene auk.

Veesurvet proovitakse samuti manomeetri abil, kuid sel juhtumisel peab manomeeter varustatud olema väljalaskekraaniga, mis alguses jäetakse lahti. Imemisavause külge kruvitakse imevoolik, mille teine ots asetatakse veepaaki.

Siis hakatakse pikkamisi pumpama, kuni vesi hakkab välja voolama manomeetri kraanist. Pärast seda keeratakse manomeetri kraan kinni ja pumpatakse senikaua, kui manomeetri osuti näitab 10 atmosfääri. Siis lõpetatakse pumpamine, survekang seatakse tasakaalu ja vaadatakse kella järele surve langemist manomeetril. Esimese minuti jooksul ei tohi surve langeda rohkem, kui üks atmosfäär. Katsetamisel ei tohi prits kuskilt läbi lasta tilkagi vett. Ka kolvid silindris ei tohi lasta vett läbi.

Kahe minuti jooksul ei tohi surve langeda alla 7 atmosfääri.

Pritsi tegelik töövõime katsetamiseks seatakse prits täiesti töökorda, surveavause külge asetatakse survevoolik joatoruga. Imevvoolik asetatakse veenõu sisse, milles veepinna kõrgus märgitakse ära kriipsuga. Nüüd hakatakse pumpama 55 kahekordset lööki minutis. Kella järele vaadatakse pärast seda, kui esimene vesi on joatorust väljunud, üks minut aega. Minuti möödumisel lõpetatakse pumpamine. Nõu sisse, millest pumbati, kantakse nüüd täpsalt mõõdetud riistaga vett nii palju, et veehulk nõu sees oleks endises kõrguses. Nii palju, kui minuti jooksul pumpamisel nõu seest ära tarvitati vett, on pritsi tegelik töövõime.

Pritsi hooldamine. Käsiprits tuleb alati hoida puhas ja töövõimeline. Prits peab olema seestpoolt puhastatud igasugusest mustusest, mis võisid töö juures sattuda pritsisse. Väljastpoolt tuleb prits pühkida kuivaks. Et pritsist vett välja saada, tuleb pumbata ilma voolikuta ja pritsi kallutada kord ühele ja kord teisele poolele. Siis ventiilid puhtaks pesta ja kuivatada. Ventiilisid ei määrata õliga.

Ka silindrid puhastatakse ja kuivatatakse lapiga ning määratakse kergelt õliga. Ka survekangi liikuvaid osi võib määrada. Määrdeks võib tarvitada oliiviõli või kergest masinaõli, talvel glitseriini.

Prits tuleb hoida, eraldi selleks ehitatud ruumis — pritsikuuris. Prits olgu kaetud presendiga.

Kahjutulele sõites tuleb hoolega vaadata, et prits oleks kõvasti kinnitatud autole, vankrile või kaarikule. Samuti, et kõik pritsi lisaosad oleksid kaasas.

Vankrilt või kaarikult tuleb prits ettevaatlikult maha lasta, et vältida mõne osa purunemist.

Pritsi rikete kõrvaldamine töö juures. Kui prits tööle asudes ei taha imeda, tuleb kontrollida, kas imevooliku ühendused on puhtalt ja kõvasti kinni keeratud, kas imevoolik on hästi vee sees, kas mitte mõni imevooliku imemissõela auk ei ulatu veest välja. Kui need kõik on korras ja prits siiski ei taha imeda, siis vaadatagu, kas imevoolik pole sattunud muda sisse, sel juhtumisel pritsi ventiili kambrid avada ja ventiilid puhtaks pesta. Kui vee võtmine sünnib vaadist ja prits ei taha imeda, siis kontrollitagu, kas ventiilide vahele ei ole sattunud mõni õlekõrs või puru, mis teeb ventiilid ebatihedaks ning takistab imemist kui ka surumist. Kui need on kõrvaldatud, imeb prits jälle.

Kui ventiilid on korras ja imevoolik korralikult ühendatud, imemiskorv korralikult vee all ja prits siiski ei ime, siis on imevoolikus endas viga, tuleb vahetada imevoolik.

Pritsi lahti võttes ei tohi pritsi osi pilduda laiali mööda maad, kus nad liivaga või mullaga kokkupuutuvad. Osasid tagasi pannes tulevad need ennem puhta kaltsuga puhtaks pühkida.

Imemisvoolik ja tema käsitlemine. Imevoolikud on valmistatud mitmekordsest linase või kanepi ja kummi riidest, mis tõmmatud terasest spiraalrõngaste peale, et imemise juures alal hoida vooliku ümmargust vormi. Seest on imevoolik kummeeritud.

Imevoolik peab olema täiesti õhukindel ja vastu pidama välisele õhusurvele. Kui pritsi pump töötamist alates imeb õhu imevoolikust välja, siis tõuseb vesi

õhutühja ruumi, voolikus lõpeb sisemine surve ja kandub vooliku välimisele pinnale. Kui imevoolikus ei oleks terasrõngaid, suruks õhusurve vooliku kokku ja vesi ei pääseks sisse.

Pärast tarvitamist tulevad imevoolikud korralikult puhastada, pesta ja kuivatada. Tarvitamisel tuleb eriti tähelepanu juhtida sellele, et imevoolikut ei saaks liig kõveraks murtud, mille tagajärjel voolik võib muheneda. Samuti tekib siis töötamisel voolikus õhukott. Voolikuühendajad tulevad korralikult kinni keerata.

Aegajalt tuleb imevoolikuid proovida, juhtides neisse vett 3—5 atm. surve all, kuni 5 minutit. Kui siis selgub, et voolik kuskilt laseb vett läbi, siis on imevoolik tarvitamiseks kõlbmatu, lappimine ja parandamine ei anna tagajärgi.

Imevooliku iga saab pikendada, kui temale ümber punutakse jäme kanepist nõör, nii et iga rõnga vahekohta tuleb kord nõöri.

Imevooliku sõela ümber tuleb punuda vitstest korb, mis takistab muda, kõntsa ja liiva sattumist imevooliku sõelasse.

Meil tarvitataivate imevoolikute läbimõõt on 52, 63, 75 mm. Imevooliku ühendajad on vindiga.

Imevooliku pikkus on 6 kuni 8 meetrit, à 2 või 3 meetrilistes tükkides.

Survevoolik, tema valmistamine, läbimõõt, pikkus ja maksimaalne surve vastupidavus.

H a r i l i k s u r v e v o o l i k valmistatakse kanepist, linast, kanepi ja lina segust. Kanepist ja linast valmistatud voolik, vett täis imbudes, paisub hästi, on tugev ja vastupidav, kui ta on hästi valmistatud.

K u m m e e r i t u d v o o l i k valmistatakse kanepi ja lina segust, puuvillast ja ramiest (hiina kiutaim) ja kaetakse seest poolt kummi korruga.

Käsiprintsipi juures tarvitataivad voolikud peaksid vastu pidama vähemalt 8 atmosfäärilisele survele. Hea

käsipritsi voolik peaks vastu pidama 10—15 atm. survele. Mootorpritsi voolikud 12—25 atm. survele.

Normaalseks survevooliku pikkuseks on 15 meetrit (meil linnades on ka 20 meetrit).

Eestis tarvitataivate survevoolikute läbimõõt on kindlaks määratud: 38 mm (1½ tolli), 52 mm (2 tolli), 75 mm (3 tolli). 38 mm voolikuid tarvitatakse väiksemate käsipritside juures, harilikud voolikud on 52 ja 75 mm.

Voolikute-ühendajad. Normaalseks voolikute-ühendajaks on meil Storz-ühendaja. 38 mm voolikute juures tarvitatakse vindiga-ühendajaid.

Voolikute hooldamine. Voolikud on kallid, neid tuleb käsitseda hoolega, et pikendada nende iga. Harjutustel tarvitatagu ainult vanemaid voolikuid. Kahjutulel käsitsetagu voolikuid ettevaatlikult, teravad nurgad, katuse- ja trepiserivad, katkised aknad ja muud teravad asjad on voolikule hädaohtlikud. Voolikuid ei või lohistada mööda maad, ega ühendajaid pillata vastu kive.

Pärast kahjutuld või harjutust, tuleb voolikud kohe pesta väljaspoolt puhtas vees harjaga; kui voolikust on läbi voolanud must või soolane vesi, siis tuleb voolik ka seestpoolt puhta mageda veega hästi läbi loputada. Pärast puhastamist ja pesemist asetatakse voolikud kuivama, terves oma pikkuses, kas selleks ehitatud voolikute kuivatusetorni või maja seinale. Voolikud peaksid rippuma püstloodis, siis sünnib kuivamine kogu voolikus ühtlaselt ja pesemisest sissejäänud vesi nõrgub välja. Kuivatamine aia peal, plankude või seinu mööda naelte otsas või koguni haljale murule maha panemine ei ole lubatud. Märgi voolikuid ei tohi kunagi kuivamiseks väljapanna päikese kätte, kuum päike mõjub vooliku koele kahjulikult, kummeeritud voolikul rikub päike sisemist kummikihti. Kuivatamine sünnib kõige paremini varjus ja heas tuuletõm-

buses. Talvel ja halbadel ilmadel kuivatatakse voolikud parajalt soojaks köetud ruumis.

Lihtsam kuivatamise viis on kui voolik riputatakse kuivama ümmarguse puu peale rippudes alla kogu pikkuses, kuid poolitamise kohta tuleb kuivamise ajal paar korda vahetada.

Kui voolikud on täiesti kuivad, võetakse nad maha, harjatakse kergelt üle, terved voolikud rullitakse kokku või keritakse värtnatele. Parandust vajavad voolikud parandatakse enne ära.

Voolik rullitakse kokku kahekordselt, alates keskelt, nii et pealne pool on 60 sentimeetrit lühem kui alumine pool.

Voolikute kokkurullimine peab sündima kergelt, ilma mingi pressimiseta, ennem lõdvalt kui liig kõvasti. Voolikut kokku rullides ei pea tarvitama alati ühte ja sama volti (serva) vaid vooliku servi tuleb muuta. Kokkurullitud vooliku kera seotakse keskkohast üle ühendaja otste rihmaga või nõoriga kergelt kinni.

Vooliku rullimine värtnale sündigu ühetasaselt, mitte liig kõvasti, aga ka mitte liig lõdvalt. Ühendajad tulevad mahutada ühetasaselt üle värtna nii, et nad üksteist ei puuduta. Viimane voolik tuleb hästi kinni panna ja värten kinnitada, nii et ta ei liigu, muidu võib vooliku-ühendaja sõidu ajal hakata mööda maad jooksma või hargneb kogu voolik lahti.

Kummeeritud voolikute sisemus tuleb talkumiga läbi puhuda, et ärahoida kummikihtide vastastikust ühtekleepumist.

Kahjutulel või harjutusel ettetulevad vooliku lõhkemised ja pritsangud parandatakse kohapeal ajutise vooliku sidemega või klambriga kohe ära. Kui aga vigastus suurem, kõrvaldatakse katkine voolik töö juurest ning parandatakse hiljem.

Voolikute pesemise ajal katsetatakse voolikut ka veesurve all, et kindlaks teha katkiseid ja pritsangu kohti. Need märgitakse sellega, et katkise koha sisse

pistetakse vasktraadi ots, millel peenikene nõor küljes, nõor seotakse ümber vooliku. Kui voolikud kuivad, võetakse ette parandamine. Väiksemad augud lapitakse vooliku plaastriga või vooliku parandamise riidega. Väiksemaid auke saab parandada ka vooliku-parandusnööbiga (kruviga).

Hästi kuivatatud voolikud hoitakse kuivas, õhurikas ruumis, lattidest kokku löödud riulitel, harilikud voolikud püstloodis rullides, kumeeritud voolikud lapiti. Voolikute peale ei tohi paista päike. Kummeeritud voolikuid ei või talvel hoida kütmata ruumis, sest külm teeb kummi rabadaks.

Iga voolik märgitakse numbriga, mis kirjutatakse õlivärviga vooliku mõlema otsa peale. Voolikute kontrollimiseks peetakse voolikute kartoteeki. Iga vooliku jaoks on üks kaart. Sinna kirjutatakse vooliku number, vooliku muretsemise aeg, sort, läbimõõt, pikkus, kõrgeim survevastupidavus atmosfäärides.

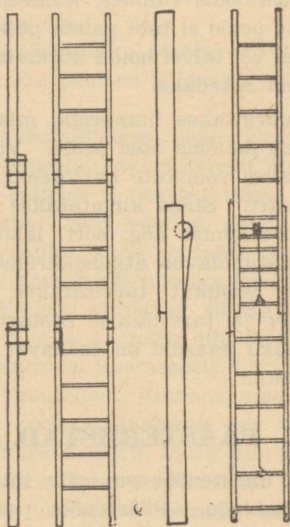
Igakord, kui voolikut tarvitatakse, kirjutatakse kaardile kuupäev ja tarvitamise otstarve (kahjutuli, harjutus). Vooliku kaardid on saadaval E. V. T. Liidus à 3 senti tükk.

IX. PÄÄSTERIISTAD.

Päästenõör. Päästenõör on igale tuletõrjajale hädavajalik päästeabinõu. Päästenõör peab olema pununud ja katsetamisel ülal kandma vähemalt kolm meest. Päästenööri tugevust katsetatakse vähemalt kaks korda aastas, samuti igakord pärast kahjutuld, nõör oli tarvitamisel ja igakord enim, kui tehakse päästeharjutusi päästenööri abil. Päästenõör tuleb kanda selleks valmistatud koti sees. Nööri pikkus 15 m.

Redelid. Kõige rohkem on meie tuletõrjes tarvitusel n a j a t u s r e d e l. Sama redelit võib leida ka igas talus. Tuletõrjes tarvitusel oleva najatusredeli

pikkus peaks olema 6—10 m, keskmiselt 8 m. Redeli peeled ei tohiks olla ümmargused, vaid kandilised — 4×7 sm või $3,5 \times 6$ sm. Redeli pulkade pikkus 50—60 sm, pulga paksus 2,5—3,5 sm, laius 5,5—6,5 sm. Redel tuleb valmistada täiesti kuivast puust. Iga 2,5—3 m kohta tuleb peeled kinnitada üksteisega mõlemast peelest läbi ulatuva 10—12 mm raudpulgaga.

Jatkredel.

Tõmberedel.

Raudpulk juhatakse ühest peelest teise läbi redelipulga. Redeli alumist serva pidi tuleb kinnitada raudvits, mis ulataks ümber peele otste, riba paksus oleks 3,4 mm, laius 10 mm.

Tuletõrje redelid ei värvita. Redeli raskus peab olema niisugune, et seda 2 meest kanda jõuavad.

J a t k r e d e l koosneb väikestest najatusredeli-

test, mis püstitatakse üksteise otsa, kokkupandult on jätkredeli pikkus 8—9 m. (Vaata joonis.)

Väljatõmberedel kujutab endast redelit, mille jätkud asetatud üksteise peale, nii et iga ülemise redeli peelte külge kinnitatud liistud jooksevad alumise redeli peeltele aetud renni mööda. Ülemised redelid on peelte paksuse summa võrra kitsamad. Peeled on 50—100% laiemad kui najatusredelil. Tõmberedelit käsitavad 6 tõrjujat.

Konksredel on redel tuletõrje jaoks, eriti seal, kus on rohkem kui kahekordseid maju. Konksredeliga ronimine on parimaks jõu, osavuse ja julguse harjutamiseks.

Mehaaniline redel on mehhaniseeritud väljatõmberedel.

Redelitest loe pikemalt „Eesti Tuletõrje“ nr. 10 — 1935. a. ja nr. 1, 2 — 1936. a. Samuti ilmuvast Õppe- raamatust.

Ronimistehnikast. Redelile asudes tuleb keha hoida püstloodis. Kummardumine ettepoole, roomamine mööda pulki ja keha painutamine on keelatud. Ronimine sünnib ainult jalgadega. Käed on ainult keha õiges asendis hoidmiseks ning päästeabinõuks, kui jalg peaks libisema. Liikumine ülesse ja alla peab sündima sujuvalt, ilma võngeteta, paraja ettevaatliku kiirusega. Ikka vasak jalg ja parem käsi, nagu harilikul kõndimiselgi.

Teisiti on lugu ronimisel konksredeliga, siin pole võimalik keha hoida nii nagu najatusredelil, vaid tuleb hoida redelipulkade lähedale. Konksredelil ronitakse parem jalg ja parem käsi, vasak jalg ja vasak käsi, nii siis täiesti vastupidiselt najatusredelil ronimisele.

Redelite katsetamine. Redelite vastupidavust ja korrasolekut tuleb katsetada vähemalt 2 korda aastas, kevadel ja sügisel, peale selle iga õppuse eel ja pärast tõsist tegevust, kui redel oli tarvitusel.

Katsetamiseks asetatakse najatusredel kahe puki peale. Redeli keskele pannakse 75 kg raskus, ehk istub keegi mees, kes on 75—80 kg raske ja kiigutab end kergelt. Pärast katsetamist peab redel omama endise kuju.

Ronija najatusredelil.

Konksredeli vastupidavust katsetatakse nii, et konksredel riputatakse üles ja redeli alumise otsa külge riputatakse 250 kg raskus.

Mis tuleb tähele panna päästeharjutustel ja keelatud harjutused. Väljavõtte Korpusepealiku käskkirjast nr. 4 — 5. juunil 1937. a.:

P. 4) „Päästeharjutusi nööri või vööga on lubatud teha ainult spetsiaal tuletõrje päästenööri või

haakimisvööga, mis enne harjutust kontrollitud vastu-
pidavuse ja korrasoleku suhtes. Harjutusi on lubatud
teha mitte üle 6 meetri kõrguselt, kusjuures nööri või
vöö küljes rippuja peab olema julgestatud kaenla alt
rinna ümber seotud lisapäästenööriga, mis hoitakse
pingul ülal asuva tuletõrjuja poolt, kindlustades nööri
rippujat allakukkumise eest. Ühe nööri või haaki-
misvöö küljes võib rippuda ainult üks isik.

P. 5) Päästeharjutusi hüpperiidega on lubatud te-
ha mitte üle 6 meetri kõrguselt. Hüpperiie tuleb hoida
õla kõrgusel ja vähemalt 16 tuletõrjuja poolt. Harju-
tusil hüpperiidega (samuti päästelinaga või päästevoo-
likuga) tulevad haakimisvöö, kirves ja teised rakmed
kõrvaldada.

P. 6) Päästetava isiku allatoomisel redelit mööda
peab nii päästja kui päästetav olema julgestatud
kaenla alt rinna ümber seotud päästenööriga, mis hoi-
takse pingul ülal asuvate tuletõrjujate poolt, kindlus-
tades päästjat ja päästetavat allakukkumise eest.

P. 7) On keelatud joajuhtimine konksredelilt,
nööriredelilt, najatamata mehaaniliselt või tugiredelilt,
mille jala juures ei asu vähemalt kaks tuletõrjujat redeli
kinnihoidmiseks, viimased ei tohi lahkuda redeli
juurest, kui sellel asub keegi.

P. 8) On keelatud ronida najatamata mehaanilise
redelile, mis ei ole kindlustatud julgestusnööri-
dega.

P. 9) On keelatud rohkem kui ühe isiku asumine
redelile või mehaanilise redeli lülile.

P. 10) On keelatud ilma allakukkumist takistava
julgestusnööri-
ta seista hoone aknalaual või katuse-
harjal.

P. 11) On keelatud kinnitada survevoolikut tule-
tõrjuja külge.

P. 12) On keelatud toimetada harjutusi hingamis-
kaitse abinõudega suitsus või gaasis ilma asjatundliku
järelvalveta.

Haakimisvöö ja vööhaak. Haakimisvöö peab varustatud olema karabiineringiga (vööhaagiga), millega tõrjuja saab end kinnitada redeli külge. Karabiiner (vööhaak) on vedruga varustatud pirnikujuline terasrõngas, mis tugevasti kinnitatud haakimisvöö külge.

Haakimisvööd tuleb kontrollida kaks korda aastas, kevadel ja sügisel ja iga harjutuse eel ning iga kord pärast seda, kui vöö oli tarvitusel.

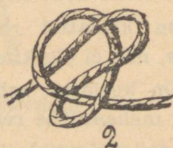
Sõlmed ja sidumisviisid. Tuletõrjujail tuleb sagedasti tegemist teha nööri, köiega, tuleb neid siduda. Nööri ja köite sidumine on pealtnäha üsna lihtne töö. Kuid esmakordselt nööri kasutamisel selgub siiski, et iga toiming nõuab teatavat vilumust, nii ka sõlmimine. Valesti seotud sõlm võib põhjustada õnnetust, kuna õieti seotud sõlmest oleneb tihti inimelu. — Õieti seotud sõlm ei tohi nööri pingutamisel anda järele, peab olema tarviduse korral hõlpsasti lahtivõetav.

Saksamaal pannakse tuletõrjes suurt rõhku õieti sõlmimisele, kursustel on üheks praktiliseks harjutuseks sõlmede tegemine.

Toome siin mõned sõlmed, mis üldiselt tuntud ja kasutatavad ka tuletõrjes.

1. Lihtsõlm.

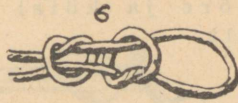
2. Lenk-lihtsõlm.

3. Kaksiksõlm.

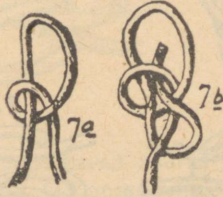

4. Lenksõlm.

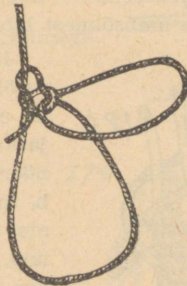
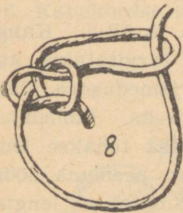

5. Läbitõmmatud lihtsõlm.

6. Laevasõlm.

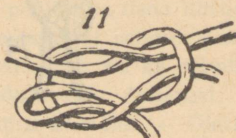
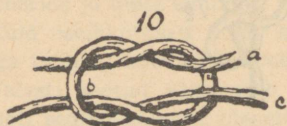
7-a ja 7-b. Päästelenksõlm, nööri pingutamisel ei tõmbu kokku.

8. Libisev lenksõlm, kinnitatakse lasso otsa.

8-a. Päästesõlm, enda allalaskmiseks.

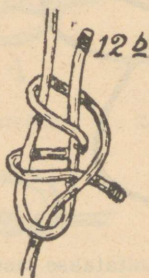
Nööre ja köisi jätkatakse järgmiselt:

9. Tarvitatakse jämedate köite sidumisel posti külge.

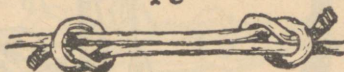
10. Kalamehesõlm — ühe nööri otsa tehakse lenk c, b, a, teise nööri ots lastakse lengist läbi, näiteks alt üles, pööratakse kord ümber esimese lengi ja tõmmatakse lengist ülalt alla tagasi.

11. Lenk-kalamehesõlm — nööri otsa tehakse lenk ja tõmmatakse see umbsõlmest läbi.

12-a ja 12-b. Kangrusõlm, tarvitatakse kahe eri jämedusega nööri jätkamiseks. Jämedama nööri otsa tehakse lenk b, m, a; peenema nööri ots tõmmatakse lengist läbi, pööratakse kord ümber jämeda nööri lengi ja tõmmatakse peenema nööri ja lengi vahelt tagasi.

13

14

15

13. Jõhvsõlm: Jatkatavad nöörid pannakse rööbiti teineteise kõrvale ja mõlemate otsa seotakse lihtsõlmed teise nööri ümber. Sõlm tõmmatakse kokku.

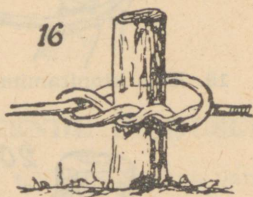
14. Jatkamine lihtsõlme abil. Ühe nööri otsa tehakse lihtsõlm, teise nööri ots tõmmatakse lihtsõlmest läbi ja sellega jälgitakse sõlme kerde, kuni see tuleb sõlmest välja. Sõlm tõmmatakse kokku.

Kõie võinöörikin-
nitamise viisid.

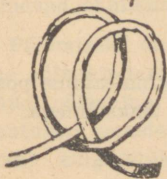
15. Lihtsõlmega.

16. Kahekordse lenksõlmega.

16

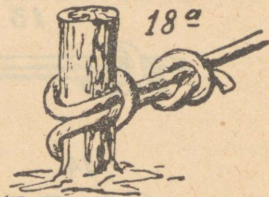
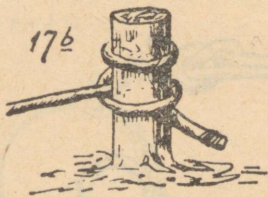
17

17a

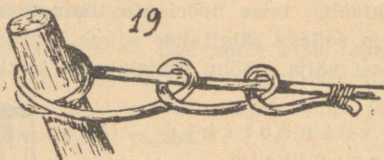
17 ja 17-a.
Seasõrg.

17-b. Kõie kinnitamine kasvava puu külge seasõraga, tehakse puu ümber keerd esimesest kõrgemal ja tõmmatakse ülemise keeru ja kõie vahelt läbi.

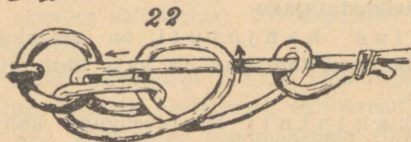
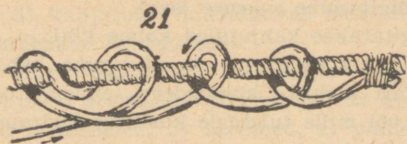
18-a ja 18-b. Kõie kinnitamine kalurisõlmega.

19. Kõie kinnitamine aassõlmega.

20. Kõie kinnitamine postile kahekeeruse lenksõlmega.

21. Kõie kinnitamine pingul oleva kõie külge.

22. Kõie kinnitamine ankru rõnga külge.

23/24. Kõie kinnitamine konksu külge.

X. KAHJUTULED JA NENDE PÕHJUSED.

Kahjutuli on lahtipääsenud tuli, mis hävitab varasid ja elusid.

Põlemine on keemiline protsess, kus põlevadained ühinevad õhuhapnikuga.

Põlemiseks on vaja: põlevainet, soojust kuni põlevaine süttimis-temperatuurini ja õhuhapnikku. Soojuse mõjul põlevaine: puu, turba, söe, steariini jne. osad muutuvad gaasideks (peamiselt süsinikuks ja vesinikuks) ning ühinevad õhuhapnikuga, tekitades tuleleeki ja soojust.

Kahjutulede liigitamine suuruse järgi.

Harilikult liigitatakse kahjutuled kolme liiki:

1) **V ä i k e k a h j u t u l i** on niisugune kahjutuli, mis kustutati koduste abinõudega, ennem tule-tõrje saabumist, või mille tuletõrje kustutas hüdropul-diga või muu käsikustutajaga.

2) **K e s k m i n e k a h j u t u l i** on seesugune tuleõnnetus, mille kustutamiseks oli vaja ühte kuni kolme pritsijuga.

3) **S u u r k a h j u t u l i** on seesugune kahju-tuli, mille kustutamiseks oli vaja kolm ja rohkem juga.

Kahjutulede põhjuste kindlakstegemine. Kahjutu- lede põhjuste kindlakstegemisega saame ära hoida, et kahjutuli järgmisel korral samal põhjusel ei korduks. Kui meie teame kahjutule põhjusid, siis saame tarvi-tusele võtta ka abinõusid, et kahjutulesid vältida. Selle järele saame seada ka oma võitlusviise. Kahjutulede põhjuste kindlakstegemisel on suur tähtsus ja iga tu- letõrjuja, eriti iga pealik, peaks kaasa aitama, et iga kahjutule algus või põhjus saaks kindlaks tehtud.

Kahjutulede põhjused saab kindlaks teha terava vaatlusega ja tähelepanekutega kahjutule kohal ja selle ümbruses. Juurdlusega ja asjaosaliste ning tun- nistajate ülekuulamisega.

Iga tuletõrjuja kohus on kaasa aidata kahjutule alguse põhjuse selgitamiseks. Ehkki juurdlust toime- tab politsei, kuid tuletõrjujad on enamasti esimesed, kes jõuavad kahjutule kohale ning näevad seal, mida hiljem pole võimalik näha.

Kahjutulede põhjuste liigitamine. Kahjutulede põh- jused võib liigitada mitmesse liiki. Üldiselt võiks kah- jutulede põhjused liigitada kolme liiki:

1) kahjutuled, mis algavad looduslikkudel põhjus- tel (pikne, isesüttimine);

2) kahjutuled, mis algavad inimese tegevuse läbi, kuid mitte tema tahtel;

3) kahjutuled, mis algavad inimese tahtel (s. o. kuritahtlikud süütamised).

Riigi Statistika Keskbüroo liigitab kahjutulede põhjused arvustikus järgmiselt: 1) hooletus; 2) korratud tuleasemed; 3) sädemed, 4) pikne; 5) süütamine; 6) arvatav süütamine; 7) teadmata või selgitamata põhjused.

Kuid kahjutulede põhjusi võib liigitada veel: plahvatus, õnnetus, elektrivool, ehitusvead, kahjutuled laste läbi, kahjutuled sundmääruste rikkumise läbi jne.

Kahjutuled hooletusest. Kõige rohkem kahjutulesid saavad alguse tulega hooletult ümber käimise läbi. Hooletuse läbi juhtub üle 40% kõigist kahjutuledest. Kõige harilikumaks hooletuseks on puudulik järelevalve kütmisel, siis liigkütmine, tuletikud laste käes, bensiiniga käiakse hooletult ümber, põlev tuletikk või pa-berossiots visatakse hoolimatult ükskõik kuhu jne.

Kahjutuled korratute tuleasemete läbi. Korratute tuleasemete läbi juhtub meil igal aastal suur hulk kahjutulesid. Ahjulõõrid ja korsten pole küllalt eraldatud puuosadest, korstnaid ei puhastata korralikult, korstnas ja lõõrides leidub pragusid, tahmauksed on katkised jne.

Ehkki on olemas sundmäärus, mille täitmisel niisuguseid kahjutulesid ei tohiks olla, juhtub neid ikkagi. Määrused jäävad täitmata.

Kahjutuled sädemete läbi. Sädemed, mis välja lendavad isesõitja või lokomobiili korstnast, on tekitanud nii mõnegi kahjutule.

Eriti kardetavad on sädemed kahjutule ajal. Meil on maal ja alevikkudes majade ja hoonete katused enamasti laastudest, sindlitest, õlgedest, roost. Need katused süttivad kuival ajal väga hõlpsasti.

Pikne. Pikne ehk välk on elektrisäde, mis pilvedest ühineb maaelektriga. Kõik kõrgemate asjade tipud, nagu puuladvad, torni otsad, korstnad jne. on maa

elektriga laetud — sellele ihkab ligemale pilveelekter, et sellega ühineda. Sellepärast omavad kõik kõrgemate asjade tipud pikse külgetõmbe jõudu ja seda rohkem, mida enam nad on ühenduses põhjaveega, sest vesi on hea elektrijuht.

Piksekahjutule iseäralduseks on see, et pikne maja sisse lüües tabab enamasti korstnat või hoone katust, pööninguluuke ja maja põlema süüdates, lööb kogu pööningu või kogu maja tuld täis. Sellepärast on ka pikse kahjutuled rasked kustutada, eriti maal, kus tuletõrje ei jõua nii ruttu kohale.

Kahjutuled elektrivoolu läbi. Elektrivoolu läbi võib kahjutuli tekkida, kui voolu juhestikus kuskil on isoleeraine ära hõõrdunud, siis tekib nii nimetatud lühiühendus. Lühiühendus võib tekkida ka siis, kui voolu kaitsmed — sulavkaitsmed — parandatakse kodusel teel jämedama traadiga. Elektrivoolu läbi võib kahjutuli tekkida ka siis, kui elektriaparaadid ja seadeldised on vooluga üle koormatud, ühenduse ja maaihenduse vigadest jne.

Kahjutuli on tekkinud, kui unustati elektri aparaat või seadeldis pikemaks ajaks voolu alla.

Kahjutuli on tekkinud ka selle läbi, et elektri mootorit tulnud säde on süüdanud mootori peal oleva tolmu. Puutööstustes ja saeveskites on puutolmu, mis koguneb kaitsmata elektrilambile ning ajajooksul kuumenedes süttib põlema.

Isesüttimine. Kui näiteks hein või põhk on poolniiskelt kokku pandud. Bakteriate tegevusel ja keemiliste käärimiste mõjul sünnib heintes kuumenemine, mis järkjärgult tõuseb, kuni umbes 40. päeval tuleleek välja lööb.

Kui kustutamata lubi on niiskes kohas puupõrandal või vastu puuseina, võib jällegi tekkida isesüttimine.

Värnitsaga läbiimbunud riidekaltsud või õlised pu-

hastamiselapid kuumenevad ja süttivad põlema juba mõne tunni pärast.

Suur hulk orgaanilisi aineid, kui nad kauemat aega on 120—140°C soojuse mõju all, võivad isesüttida. Niisugused ained on: turbabriketid, paber, papp, puu, nõõrid, nahk, saepuru, takud, linaneriie, kliid, õled, seemned jne.

Kahjutuled õnnetusjuhtumite läbi. Kahjutuled õnnetusjuhtumite läbi on seesugused, mis said alguse mõne juhuse läbi, kuid mitte just hooletusest või muul eelpoolmainitud põhjusest.

Kahjutuled süütamise läbi. Süütamised on mitmesugused, viha ja kättemaksu pärast süüdatakse naabri või sugulaste majad; kasusaamise otstarbel süüdatakse kõrgeltkindlustatud hooned ja varandused; kuriteo varjamiseks ja jälgede kaotamiseks süüdatakse maja. Lõpuks on olemas vaimuhaigeid, kes süütavad selleks, et tunda kahjutulest erilist naudingut.

XI. TULEKUSTUTAMISE TAKTIKA.

Kahjutulest teatamine tuletõrjele ja tuletõrje hälitamine. Igal tuletõrjujal peab olema täpsalt teada, kuidas sünnib omavalitsuse piirkonnas kahjutulest teatamine tuletõrjele ja kuidas hälitatakse (alarmeeritakse, häiritakse) tuletõrje kokku. Nagu juba eespool nimetatud, on igalüks kohustatud, kui avastab kahjutule, mida ta ise omal jõul ei suuda kustutada, kohe sellest teatama lähemale tuletõrjele või politseile.

Maal nõuab „Sundmäärus tuleõnnetuste vastu võitlemiseks“, et igas talus ja majas peab olema, kas lokulaud, alarmpasun või mõni muu tugevajõuline helisignaali. Kahjutulest teatatakse valla omavalitsuse poolt kindlaks määratud signaalide läbi.

Tuletõrje kokkukutsumiseks või hälitamiseks kasutatakse telefone, signaalkellasid, alarmipasunaid, kirikukellasid, vabrikuvilesid jne.

Kompaniipealiku ülesandeks on väljatöötada hälituskava kompanii tegevuspiirkonnas. Igal tuletõrjujal peab teada olema, kuhu ta hälituse korral peab minema. On tarvis kindlaks määrata tõrjujad, kes esimestena ruttavad hälituskorral pritsimajasse, et toimetada kahjutule kohale pritse ja teisi abinõusid.

Kord pritsikuuris ja sõit kahjutule kohale. Et pritsid ja teised kustutusabinõud kiiresti ja korrapäraselt jõuaksid kahjutule kohale, peab pritsikuuris valitsema kindel kord. Iga riist ja abinõu peab olema omal kohal, alati töökorras ja väljasõiduks valmis. Iga riist ja abinõu olgu märgitud numbriga ja pritsimaja seinal olgu tähis, millele märgitud, missuguses järjekorras pritsid ja teised kustutus-abinõud lähevad liikvele kahjutule korral. Samast korrast tuleb kinni pidada ka kahjutule harjutustel.

Pritsikuuri kolm võtit olgu paigutatud pritsimaja läheduses asuvatesse majadesse, üks võti olgu pritsikuuri juures klaaskastikeses, kust selle klaasi katki lüües igal ajal võib kätte saada. Samuti olgu pritsimaja uktsel või seinal tähendatud, kus asuvad teised võtmed.

Pritsikuuri ukseesine peab alati olema vaba lumehangedest, jääst ja muudest takistavatest esemetest. Tee väljasõiduks peab olema alati vaba.

Veoriistade ja pritside valgustusabinõud olgu alati korras.

Kahjutulele sõites võib sõidukitele asuda ainult nii palju tuletõrjujaid, kui palju sõidukil on istekohti. Sõidukil seismine sõidu ajal on keelatud. Samuti on keelatud sõidu ajal sõidukisse peale või sõidukist mahahüppamine.

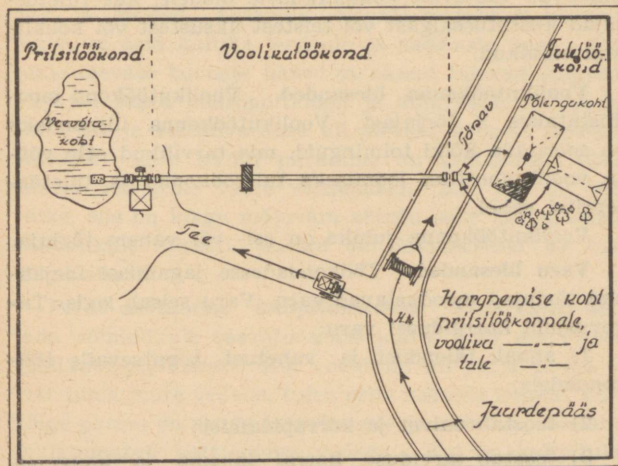
Üksteise järele liikuvate sõidukite vahemaa peab olema vähemalt 25 meetrit.

Mis tuleb igal tuletõrjujal, kes esimesena jõuab kahjutule kohale teha ja tähele panna. Iga tuletõrjuja või ka naaber, kes esimesena jõuab kahjutule kohale, peab

küsima, kas kahjutulest on juba teatatud tuletõrjele, kas on inimesi või loomi hädaohus, kus põleb ja mis põleb? Kui on inimesi või loomi hädaohus, tulevad need kohe päästa. Tuleb selgeks teha, kuhu tuli püüab levineda, vaadata, kus asuvad lähemad veevõtukohad ja kui kohale jõuab esimene pealik, selgitada temale olukord.

Tule levimise takistamine. Tule levimise takistamiseks tuleb sulgeda lahtised ukсед ja aknad ning valvata naabermajade katuseid, et sädemed neid ei süütaks.

Mis kustutussalga pealik juba teel kahjutule kohale teha võiks? Võiks kaasasõitvad tuletõrjujad määrata vastavatesse töökondadesse. Kahjutulekohal tegevuspaik tuleb jagada kolme osasse ja vastavalt sellele läbi viia töö jaotus. Kustutussalga tegevusse astumisel jagatakse tõrjujad: tuletöökonnaks, pritsitöökonnaks,

Kahjutulekoha kolmikjaotus.

voolikutöökonnaks, veeveotöökonnaks ja varuks. Hüdropuldi salk jagatakse hüdropulditöökondadeks ja varuks.

Tuletöökonna ülesanded. Tuletöökond moodustatakse 3 tõrjujast. Tuletöökonna ülesanne on ühes salgapealikuga tutvuda olukorraga ja üles otsida tulepesa.

Tuletöökonna sooritada on kõik toimingud, mis on vajalikud ette võtta kahjutule otseseks kustutamiseks, nagu töötamine pritsijoaga või hüdropuldiga. Tuletöökonna juhiks on esitõrjuja, tema asetäitjaks vanemtõrjuja.

Pritsitöökonna ülesanded. Pritsitöökond moodustatakse 3—6 tõrjujast, nende hulgas pritsimeister. Pritsitöökond sooritab kõik tarvilikud toimingud, et seada tuletõrjepritsi veandmisevõimelisesse seisukorda nii, et vastava käskluse peale võib anda vett. Pritsitöökonna juhiks on pritsimeister, tema asetäitjaks esi- või vanemtõrjuja.

Tuletõrjepritsi pumpamiseks tarviliku tööjõu moodustavad vastavalt kohalikkudele oludele, kas tuletõrjujad kustutussalgast või teistest üksustest või kohalikud elanikud.

Voolikutöökonna ülesanded. Voolikutöökond moodustatakse 3 tõrjujast. Voolikutöökonna ülesandeks on sooritada kõiki toiminguid, mis tarvilikud ette võtta voolikjuhestiku loomiseks tuletöökonna ja tuletõrjepritsi vahel.

Voolikutöökonna juhiks on esi- või vanem tõrjuja.

Varu ülesanded. Töökondadesse jagamisel ülejäänud tõrjujad moodustavad varu. Varu seisab rivis. Tegevusjuhi korraldusel varu:

1) annab täiendust ja vahetust tegutsevaile töökondadele;

2) teostab valvet ja korrapidamist;

3) teostab tarviduse korral lähema ja kaugema naabruse kaitset ja sooritab salga tegevusjuhi poolt

antud teisi ülesandeid, kui nende teostamiseks ei ole eri üksusi.

Varu tegevuse juhiks on salgapealikuabi, selle puudumisel salgapealiku poolt määratud esi- või vanemtõrjuja.

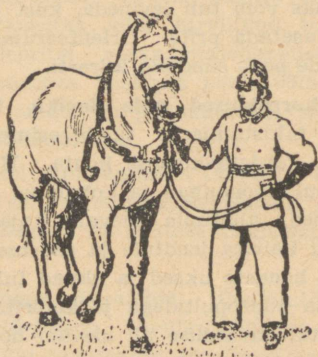
Kustutussalga- või rühmapealiku ülesanded kahjutulekohale saabumisel. Pealiku esimeseks kohuseks on orienteeruda olukorraga ja vastavalt sellele teha korraldusi inimeste ja loomade päästmiseks, tule leviku piiramiseks, kustutusvee muretsemiseks ja tule kustutamiseks. Pealik ühes tuletöökonnaga uurib kiiresti järele, kus on tulepesa, mis ained põlevad, misuguses suunas võib tuli levineda, kust poolt on tuul, kuhu tuleks asetada prits. Orienteerumine ja korralduste tegemine peab sündima kiiresti.

Pealiku korraldused tule leviku takistamiseks. Tule leviku takistamiseks tuleb esimene pritsijuga juhtida kõige kardetavamasse kohta. Ühtlasi tulevad saata hüdropulditöökonnad ja kohalikud elanikud, mehed ja naised, allatuule olevate majade ja hoonete juure, et neid kaitsta lendtule ja sädemete eest. Alltuule olevate hoonete ukсед ja aknad tulevad sulgeda, tõrjujad saata hüdropultidega ja ämbritega katustele. Ümbrust ja tuleähvarduse all olevaid hooneid hoolega valvata. Tule leviku piiramine on tähtsamaid ülesandeid kahjutule vastu võitlemisel. Kui tuli on veel väike, siis on kõige mõjuvam abinõu selle kustutamine võimalikult kiiresti, sellega on likvideeritud ka tule levinemiseoht.

Pritsi asetamine kahjutulekohal. Prits tuleb asetada võimalikult veevõtu koha juure, kuid see oleneb voolikute pikkusest. Kui voolikuid nii palju ei ole ja vett tuleb juure vedada, tuleb prits asetada kohale, kust kõige parem on asuda pealetungile ja kuhu on võimalik takistamatult vett juure vedada. Kui on kahjutulekohal mitu pritsi, siis asetada pritsid nii, et ühel ajal

saab kustutada tuld ja kaitsta ka naaberhooneid. Kui vee edasiandmiseks saab kasutada pritsi, siis seatakse vee juure andmisele tugevam prits.

Inimeste päästmine. Inimeste päästmine sündigu loomulikke teid, uste ja treppide kaudu, kui see pole võimalik, siis akna kaudu, mööda redelit. Meelemärkusega inimene tuleb välja kanda, kui päästja ei jõua teda kanda, siis katsutagu teda mässida mingi vaiba sisse ja välja lohistada. Päästmine sündigu rahulikult ja nii, et selle juures ei saaks viga ega kannatada nii päästetu kui päästja.

Hobuse päästmine.

Loomade päästmine. Loomade päästmist saavad kõige paremini teostada oma inimesed, keda loomad tunnevad. Loomade päästmine sündigu rahulikult, ilma mingi kisata ja loomi ärritamata. Loomad kardavad suitsu. Laudast välja toodud loomad tulevad viia eemale kinnisesse koplisse või teise hoonesse. Lahti jäetud loomad, tahtes loomusunniliselt minna oma asukohtadesse — võivad hõlpsasti jooksta põlevasse lauta tagasi. Hobustele pandagu rakmed kaela ja kaetagu silmad, siis nad tulevad hõlpsamini välja.

Lambakarja päästmine.

Lambad tulevad järele, kui oinas viiakse esimesena välja.

Sea päästmine.

Siga tuleb haarata tagumistest jalgadest kinni ja tirida välja. Vanad suured sead lähevad metsikuks, nii, et neid tuleks kohapeal uimastada ja tappa.

Linnud ja teised väikeloomad pannakse kotti ja tassitakse välja.

Mesilaste tarud tulevad suitsu ja tule piirkonnast välja kanda. Kõige esiteks sulgeda lennuaugud.

Vallasvara päästmine. Vallasvara päästmist toime- tagu tuletõrje niipalju, kui see ei takista tulekustuta- mist. Päästa tuleb kõige enne kallimad ja kerge- mad asjad: raha, väärtpaberid, äriiraamatud, väärt- asjad, kunstitööd, riided, pesu. Suurte raskete mööblite väljatassimine on hädaohtlik, sest nendega võib välja- pääsutee, trepi või ukse ummistada ning sellega takis- tada kustutustöid. Asju päästes tuleb hoida nende lõhkumise ja purustamise eest. Päästetud asjade alal- hoiu eest valvata on tuletõrje kohus.

Tulekustutamise põhialused. Tuli kustub, kui põlev- aine jahutatakse alla selle süttimis-temperatuuri, või katkestatakse õhuhapniku juurevool või eemaldatakse põlevaine.

Et tuld kustutada, tuleb üles otsida tulepesa — need asjad, mis põlevad ja sinna juhtida veejuga. Kus- tutada tuleb põlevaid aineid ja esemeid, mitte suitsu ja leeki.

Tulepesale tuleb minna võimalikult lähedale ja ju- ga juhtida võimalikult lähedalt põlevate esemete pihta.

Tuld kustutatakse alt ülespoole, seestpoolt väljas- poole.

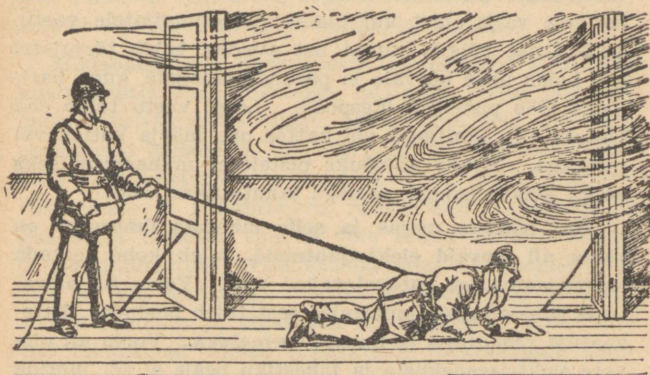
Tuli tuleb ümber piirata, haarata jugade vahele ja siis kustutada lõpulikult.

Suur tähtsus on ka lõpp- ehk järelkustutamisel. Tuli võib olla kusagil põranda all, seinä vahel või ukse ning akna piitade taga peidus. Niisugused tulepeiduko- had avastatakse ja kustutatakse hüdropuldiga. Kahju- tulekoht peab jääma täiesti külmaks, siis pole karta, et tuletõrje lahkudes tuli võiks uuesti lõkkele lüüa.

Tulekustutamise vahendid. Kõige mõjuvamaks ja odavamaks tulekustutamise vahendiks on vesi. Tule

lämmatamiseks võib tarvitada liiva, mulda, sõnnikut, tuhka, mis aga käepärast. Tulele võib peale visata vaipu, presente, kotte. Tule lämmatamiseks tarvita- takse vahtu, keemilisi vedelikke ja pulbreid, söehap- pelund, tetrakloori jne.

Üksikmehe liikumine põlevas majas. Tuleb liikuda võimalikult ettevaatlikult, suitsuga täidetud ruumis roomata mööda põrandat, hoida end kapitaalseinte ko- hale, ukseavause lähedale. Suitsuga täidetud ruumis

tuleb sissemineja varustada nööri- ga, mis on seotud vöö ümber ja mille teine ots on väljas teise tõe- rjuja käes. Nööri- st tõmmates annab seesolija endast aegajalt märku.

Kaitse suitsu ja vingugaasi vastu. Suitsu vastu saab end kaitsta, hoides end põranda lähedale, kattes suu ja nina märja rätikuga. Parem abinõu on suitsu- torbik, kuid see kaitseb ainult siis, kui suitsu sees on veel niipalju hapnikurikast õhku, palju inimesele hä- davajalik. Vingu ja söehapugaasi vastu torbik ei kaitse.

Täiesti kindel abinõu on hapnikuseade, mis eraldab selle kandja täiesti välisest õhust.

Hapnikuseadmed on aga kaunis kallid. Neid võib saada EVT Liidust.

Pisteleek ja kuidas end kaitsta selle vastu. Kui tuli põleb kinnises ruumis, siis puuduliku õhu juurevoolu tõttu sünnib mitte täielik põlemine. Ruumi kogub suur hulk poolpõlemata kuume gaase, ruumis sünnib ülesurve. Niipea, kui need gaasid, kas ukse avades või mõne muu avause kaudu kokku puutuvad välisõhuga, plahvatavad nad põlema ja tuleleek lööb kaugele välja, just kui pistab pealetungijatele vastu. Sellepärast põleva ruumi ust avades, tuleb tõrjujatel end hoida ukse kõrvale ja põranda lähedale, kuna harilikult lööb pisteleek ülespoole. Leegi vastu tuleb end kaitsta kuklakaitsega või kattes näo märja kotiga või rätikuga. Heaks abinõuks pisteleegi mahasurumiseks on ka lehvikveejuga, millega jahutatakse leeki.

Kui põlevas majas ja selle lähemas ümbruses on voolu all olevaid elektrijuhtmeid, tuleb kohe teatada elektrijaama, et katkestatakse vool. Voolu all olevatesse juhestikesse puutumise eest tuleb hoiduda. Ettevaatust redelitega ja muude esemetega. Voolu all olevate elektriseadeldiste ja juhestiku peale ei või juhtida veejuga, kuna vesi annab elektrit edasi ja võib saada joatoru hoidjale saatuslikuks.

Elektriseadeldisi võib kustutada vahuga ja keemiliste kuiv-kustutajatega.

Veevõtu kohtade korraldamine ja vee muretsemine kahjutulel. Sagedasti kaevatakse, eriti maal, et kahjutule kustutamine polnud võimalik, sest kahjutulekohtal puudus vesi. See tuleb korraldamatusest. Vee muretsemiseks peaks iga kustutussalga- ja rühmapealik oma üksuse tegevuspiirkonnas tundma õppima ja registreerima kõik veekogud, eriti tihedamalt asustatud külade, alevikkude ja tööstuste juures. Tuleb ehi-

tada veevõtu kohti järvede, jõgede, tiikide juure, kindlustades nende kaldaid ja ehitades juurepääsuteid. Selleks organiseerida ja tööle rakendada veemuretsete salku. Kõigi veevõtukohtade üle tuleb koostada veeraamat, kus oleks ülestähendatud iga talu, aleviku ja tööstuse juures asuvad veekogud, umbkaudne veehulk nendes jne.

Kus puuduvad loomulikud veekogud, sinna tuleb ehitada tuletõrje tiike ja kaevusid.

Kahjutule korral, kui kohal puuduvad veevõtu kohad, tuleb vee juurevedu organiseerida, rakendades selleks tööle veeveo salke ja kohalikke elanikke.

Hädaohud, mis ähvardavad tuletõrjujaid kahjutule kustutamisel. Peale tuleleegi, mis nagu pistab põlevast hoonest tuletõrjujaile vastu, ähvardavad neid veel mitmesugused hädaohud. Tuletõrjuja võib kukkudes väänata või nikastada oma jalga või kätt, saada kriimustusi, löike- ja põletishaavu, luumurdeid. Suitsuga ja gaasidega täidetud ruumis võib saada suitsu-, vingugaasi- ja gaasimürgitusi. Poolpõlenud laest või trepist võib läbi ja alla kukkuda. Varisevad hooneosad ja kivid võivad surmata ja vigastada tuletõrjujaid. Tules olevad lõhkeained võivad plahvatada ja vigastada tuletõrjujaid. Tulekustutamisel võib külmetada ja selle tagajärjel haigestuda parandamatusse haigusesse. Sellepärast tuleb olla ettevaatlik ja hoiduda nii palju kui võimalik hädaohtude eest.

Tuletõrje ülesanded pärast kahjutule kustutamist. Kui kahjutuli kustutatud, kogub tuletõrje kõik oma kustutusriistad ja abinõud kokku ning sõidab tagasi oma asukohta. Pritsid puhastatakse ja seatakse jälle töövalmis, samuti kuivatatakse voolikud ja seatakse korda ka muud abinõud, nii et tuletõrje on jälle täiesti valmis väljasõiduks uue kahjutule puhkemisel.

XII. TULEKAITSE.

Tulekaitse on kõik need ettevaatuseabinõud, mis võetakse tarvitusele ja kogu see tegevus, mis on suunatud selleks, et ära hoida tule välja pääsemist temale määratud tuleasemetest ning need abinõud, mis peavad takistama kahjutule levinemist.

Tulekaitseabinõud võivad olla väga mitmesugused, üldiselt võidakse neid jagada järgmiselt:

1) A b i n õ u d , m i s k õ r v a l d a v a d o t s e s e d v õ i v õ i m a l i k u d t u l e l a h t i p ä ä s e m i s e p õ h j u s e d .

Neid abinõusid võib omakorda jagada kolme gruppi: a) abinõud, mis mõjutavad tööstuse (tehnoloogilist) protsessi kahjutule ära hoidmiseks; b) tehnilistlaadi abinõud (näiteks pleki löömine ahjusuu ette, ehitusmäärused tuleasemete jne. ehitamiseks, elektriseadmete korralik monteerimine); c) ärahoidvad abinõud (näit. suitsetamise keeld).

2) A b i n õ u d , m i s t a k i s t a v a d l a h t i p ä ä s e n u d t u l e l e v i k u t . Siia kuuluvad kõik ehitus-tehnilised abinõud, nagu üksikute hoonete vahe- maad, tulemüürid, tulekindlad ukсед, ehitamine tulele vastupidavatest ja tulekindlatest materjalidest.

3) A b i n õ u d , m i s k i n d l u s t a v a d k i i r e t i n i m e s t e j a v a r a n d u s t e e v a k u e e r i m i s t p õ l e v a s t m a j a s t .

Ka siia kuuluvad üks osa ehitustehnilisi abinõusid, nagu vajalikkude väljapääsude ehitamine, nende otstarbekohane paigutus, ruumide paigutus, treppide laius ja muud.

4) A b i n õ u d , m i s v õ i m a l d a v a d t u l e t õ r j e l a r e n d a d a o t s t a r b e k o h a s t t a k t i k a t .

Siia kuuluvad heade juurepääsuteede ehitus, väliste tuletõrjeredelite ehitamine jne.

5) E s m a a b i - a b i n õ u d e s o e t a m i n e
a l g a v a k a h j u t u l e k u s t u t a m i s e k s .

Siia kuuluvad veekraanid voolikutega, hüdropuldid ja mitmesugused keemilised käsikustutajad, sprinkler-seadmed jne.

Kes teostavad tulekaitset? Riik vastavate seaduste ja määruste maksmapanemisega, omavalitsused vastavate sundmääruste maksmapanemisega, politsei valvates seaduste ja määruste täitmise järele, kohus — karistades seadustest ja määrustest üleastujaid ning kõik kodanikud, kui nad täidavad täpsalt kõiki tuleõnnetuste ärahoidmiseks antud seadusi ja määrusi ning käivad tulega hoolikalt ja ettevaatlikult ümber.

Tulekaitse teostamine on ka tuletõrje ülesanne.

Vabatahtliku tuletõrjeühingu ülesandeks on kõrvaldada, s a m u t i v ä l t i d a h ä d a o h t e, mis kahjutule läbi ähvardavad või võivad ähvardada üldsuse või üksiku isikulist või varalist julgeolekut.

Kahjutulede ärahoidmine või vältimine on tähtsam, kui võitlus lahtipääsenud tulega. Võitlus nõuab ohvreid, tekitab suuri kahjusid — kõike seda saaks ära hoida, kui tuli ei pääseks lahti.

Kuidas tuletõrje teostab tulekaitset. Uurides kahjutulede põhjuseid ja selgitades kaaskodanikele, kuidas kahjutuled algavad, ning näidates neile, mis tuleb teha, et tuli ei pääseks lahti.

Toimetades järelvalvet sundmääruste täitmise üle. Maavalitsuste „sundmääruse tuleõnnetuste vastu võitlemiseks maal“ järelevalve on pandud peale politsei ja vallavalitsuse liikmete ka tuletõrjeühingute juhatuse liikmete peale.

Korraldades tuletõrjevalvet avalikkudes ehitustes, kui ka muudes kohtades, kus korraldatakse avalikke ettekandeid, loteriisid, näitemüüke ja näitusi.

„Sundmäärus tuleõnnetuse vastu võitlemiseks maal“.

See sundmäärus pandi maksma:

Pärnumaal: 27. okt. 1928. a. (RT nr. 102—1928.).

Tartumaal: 30. okt. 1928. a. (RT nr. 4—1929. a.).

Petserimaal: 27. okt. 1928. a. (RT nr. 7—1929.).

Saaremaal: 10. dets. 1928. a. (RT nr. 21—1929.).

Järvamaal: 8. dets. 1928. a. (RT nr. 27—1929.).

Valgamaal: 1928. a. (RT nr. 29—1929.).

Viljandimaal: 6. märtsil 1929. a. (RT nr. 27—1929.).

Harjumaal: 19. märtsil 1929. a. (RT nr. 46 — 1929.).

Võrumaal: 16. märtsil 1929. a. (RT nr. 55—1929.).

Virumaal: 1929. a. (RT nr. 71 — 1929.).

Läänemaal: 19. augustil 1931. a. (RT nr. 99 — 1931.).

Selle sundmääruse sisu on järgmine:

§ 1. Igaihe kohuseks on ettevaatlikult ümber käia tule, tuletikkude, keemiliste tulesüütajate, plahvatavate ning muude kergesti süttivate ja põlevate ainetega.

Isikuid, kelledele kuulub teiste järelevalve, kohustatakse valvama, et nende valvealused tarviliku ettevõttega ümber käiksid tähendatud ainetega.

§ 2. Keelatakse hoida § 1-ses loetletud aineid lastele ja nõdrameelsetele kättesaadavates kohtades, usaldada lahtiselt põlevat lampi või küünalt lastele ja nõdrameelsetele ning jätta lapsi ja nõdrameelseid kui ka loomi järelvalveta ruumidesse, kus lahtiselt põlev tuli ei ole asetatud neile kättesaamatusse kohta.

§ 3. Keelatakse jätta järelvalveta lahtist tuld ahjudesse ja pliitide alla, eriti vihtlemissaunadesse, kuivatusetaredesse, pesu- ja sepikodadesse, kui ka sütega köetavaid tee- ja kohvimasinaid ning triikraudu eluruumidesse, koridoridesse, eeskodadesse, trepikodades-

se, treppidele, töökodadesse, kuuridesse ja mujale, kus välja kukuvad põlevad söed ja välja lendavad sädemed võivad langeda tuldvõtvale ümbrusele ning süüdata selle põlema.

Samuti keelatakse jätta järelvalveta lahtise taeva alla tehtud tuld, olgu see metsas, karjamaal, heinamaal, väljal või mujal; lahkudes jälgitagu hoolega, et tehtud tuli oleks täielikult kustunud.

§ 4. Keelatakse visata põlevaid tiku-, paberossi- ja sigariotse kui ka puhastada põlevaid piipusid kohtades, kus on kergesti süttivaid aineid, nagu õled, heinad, valminud vili, kuiv rohi ja kanarpik, kuivad puud, põõsad, turvas ja muud sarnased. Eriti mak-
sab see keeld metsakohtades suveajal.

§ 5. Keelatakse bensiini, petrooleumi, piirituse, eeteri ja teiste sarnaste kergestisüttivate vedelikkude valamine tulle. Samuti keelatakse igasuguste kergestisüttivate, ja põlevate ainete hoidmine lähemal kui 1 m tuleasemetest, aurukateldest, küttetorudest ja korstnatest, eriti katustealustel, kui ka paberijätiste, kaltsude jne. hoidmine soojamüüride, korstna ja seinte vahel.

§ 6. Keelatakse tuletegemine väljas hoonete ja kergestipõlevate ning süttivate ainete hoiukohtade juures lähemal kui 35 m.

§ 7. Keeta ja valmistada tõrva ja muid tulehädadohtlikke aineid võib ainult tulekindlates ruumides; erandina võib seda teha ka väljaspool, kuid vaikse ilmaga ja vähemalt 25 meetri kauguses hoonetest, puuriitadest, hao-, turba-, õle- ja heinakuhjadest, risuhunikutest, valminud viljapõldudest, metsast ja turbarabadest.

§ 8. Aurukatelde korstnad olgu töötamisel varustatud korrapäraste sädemepüüdjatega või sädemekustutajatega. Valvatagu hoolega, et juhuslikult välja lendavad tulesädemed ei tekitaks tuleõnnetust. Töötava aurukatla juures olgu tulekustutusabinõud, kas

harilik tuletõrje-prits või vähemalt toober-prits (hüdropult), mis täidetud veega, või üks täidetud keemiline käsitulekustutaja.

§ 9. Tuleõnnetuste, iseäranis metsapõlengute ärahoiduks varustatagu sädemeid andvate jõuvankrite ja muude masinate korstnad korrapäraste sädemepüüdjatega (näit. tiheda traatvõrguga) ja ahjude ning tuhkastide ukсед olgu terved; hoonetest, metsadest ja turbamaadest mööda- või läbisõidul hoolitsegu juhid, et ei lendaks tulesädemeid ega küttekoldest ei kukuks välja põlevaid küttejätiseid.

§ 10. Keelatakse kanda süsi ja tuhka tuleasemetest kustutatamatult ja jahtumatult tuldkardetavatesse kohtadesse. Tuhk ja söed hoitagu kustutamiseks ja jahutamiseks tulekindlast materjalist valmistatud ning tulekindla kaanega varustatud nõudes niisugustes ruumides, kus põrand samuti tulekindlast materjalist, nagu kivi, savi, muld, liiv — tuldkartvatest ainetest mitte lähemal kui 1 m.

§ 11. Keelatakse müüa lastele alla 14 a. tulevärki. Samuti keelatakse lubada neil mängida tule, püssirohu ja muude sarnaste asjadega.

§ 12. Keelatakse tulevärgi tegemine metsas kui ka hoonetest ja kergesti põlevate ning süttivate ainete hoiukohtadest lähemal kui 35 m.

§ 13. Elektri sisseseaded peavad vastama maksumapandud nõuetele.

§ 14. Tuldhakkavate lagedega ruumides varustatagu põlevad lae- ja seinalambid klaasi kohalt kaitsevarjuga või löödagu lagi lampide kohalt kaitseplekiga (mitte tsinkplekiga) ja asetatagu lambid sinna alla mitte lähemale kui $\frac{1}{2}$ m lambiklaasi ülemisest otsast arvatult.

§ 15. Ruumides, kus hoitakse kergesti põlevaid ja süttivaid aineid, kohustatakse tarvitama laternaid, millesse tulepesa kõvasti kinnitatud tule juhuslikult väljakukkumise ärahoidmiseks.

§ 16. Rehtedes, tallides, lautades, küünides, puukuurides, lakkades, puutöökodades, katusealustel ning üldse igas kohas, kus on kergesti põlevaid aineid, nagu heinu, linu, laaste, õlgi, kaltse, paberijätiseid jne., tarvitagu valgustamiseks ainult kinniseid laternaid, mis pandud põlema väljaspool neid ruume.

Keelatakse suitsetada nendes ruumides, kui ka üldse kergesti põlevate ja süttivate ainetega tegutsemisel, samuti katusetöödel ja rehepeksmisel, olgu see hoones või masinaga väljas.

§ 17. Rehekütmisel valvatagu hoolega tule järele ja hoitagu seal lähedal igaks juhtumiseks suurem nõu veega. Ahet ei tohi asetada lähemale kui 1 meeter ahjust. Reheahjul olgu vähemalt $\frac{1}{2}$ meetri kaugusele ulatuv võlv või ahjusuu.

M ä r k u s: Reheahjud, mis ei vasta eelnimetatud nõuetele, tulevad ümberehitada 1 aasta jooksul, arvates sundmääruse maksimahakkamisest.

§ 18. Ahjud, pliidid, korstnad ja tulemüürid ehitatagu täiesti tulekindlad ja hoitagu alati puhtad ning korras, eriti avalikkudes asutustes ja tööstusettevõtetes. Pliitide kohal olev sein ja lagi isoleeritagu tulekindlalt.

§ 19. Ahjude ja pliitide ette, kus ei ole tulekindlaid põrandaid, naelutatagu vähemalt 45 sm laiad metall-lehed, mis ulatuvad kütteavause kummagi poole 25 sm.

§ 20. Majaomanikud või nende asemikud hoolitsegu, et iga kahe kuu järele, töökodades aga igal kuul kord korstnaid ja lõõre korralikult puhastatakse.

Tahma põletamine korstnates võib sündida vaikselt ilmal tuletõrjeüksuse pealiku või tema asetäitja teadmisesel.

§ 21. Majaomanikud või nende asemikud vastutavad oma majades olevate korstnate, ahjude, pliitide, lõõride või truupide ja muude tuleasemete korralikkuse eest.

Ürnikud, kelle korteris korstnate, ahjude, pliitide, lõõride või muude tuleasemete juures leidub viigastusi või muid puudusi, on kohustatud teatama sellest kohe majaomanikule või tema asemikule.

§ 22. Õlikütte- ja malm-ahjude kui ka õli- ja piirituse-köökidete tarvitamisel isoleeritagu nad tuldkartvatest ehitusosadest tulekindla katte abil või tulekindlal alusel vähemalt 1 m kaugusesse asetamisega.

§ 23. Igas suuremas äri- ja tööstuse ettevõttes, nagu kaubaladudes, eriti metsamaterjalide-ladudes, puuhoovides, saeveskites, samuti avalikkudes asutustes, nagu võõrastemajades, haigemajades, hoolekandenasutustes, kõikides avalikkudes rahva- ja seltsimajades, olgu hädatarvilikud tulekustutusabinõud.

Tulekaitseks tarvilikud abinõud ja nende asetuse tähendatud ettevõtetes ja asutustes määrab komisjon, koosnev maavalitsuse esindajast ja tuletõrje esindajast, ettevõtte või asutuse juhataja või selle asemiku osavõtul. Komisjoni liikmed on õigustatud ka selle paragrahvi nõuete täitmist igal ajal kontrollima.

§ 24. Talu- ja majaomanikud on kohustatud pidama oma majade juures kahjutule kustutamise tarvis: a) pange; b) veevaadi või tõrre, vähemalt 10-pangelige; d) pootshaagid, mille raudosa vähemalt 1 m pikk; e) raudkangi; g) kirve; h) 2 redelit (ühe 4 m pika ja teise kõrgema hoone katuse räästa ulatuseni), ja i) tugevajõulise helisignaali — lokulaua, signaalpatsuna või muu kohaliku vallaomavalitsuse määramisel.

§ 25. Tuleõnnetusest teatatagu kohe signaali andmisega kohaliku vallaomavalitsuse poolt määratud alarmimise viisil; naabrid, kes signaali kuulevad, on kohustatud seda edasi andma.

Ühtlasi teatatagu tuleõnnetusest viibimata kohalikele tuletõrjele ja politseile.

§ 26. Küla või aleviku elanikke kohustatakse oma kodakondsetega, veo- ja tulekustutusabinõudega

viibimata tulekahju kohale appi ruttama ja seal alluma tuletõrje juhataja, kui see aga kohal ei ole, siis politsei või vallavalitsuse esindaja kustutamistööde korraldustele.

Veo- ja tulekustutamisinõud, mis tulevad kaasa võtta kahjutulekohale appi minnes, määrab ette kindlaks kohalik vallaomavalitsus.

§ 27. Käesoleva määruse täitmise järelevalve valdades kuulub peale politsei ja nende, kes selles määruses eriti nimetatud (§ 23), vallavanematele, nende abidele ja tuletõrjeühingu juhatause liikmetele.

§ 28. Käesoleva sundmääruse rikkujad võetakse vastutusele rahuk. nuhtlussead. § 29 järgi, kui nad ei lange muule eriti ettenähtud karistusele.

§ 29. See sundmäärus hakkab maksma viieteistkümnendal päeval peale avaldamist „Riigi Teatajas“.

„Määrus tulekaitse kohta avalikkudes ehitustes kui ka muudes kohtades, kus korraldatakse avalikke ettekandeid ja lõbustusi, loteriisid, näitemüüke ja näitusi“.

See määrus anti Siseministri poolt kokkuleppel Tee- ja Majandusministriga 6. sept. 1935. a. Määrus ilmus RT nr. 78 — 1935. a. Määrus on trükitud ka „Eesti Tuletõrje's“ nr. 10 — 1935. a., lhk. 275.

Määrusel on viis osa. I osa: „Tulekaitse-eeskirjad avalikkudes ehitustes“ — 1. Üldeeskirjad. 2. Tulekaitse-eeskirjad näitelavade kohta. 3. Tulekaitse-eeskirjad alaliste kinode kohta. 4. Tulekaitse-eeskirjad kinoetenduste kohta mittealalistes kinodes. 5. Tulekaitse-eeskirjad mittepõlevate või kitsasfilmide demonstreerimise kohta. 6. Tulekaitse-eeskirjad koolihoonete, tervishoiuliste ja hoolekandeliste asutuste kohta.

II osa: Tulekaitse-eeskirjad avalikkude ettekannete ja lõbustuste, loteriide, näitemüükide ja näituste kohta, mis korraldatakse mitteava-

likkudes ehitustes või lahtise taeva all.

III osa: Eeskirjad tuletõrjevalve pidamise kohta avalikkudel ettekannetel ja lõbustustel, loteriidel, näitemüükidel ja näitustel.

IV osa: Järelevalve ja vastutus.

V osa: Lõppeeskirjad.

Väljavõte määrusest: III osa:

§ 53. Avalikkudel ettekannetel ja lõbustustel, loteriidel, näitemüükidel ja näitustel, kus see tarvilikuks peetakse, peab olema tuletõrjevalve.

§ 54. Tuletõrjevalve korraldamiseks asutatakse iga linna-, alevi- ja vallavalitsuse juures tulekaitsekomisjon, tarviduse korral ka mitu komisjoni. Komisjon on kolmeliikmeline ja koosneb omavalitsuse ning tuletõrje esindajast vastava linna-, alevi- või vallavalitsuse määramisel ja politsei esindajast vastava prefekti määramisel. Tarviduse korral võib kutsuda komisjoni tegevusest sõnaõigusega osa võtma asjatundjaid.

Komisjoni esimeheks on omavalitsuse esindaja. Komisjon kutsutakse kokku linna-, alevi- või vallavalitsuse korraldusel.

§ 55. Tulekaitsekomisjon, järele vaadanud kohalikus omavalitsuse piirkonnas asuvad avalikud ehitused, koostab nimestiku nende ehituste kohta, kus komisjoni arvates peab olema tuletõrjevalve. Nimestikus tähendatakse avaliku ehituse nimetus, asukoht ja tuletõrjevalve suurus. Nimestik esitatakse vastavale linna-, alevi- või vallavalitsusele.

Tuletõrjevalve tarviduse ja suuruse mitteavalikkudes ehitustes (§ 46. tähendatud juhtudel) otsustab tulekaitsekomisjon ühelajal (§ 48. tähendatud) ruumide ülevaatusega.

Näituste korraldamisel, vaatamata kus neid korraldatakse, määratakse tulekaitsekomisjoni poolt iga näituse puhuks kindlaks tuletõrjevalve tarvidus ja suurus kui ka tarvilikud tulekaitseabinõud ja -seadmed.

§ 56. Linna-, alevi- ja vallavalitsused koostavad tulekaitsekomisjoni otsuste põhjal oma tegevuspiirkonna kohta üldnimestiku nende avalikkude ehituste ja lõbustuskohtade kohta, kus peab olema tuletõrjevalve. See nimestik avaldatakse vastava omavalitsuse poolt üldiseks teadmiseks.

§ 57. Linna-, alevi- või vallavalitsus võib üksikjuhtudel vabastada avalikkude ettekannete ja lõbustuste, loteriide, näitemüükide ja näituste korraldajaid tuletõrjevalve pidamise kohustusest.

§ 58. Tuletõrjevalve pidamise kohustus lasub kohalikkudel vabatahtliku tuletõrjeühingutel või, kui omavalitsuse piirkonnas vabatahtlik tuletõrje puudub, siis omavalitsuse tuletõrjel või omavalitsuse poolt määratud vahtidel.

Kui omavalitsuse piirkonnas on mitu tuletõrjeorganisatsiooni, jaotab valve järjekorra või kohad nende vahel vastava linna-, alevi- või vallavalitsus § 54. tähendatud tulekaitsekomisjoni ettepanekul.

§ 59. Kui avalikud ettekanded, lõbustused, loteriid, näitemüügid ja näitused korraldatakse ruumes, kus on nähtud ette tuletõrjevalve, peab ettekande, lõbustuse jne. korraldaja nende korraldamisest vähemalt 48 tundi ette teatama kohalikule tuletõrjeorganisatsioonile, kes on kohustatud välja saatma tuletõrjevalve. Neis kohtades, kus vabatahtlik tuletõrje puudub, tuleb pöörata tuletõrjevalve määramiseks kohaliku omavalitsuse poole.

§ 60. Tuletõrjevalve kasutamise eest valvet kasutanud ettekannete ja lõbustuste-, loterii, näitemüügi või näituse korraldaja maksab tasu valvet teostanud tuletõrjeorganisatsioonile Vabariigi Valitsuse poolt kindlaksmääratud normide järgi.

Kui tuletõrjevalve kasutaja ei ole vabatahtlikult tasunud ettetähtendatud tasu tuletõrjeorganisatsiooni poolt määratud tähtajaks, siis saadetakse see võlanõudmine vastavale prefektile, kes teeb korralduse võla sissenõudmiseks administratiiv korras.

§ 61. Tuletõrjevalve peab ilmuma kohale $\frac{1}{2}$ tundi enne avaliku ettekande, lõbustuse, loterii, näitemüügi või näituse algust ja viibima seal kuni lõpuni.

§ 62. Tuletõrjevalve kohuseks on:

1) vaadata järele, kas §§ 23, 32, 48 ja 55 kolmandas lõikes ettenähtud tulekaitseabinõud on kohal ja tarvitamiskõlblikus korras;

2) juhtudel kui tulekaitseabinõud ja -seadmed on rikkis või puuduvad, nõuda ettekande, lõbustuse jne. korraldajalt nende kordaseadmist või muretsemist;

3) kontrollida, kas ettekande, lõbustuse jne. korraldaja poolt on täidetud käesoleva määruse eeskirjad tuleõnnetuse vältimiseks ja ruumis viibivate inimeste julgeoleku kindlustamiseks;

4) kahjutule teatamise korral viivitamata võtta tarvitusele kõik abinõud tule levimise vältimiseks ja korratustest viivitamata teatada politseile.

Tuletõrjevalve sisekord. 1) Valve järjekorra tuletõrjeüksuste vahel määrab kindlaks rakenduskomandant.

2) Valvele ilmumine on igale tuletõrjajale sunduslik.

3) Valvele tuleb ilmuda vormiriietuses ja täies varustuses, aga ilma hoolsus- ja teenetemärkideta.

4) Valvel tuleb ennast ülal pidada korralikult ja viisakalt. Omavahelised vaielused, samuti vaielused ettekande, lõbustuse jne. korraldajaga või tema abilistega on keelatud.

5) Istuda võib valvel olles ainult selleks määratud kohal.

6) Seismine uste vahel või läbikäigu-teedel, mis liikumist takistab, on keelatud.

7) Tukkumine valvel olles on keelatud.

8) Valves olijal tuletõrjujal ei ole lubatud omavoliiselt oma perekonnaliikmeid maksuta sisse viia eten-dusele, näitusele.

9) Valvel olles ei ole lubatud mütsi või kiivrit peast ära võtta.

10) Ülearuste tuletõrjujate kogunemine valvekoh-tadesse on keelatud.

11) Juhtudel, kui määratud vahetus hilineb või hoo-pis ilmumata jääb, tuleb teenistuses olijal jääda ko-hale kuni vahetuse tulekuni või ettekande lõpuni.

12) Valvekonna juhil on õigus valvet teostajate tu-letõrjujate hulgas ette võtta ümberpaigutusi.

13) Omavoliiselt valvekorralt lahkumine on kee-latud, ka sel korral kui lähemas naabruses on kahjutuli.

14) Valves olejatel on keelatud pärast valveteenis-tuse lõppu peetavatest tantsudest osa võtta tuletõrje vormiriietuses. Samuti on keelatud valves oleku ajal viibida alkoholiga einelauas.

15) Tuletõrjevalvet kontrollivad valvet teostava tuletõrjeüksuse otsesed pealikud, tulekaitse komisjoni liikmed ja politsei.

16) Kui tuleb kohale mõni oma või võõras pealik, kellel vastav tuletõrje tunnusmärk, tuleb teda tervit-tada püsti tõustes.

17) Ettekande, lõbustuse jne. lõpul on valvemees-konna kohus enne lahkumist järele vaadata, kas igal pool on kõik korras.

Valvetasu on kindlaks määratud järgmiselt:

Vabariigi Valitsuse otsusega: 16. aug. 1935. a.
(RT nr. 71 — 1935) ja ka järgmistel aastatel:

„Rahvakogunemistel, kus tuletõrjevalve ettenähtud, valvet teostanud tuletõrjeorganisatsioonidele valvemasutaja poolt valve kasutamise eest, makstavad tasunormid määratakse kindlaks järgmiselt:

Iga tuletõrjuja-valvuri pealt

linnades — 25 senti tunnis,

maal — 20 „ „

Tasu alla käib aeg, mille kestel valve on kohustatud kohal olema.“

Määruse järele valve peab kohale ilmuma $\frac{1}{2}$ tundi enne algust ja kohal olema kuni lõpuni.

Tuletõrjeühingutel ei ole keelatud valvet teostada ka odavama tasu eest.

Ehitusmäärused.

Ehitusmäärused on maksma pandud kõigis linnades ja alevites. Samuti ka pea kõigis maakondades, suvituskohtade ja alevikkude kohta.

Ehitusmääruste järele tulevad hooned püstitada 6,5 m naabrikruundi pii-rist eemale: puust elumajade vahe peab olema vähemalt 13 m. Puuhoone pikkus ei tohi olla üle 26,5 m. Pikem hoone tuleb jagada tulemüüridega üksikuteks osadeks. Puumaja kõrgus ei tohi olla üle 8,5 meetri. Rohkem kui kahekordsete puumajade ehitamine on keelatud.

Korsten peab puu lagedest ja vaheseinadest olema eemal vähemalt 13 sm, korstna seinapaksus peab olema 13 sm. Korsten peab sindlikatusel ulatama üle katuse vähemalt 0,70 m, tuldvastupidaval katusel vähemalt 0,30 m.

Ahju pealmise osa ja lae vahet peab olema vähemalt 0,40 m. Raudahi ja raudsuitsutorud peavad olema puuseinast eemal vähemalt 0,30 m ja laest 0,50 m.

Tallinna linna ehitusmäärused lähevad neist normidest lahku.

Koolide tuletõrje määrus. Koolide tuletõrje määrus anti Haridusministeeriumi poolt 7. veebruaril 1938. aastal. Määrus ilmus „Riigi Teat.“ nr. 16 — 15. veebr. 1938. a. Määrus on äratrükitud ka „Eesti Tuletõrje’s“ nr. 3 — 1938. a. Määruses on järgmised osad: I. Üldeskirjad. II. Ehitustehnilised tuletõrjeabinõud. III. Tuletõrjeabinõud ja korraldused. IV. Ülesanded ja tegevus kahjutule korral. V. Lõppeeskirjad.

Järelevalvet selle määruse täitmise üle teostavad koolide inspektorid, maa- ja linnakoolivalitsuse juhatajad või nende esindajad.

Määruse § 5 järgi: „Eriti tarvilik on paluda järelevalvet teostamisest osa võtta kohalikke tuletõrjejuhte.“

Samuti on kohalik tuletõrjejuht või tema esindaja komisjonis, kes toimetab koolimajade ehitus-tehniliste tuletõrje nõuete ülevaatust, mis peab olema läbiviidud hiljemalt 1. juuniks 1938. a.

Koolides peavad olema igas väljaspool linna ja alevi administratiiv piire asuvas koolis järgmised tuletõrje-abinõud:

- 1) hüdropult — 4—6 meetri pikkuse voolikuga;
- 2) 2 plekkpange;
- 3) veenõu, mahuga vähemalt 100 liitrit;
- 4) pootshaak, mille raudosa vähemalt 1 m pikk;
- 5) raudkang;
- 6) tuletõrje kirves;
- 7) labidas;
- 8) 2 redelit, üks 4 meetrit pikk ja teine kõrgema hoone katuseräästa ulatuseni;
- 9) tugevajõuline helisignaali; lokulaud, signaalpasun või muu kohaliku omavalitsuse poolt üldiselt kindlaks määratud signaalabinõu;

igas linnas ja alevis asuvas koolis:

- 1) hüdropult — 4—6 meetri pikkuse voolikuga;
- 2) 2 plekkpange;

- 3) veenõu, mahuga vähemalt 100 liitrit — kohtades, kus puudub veevärk;
- 4) telefon või tuletõrjega ühenduses olev elektri-signaalabinõu.

Vähemalt kord aastas korraldatakse tuletõrjeabinõude tarvitamiskõlblikkuse proov, millest kutsutakse osa võtma kohalik tuletõrjejuht või tema asetäitja.

Määrus hakkas kehtima avaldamisega „Riigi Teataja's“.

XIII. GAASIKAITSE.

Kaitse suitsu ja gaaside vastu. Tuletõrjugal on kaitset vaja selleks, et abi anda suitsu- või gaasiohus viibivatele inimestele ja loomadele.

Teiseks, selleks, et tulekustutamisel hõlpsamini pääseda tulepesa juure ning kiiremini kustutada tuli ja kaitseda enda elu ning tervist suitsu ning gaaside kahjuliku mõju vastu.

Kolmandaks, selleks, et tuletõrjujad tulevikusõjas oleksid ettevalmistatud oma ülesannete täitmisele.

Suits. Suits on puuduliku põlemise saadus, mis tekib aine põlemisel, kui õhu juurepääs on takistatud. Suits koosneb väga väikestest tahma kübemekestest, mitmesugustest gaasidest ja aurudest. Suits sisaldab vahel 0,1—8,1% süsihapugaasi, 0,1—1,5% vingut, mitmesuguseid süsivesinikke ja muid gaase, olenedes, mis aine põleb.

Gaasid, millega tuletõrjugal tuleb kõige sagedamini kokku puutuda:

Ving esineb valgustusgaasis, plahvatusel ja üldse niisugustel juhtudel, kus põlemine toimub puuduliku õhu juurevoolu juures. Ving on lõhnata, värvita ja maitsetu, selle tõttu äratundmine väga raske. Ving on veremürk, ühineb punaste verelibledega 250 korda

kiiremini kui hapnik ja takistab hapniku juurepääsu kehakudedele. Kui vingu on 3 tuhandikku osa õhus, on selle sissehingamine tervisele hädaohtlik. Vingu vastu saab tuletõrjuja end kaitsta hapnikuseadmega. Vingutorbik aitab ainult lühikest aega. Suitsu- ja vingutorbik kaitseb ainult siis, kui suitsus on veel hingamiseks tarvilikul määral hapnikku. Sagedasti on suitsus hapnikku ainult 11,5—14%. Niisugusel korral ei aita suitsutorbik, vaid ainult hapnikuseade.

Ving on kergem kui õhk.

S ü s i h a p u g a a s esineb valgustusgaasis, pahasigaasides, puuduliku ventilatsiooniga ruumides, tulekustutamisel. Süsihapugaasil on nõrgalt hapukas lõhn ja maitse; tekitab ninas kipitustunnet. Süsihapugaasi vastu annab kaitset ainult hapnikuseade. Süsihapugaas on raskem kui õhk, ta hoiab põranda ligi.

V ä ä v l i h a p e n d esineb väävli põlemisel, väävelhappega töötavais käitistes, sulfiittselluloosi tööstustes. Tal on põleva väävli lõhn. Uimastav gaas, mis tekitab peapööritust, peavalu ja minestust. Kaitset annab gaasitorbik.

V ä ä v e l v e s i n i k esineb roiskvee ärajuhtimiseadeldistes, väljakäigukohtades, nahaparkimistööstustes, vulkaniseerimisettevõtetes jne. Gaasil on mädanenud muna lõhn, kopsumurk, ärritab ja vigastab hingamisorganite limanahka ja kopsukudesid. Kõditav valu rinnus, köha, lämbusmistunnused. Väävelvesiniku vastu annab kaitset gaasitorbik.

S i n i h a p e esineb nitrofilmide, tselluloidi ja grammofoniplatide põlemisel, hõbetamis- ja kuldamistööstustes; tarvitatakse kahjurite hävitamisel jne. Sinihapegaasil on mõru mandli lõhn, tekitab peapööritust, oksendamist, ärritatud olekut, minestust. Kaitset pakub gaasitorbik.

N i t r o o s g a a s i d esinevad salpeetrihapetega töötavais käitistes, nitrotselluloosi ja lakkide põlemisel,

tshiilisalpeetri ja supervosvaadi segamisel. Nitroosgaasidel on omapärane terav lõhn. Närvimürk, metallimaik suus, kõditav valu kurgus, peapööritus, oksendamine ja minestus on nitroosgaaside tagajärg, ka siis kui õhus on ainult 0,1% gaasi. Kaitset pakub gaasitorbik.

A m m o n i a a k esineb valgustusgaasi vabrikutes, roiskvee ärajuhtimisseadeldistes, väljakäigukohtades, külmetusmasinates. Ammooniaagil on nuuskpiirituse lõhn, on kopsumürk, ärritab ja vigastab hingamisorganite limanahka ja kopsukudesid, tekitab kipitust silmis, ninas ja kogu nahal. Kaitset pakub gaasitorbik.

Sõjagaasid, nende omadus ja mõju. Ründeaineid ehk sõjagaase võib jagada viide rühma, aluseks võttes nende mõju inimorganismile, nimelt: 1. rühm — k o p s u m ü r g i d või lämmatavad gaasid (kloor, fosgeen, difosgeen) ärritavad silmi, vigastavad hingamisorganite limanahku ja kopsukudesid, tekib kõrikramp, hingamistakistused, näopunetus või sinistumine, terav köha, verine sülg, lümbumine. Klooril on terav omapärane lõhn. Fosgeenil ja difosgeenil nõrk mädaneva õunte lõhn. Tubakasuits on fosgeeni juuresolekul kibe. Kaitset pakub gaasitorbik.

2. rühm — p i s a r g a a s i d (klop, sükliit, kamiit, klofoon) ärritavad tugevalt silmi, vähemal määral ka hingamisorganeid ja nahale sattudes ka nahka. Klopis on terav omapärane lõhn, sükliitil nõrk meeldiv lõhn, kamiitil nõrk meelõhn, klofoonil nõrk lillede lõhn. Kaitseabinõuks gaasitorbik suitsufiltriga.

3. rühm — n a h a m ü r g i d või söövgaasid (ipriit, ljusiit, dikk) ärritavad ja söövitavad silmi, hingamisorganite limanahka, kopsukudesid. Nahal villid, mis muutuvad raskesti paranevaiks mädahaavadeks. Ipriidi toime ilmneb mõne tunni pärast, ljusiidil ja dikkil kiiresti. Mürgitavad ka elutarbeid.

Ipriidil on sinepi või mädarõika lõhn, pruunikad kollased pritsmed. Ljuisiidil terav geraaniumi lõhn. Dikkil terav omapärane lõhn.

Nahamürkide vastu kaitseabinõudeks on gaasitorbik ja gaasikindel ülikond.

4. rühm — a e v a s t u s g a a s i d (klark, steriit, adamsiit) ärritavad silmi ja eriti tugevasti hingamisorganite limanahka, kutsudes esile kõha ja oksendamist. Suures koondises mürgitavad ka elutarbeid. Klarkil on nõrk meeldiv lõhn, steriitil nõrk mõrumandli lõhn, adamsiitil nõrk lubjatoimu lõhn. Kaitseabinõuks gaasitorbik kõrgevõimse suitsufiltriga.

5 rühm — m i t m e s u g u s e d m ü r k g a a s i d (ving, sinihape).

Õhurünnak. Tuleviku sõja korral on karta vaenlase pealetungi õhust lennukite abil kauge tagala vastu. Moodsad lennukid omavad 300—400 km kiiruse tunnis, nende tegevusraadius on kuni paartuhat kilomeetrit. Pommilennukid võivad kaasa võtta kuni 2000 kg lõhkeaineid ja süütepomme.

Tulevikusõja korral on meie riigi kõige kaugemad nurgad juba tunni jooksul kättesaadavad vaenlase lennukitele.

Vaenlane püüab rünnata peaasjalikult sõjavarususe- ja sõjamoona ladusid, tööstusettevõtteid, raudteeliiklemise sõlmjaamu, valitsuse asutusi jne.

Sõjalennukite relvadeks on kuulipildujad, kahurid, lõhke-, süüte- ja gaasipommid, sõjagaasi ballonid ühes piserdusseadmega, klaasampullid tüüfuse, katku, koleera ja teiste taudide pisilastega jne.

Süütepommid. Kardetavamad sõjalennukite relvad on süütepommid. Moodsate süütepommide raskus kõigub 0,2—30 kg vahel. Sõjalennuk võib neid kaasa võtta suurel arvul. Süütepommid jagunevad külvtulega ja intensiivtulega süütepommideks.

Külv tulega süütepommide tüübiliseks esindajaks on vorsvorpomm. Põlevat vosvori saab kustutada veega, aga ta süttib õhu käes uuesti; tema süütevõime ei ole suur.

Intensiivtulega süütepommide esindajaiks on elektroontermiitpomm. Termiidiks nimetatakse metallilise alumiiniumi pulbri ja teiste metallhapendite ja hapnikurikaste soolade segu. Termiitsegu süttib põlema umbes 600°C juures ja põleb väga intensiivselt, kusjuures leegi temperatuur on kuni 3000°C. Intensiivpommi kest valmistatakse elektroonmetallist. Elektroonmetall on metallilise magneesiumi, alumiiniumi ja teiste metallide sulam, mis põleb sama hästi kui termiit. Elektroontermiitpommil põleb nii siis pommilaeng kui ka kest.

Termiitpommide raskus, kuju ja sütik on valmistatud nii, et nad tavalisest majakatuse läbi löövad ja pööningul põlema hakkavad.

Põleva elektroontermiit segule vett peale kallata on ohtlik. Suure kuumuse tagajärjel tekib järsku suur hulk veeauru; vesi laguneb seejuures ühtlasi osaliselt oma algosadeks — vesinikuks ja hapnikuks, mis uuesti ühinedes kutsuvad esile plahvatusi. Kõige selle tagajärjel saab põlev termiit laiali paisatud ja tuleoht muutub suuremaks. Põlevat vosvori või termiiti võib sumbutada kuiva liivaga ja toimetada niisugusesse kohta, kus nende lõpuni põlemine pole hädaohtlik.

Pommi põlemine kestab ainult lühikest aega — mõni minut — peamise hädaohu moodustavad süütepommide poolt tekitatud kahjutuled. Kahjutule kustutamine sünnib harilikul viisil — veega.

Tuletõrje ülesanded õhusõja korral. Õhurünnaku puhul on karta massilisi kahjutulesid linnades, tööstuse alevikes ja raudteejaamade ümbruses. Massiliste kahjutulede vastu võitlemine nõuab tuletõrjelt erilist pingutust ja ettevalmistust juba rahuajal.

Gaasikaitsest lugege lähemalt: „Tuletõrjuja Gaasikaitse Käsiraamatust“, „Gaasikaitse kõigile“, „Viisteistkümmend tuntumat sõjagaasi“ jne.

XIV. VÄLJAVÕTE KRIMINAALSEADUS- TIKUST.

Krim. S. § 227 (RT. nr. 85 — 1934. a.). „Süüdlast selles, et jättis täitmata seaduse või sundmääruse eeskirjad kaltsium-karbiidi hoidmise, veo või müügi, samuti ka atsetüleeni valmistamise, tarvitamise või veo kohta, karistatakse — arestiga mitte üle kolme kuu või rahatrahviga mitte üle kolmesaja krooni.

Peale seda võib kohus süüdlaselt võtta vastava aine laopidamise, valmistamise või sellega kauplemise õiguse ühest kuni viie aastani või jäädavalt.

§ 235. Süüdlast selles, et ta jättis täitmata seaduse või sundmääruse eeskirjad:

1) ettevaatusabinõude kohta tulekahju või tulega või kergestisüttiva ainega ümberkäimisel;

2) kaasaitamise kohta tulekahjude kustutamisel;

3) kergestisüttivate ainete, väljaarvatud mineraalõlid, valmistamise, hoidmise, vedamise, väljalaadimise või müügi kohta, karistatakse — arestiga mitte üle kahe nädala või rahatrahviga mitte üle viiekümne kr. (RT. nr. 56 — 1929. a.).

§ 236. Süüdlast selles, et ta jättis täitmata eeskirjad ettevaatusabinõude kohta tulekahju vastu kergestisüttivate ainete laos või väljalaadimise kohas või nende ainetega laetud laeval või vagunis või niisuguse laeva või vaguni seisukohal, karistatakse — arestiga mitte üle ühe kuu või rahatrahviga mitte üle saja krooni.

§ 237. Süüdlast selles, et ta:

1) suitsetas tubakat seesuguses kohas, kus sarnane suitsetamine keelatud seadusega või sundmäärusega;

2) suitsetas tubakat hoolimata suitsetamise keelu kohta väljapandud hoiatusest, kusjuures sarnane suitsetamine ähvardas tekitada tulekahju või plahvatuse hädaohu, karistatakse — rahatrahviga mitte üle kümne krooni.

Kui tubaka suitsetamine seesuguses kohas, kus sarnane suitsetamine keelatud seadusega või sundmäärusega, ähvardas tekitada tulekahju või plahvatuse hädaohu, siis karistatakse süüdlast — rahatrahviga mitte üle viiekümne krooni.

§ 238. Kes seadusega või sundmäärusega kohustatud teatama tekkinud tulekahjust ja süüdlane selles, et ta seda kohust ei täitnud õigel ajal, karistatakse — rahatrahviga mitte üle kahekümneviie krooni.

§ 371. Süüdlast seaduses keelatud tuletegemises tuletorni ümbruses, ranna piirkonnas, karistatakse — arestiga mitte üle kolme kuu või rahatrahviga mitte üle kolmesaja krooni. Kui selle tagajärjel juhtub laevaõnnetus, siis karistatakse süüdlast — vangimajaga mitte üle aasta.

§ 528. Süüdlast võõra varanduse rikkumises süütamisega, plahvatusega või uputusega, karistatakse — vangimajaga mitte üle ühe aasta.

Kui seesugusel viisil rikuti võõrast metsa, aeda, põlluvilja kõrrel, turbaraba, naftaallikat, ehituspuude, kauba, põllumajandussaaduste, toiduainete, lõhkeainete või kergestisüttivate ainete või lõhkeabinõude ladu, elutsematut hoonet või laeva, siis karistatakse süüdlast — vangimajaga mitte üle kuue aasta.

Kui aga see rikkumine asjade iseloomu või oleku või teo kordasaatmise tingimuste tõttu teadvalt ähvardas tulekahju, plahvatuse või uputuse levinemise hädaohuga § 529 nimetatud hoonetele, laevadele, ruumidele või kohtadele, siis karistatakse süüdlast — sunnitööga mitte üle kaheksa aasta.

Käesoleva paragrahvi kolmandas lõikes nimetatud juhtudel langeb süüdlane samas lõikes määratud karistuse alla, kuigi rikutud asjad olid tema omandus.

Katse on karistatav.

§ 529. Süüdlast selles, et ta rikkus süütamisega, plahvatuslega või uputusega:

1) riigi või omavalitsuse asutuse ruumi, avalikku raamatukogu või muuseumi või muud riiklikku, omavalitsuslikku või ühiskondlikku teaduse- või kunstiesemete hoiukohta;

2) elutsevat hoonet või laeva, kaevandust või seesugust elutsematut hoonet, laeva, ruumi või muud kohta, kus tol ajal teadvalt inimene viibis, kelle elu sattus hädaohtu, karistatakse — sunnitööga mitte üle viieteistkümne aasta.

Kui see rikkumine saadeti korda mitme isiku kokkuleppel ja seejuures korraga mitmes kohas linnas, alevis või külas, siis karistatakse süüdlast — tähtajata sunnitööga.

§ 534. Süüdlast § 528 teises lõikes ja § 529 nimetatud asja ettevaatamatus rikkumises süütamisega, plahvatuslega või uputusega, karistatakse — arestiga mitte üle kuue kuu või rahatrahviga mitte üle viiesaja krooni.

§ 564. Süüdlast kinnitatud varanduse süütamises, plahvatuses või uputuses, kinnitussumma saamise sihiga karistatakse — vangimajaga mitte üle kolme aasta.

Selle karistusega käib kaasas õiguste kaotus § 20. ettenähtud alustel.

Katse on karistatav.

T o i m. m ä r k u s. § 20 järele käib õiguste kaotus kaasas, kui karistus on rohkem kui 1 a. vangistust.

A-13039